
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Flourished in 2d half of 5th Cent. A.D,

DRACONTII
CARMINA MINORA

PLURIMA INEDITA

EX CODICE NEAPOLITANO

EDIDIT

FRIDERICUS DE DUHN.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXXIII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

Draconti carmina adhuc inedita Neapoli latere nupera raptus Helenae editio Romana[1]) nos docuit, confirmavit catalogus regiae bibliothecae Neapolitanae, in quo de nostro Draconti codice iam anno huius saeculi vicesimo septimo plene relatum erat[2]). Atque Helenae raptus cum poetam indicaret doctum eoque qui carmina fecit christiana si non meliorem certe eruditiorem, porro ad literarum et sermonis Africani notitiam promovendam utilem neque indignum cuius carmina in lucem protraherentur, Neapolin profectus descripsi quae typis nunc vides expressa.

Codex est bibliothecae nationalis IV E 48 chartaceus in folio scriptus saeculo XV desinente vel XVI ineunte. Continet autem CXV paginis decem Draconti carmina et decimi apographum alterum, eodem quo nos excudi iussimus ordine perscripta. Titulis subscriptionibus numeris alia manus atramento magis nigro usa intervalla quibus carmina vel carminum partes separantur implevit. Sed eos numeros quibus decimus quisque versus notatur eadem manus adpinxisse videtur quae carmina novem priora et decimi — Medeae — apographum posterius exaravit satis bona atque diligens. Priorem vero Medeam quae scripsit manus in charta exiliore serpentis signo notata, magis fluitat et quasi rapit literas neque linearum certum ordinem sequitur aut speciem faciemque nitidam curat. Quare non est quod miremur eum qui possederit librum aut conscripserit, apographum paulo politius subiunxisse. Nam solum prius exemplar adeundum est neque ulla alteri isti fides tribuenda quippe quod non discedat a priore nisi ubi vel oculus vel calamus scribae lapsus sit errore.

1) Appendix ad opera edita ab Angelo Maio. Romae MDCCCLXXI p. 10 sqq.

2) Catalogus Bibliothecae Latinae veteris et classicae manuscriptae quae in regio Neapolitano Museo Borbonico adservatur descriptus a Cataldo Iannellio. Neapoli MDCCCXXVII p. 172 sqq.

Notae criticae in codice nostro non inveniuntur nisi tria puncta (.·.) quibus vel totos versus vel singula verba quae sibi corrupta viderentur scriptor notavit, et rubrica illa ℞ cuius causae minus facile perspiciuntur. Deletur vel punctis supernis infernisve vel id quod non nisi bis terve invenies linea obducta. Distinguitur puncto duplici sine ratione plerumque posito.

Codex olim fuit Iani Parrhasii. nam in ultima pagina atramento flaviore scripta leguntur haec: Antonii Seripandi ex Iani Parrhasii testamento. Post Antonium anno 1531 mortuum cum aliis libris Parrhasianis a fratre Hieronymo Seripando fratribus Augustinianis ad Carbonariam donatus huius demum saeculi initio cum omnibus Parrhasii libris et schedis in bibliothecam regiam delatus est[3]). Eas autem schedas qui inspexerit Iannelli opinionem videbit omni ratione carere, qui contenderat[4]) ipsum Parrhasium nostrum librum exaravisse, quamquam hoc quidem mihi negare non in animo est, Parrhasii tempore, fortasse ipsius iussu codicem scriptum esse: nimirum non addidit ille quot aureolis vel Mediolani vel Veicetiae vel ubicunque terrarum emerit librum, id quod in aliis Parrhasii libris saepissime legitur ipsius manu notatum, unde conicias Parrhasium vel dono librum accepisse vel suum in usum transcribendum curavisse. Ac fortasse iuvabit meminisse intima Parrhasium amicitia coniunctum fuisse cum Thoma Phaedro Inghirami[5]), hunc autem saeculo quinto decimo exeunte ex monasterio Bobiensi Romam advexisse libros, inter quos Draconti varium opus fuisse verisimillimum est[6]). Illud autem varium

3) de libris Parrhasii optime disseruit Cataldus Iannelli in libro quem 'de vita et scriptis Auli Iani Parrhasii' composuit (edito ab Antonio Iannelli Neapoli MDCCCXLIV) p. 157 sqq.

4) Catalogus bibl. Lat. etc. p. 172.

5) Iannelli de vita et scriptis Auli Iani Parrhasii p. 32. 33.

6) cf. Raphaelis Volaterrani urb. comm. lib. IV s. f. ed Francof. MDCIII p. 140 (quem locum iam indicavit Arevalus

opus quid aliud fuerit atque minora nostra carmina non video. Atque eadem carmina spectare videntur verba in Bobiensis bibliothecae catalogo anni 1461[7]) haec: 'Draconti cuiusdam versificatoris tractatus in versibus. in litera langobarda. medioc. vol.' Verum quem commemoratum videmus in vetere saeculi decimi catalogo Bobiensi Draconti liber[8]) utrum nostra carmina continuerit an laudes Dei et Satisfactionem — quas Bobii fuisse certum est cum imitatus sit Columbanus in epistola ad Hunaldum[9]) — hac de re ne coniecturam quidem facere licebit. Pervetustum sane et labe passim adfectum fuisse eum librum unde noster fluxerit, id minime dubium erit ei qui lacunas in initio vel fine versuum saepius inventas consideraverit: de ipso vero archetypo quale fuerit certi quidquam proferendi copia nunc quidem data non est, neque tamen omnis spes abicienda videtur fore ut aliquo in angulo Italiae aut adeo in scriniis Vaticanis ipsum reperiatur.

Ut nunc demum Dracontius in lucem prodeat miro casu factum est: neque solum Angeli Mai cura raptus Helenae ante quadraginta fere annos paratus erat qui ederetur, sed iam anno huius saeculi tertio decimo Cataldus Iannelli Helenae et Medeae editionem molitus erat, cuius nonnullae plagulae etiam typis sunt excusae, quibus Angelus Maius, dum viginti annis post Neapoli versatur, potitus ususque est ad suam Helenae editionem. Praefationi ad Ioannem Andresium bibliothecae regiae praefectum Iannelli adici uoluit scripsitque dissertationem de ceteris Dra-

in praefatione p. 24): 'Hic *Bobii* anno 1494 huiuscemodi libri reperti sunt, Rutilius Naumatianus — heroicum Sulpitii carmen, Draconti varium opus, Prudentii hymni *eqs.* quorum bona pars his annis proximis a meo municipe Thoma Phaedro bonarum artium professore est advecta in Urbem'.

7) quem edidit Peyron ante Ciceronis orationum fragmenta inedita. Stuttgard. et Tubing. MDCCCXXIV p. 45 164.

8) apud Muratorium antiqq. med. aev. III p. 820 D: 'librum Dracontii I'.

9) apud Migne Patrol. Lat. LXXX p. 286. inprimis v. 53 sqq. 79 sqq.

conti carminibus Neapolitanis adhuc ineditis, eius patria aetate condicione: indicem autem praefixurus erat hunc 'Aemilii Dracontii poemata duo hactenus inedita et ignota, nempe raptus Helenae et Medea, ex codice Regiae Bibliothecae Neapolitanae edita emendata et notulis illustrata a Cataldo Iannellio eiusdem Regiae Bibliothecae scriptore'. Haec omnia qua erat erga me liberalitate mecum communicavit Antonius Iannelli Cataldi fratris filius, qui etiam quomodo factum sit ut ista Cataldi editio supprimeretur literis ad me datis explicavit his:

Onde soddisfare le sue letterarie ricerche intorno alla edizione progettata e non eseguita degl' inediti poemi del Draconzio, mi pregio di communicarle queste storiche notizie che da me solo poteva attendersi, come quegli che ebbe intima relazione col defunto Cataldo Iannelli perchè mio zio, e però quasi per un decennio suo contubernale.

Dagli Anecdoti del ch. Ab. Andres Ella avrà certamente attinta la notizia, che il merito della scoverta del Draconzio fra i codici latini di questa nostra Biblioteca Nazionale, era tutto del prelodato mio zio, al quale quell' insigne letterato ed esimio protettore della gioventù studiosa commise il carico di trascriverlo, di ammendarne la lezione, di comentarlo, per poi eseguirne la edizione[10]. — Avvegnacchè il Iannelli per le durate fatiche si trovasse travagliato da molto cagionevole salute, accettò non pertanto l'onorevole incarico, e diede opera tanto strenua

10) Anecdota graeca et latina ex Mss. Codicibus bibliothecae regiae Neapolitanae deprompta vol. I Prodromus (*unic.*) auctore Ioanne Andresio S. I. eiusdem bibliothecae praefecto. Neapoli MDCCCXVI p. CIII: 'Eiusdem (Cataldi Iannelli) diligentia ac industria Dracontii plurima carmina non solum inedita, sed prorsus etiam ignota reperta sunt, quae et Dracontii poetae iamdiu in vulgus editi, sed nondum satis cogniti splendidiorem magisque nitentem faciem eruditis lectoribus repraesentare, et antiquae mythologiae, quae satis iam cognita videbatur, novam quodammodo lucem affundere valebunt'.

ad assolverlo, che nell'Agosto del 1813 erano pronti per la stampa due degl' inediti poemetti Draconziani, ed un Commentario nel quale il Iannelli discorreva il pregio della intera Silloge, e segnatamente de' poemetti preferiti, de' quali l'uno aveva per titolo „Il ratto di Elena"; e quello di „Medea" il secondo; e dippiù investigava e tratteggiava la vita del Poeta. Che il lavoro ond'è parola fosse stato compiuto nell' Agosto del 1813 chiaramente si argomenta dalla lettera che il Iannelli diresse all' Ab. Andres, al quale dedicava l'edizione, lettera che porta la data „Dabam Neapoli Kal. Septembris 1813". Per ciò che spetta l'epoca della scoverta, sebbene non mi avessi argomenti certi per fissarla, pure credo sia stata posteriore alla pubblicazione del Codice Perottino, e però avvenuta nel 1810 al 1811. — L'edizione finalmente dei due poemetti di Draconzio con le note del Iannelli, per essere seguita da quella del Commentario dello stesso, potette cominciare contemporaneamente a quella degli Anecdoti dell' Andres, o poco dopo, cioè nel 1816.

Succeduto all' Andres nella Prefettura della Biblioteca l'Ab. D. Angelo Antonio Scotti, questi non solamente non si mostrò benevolo come il suo predecessore verso il Iannelli, ma geloso dell'onore fattosi dallo stesso colle precedenti pubblicazioni del Nuovo Fedro e de' Commentarii appostivi, non promosse la continuazione della stampa del Draconzio, anzi la fe perfettamente dimenticare.

Sono queste le poche notizie che rapidamente ho potuto scribacchiarle: le accolga come argomento di stima, e mi creda.

Dalla Biblioteca Nazionale di Napoli, li 2 Ottobre 1872.

Antonio Iannelli Bibliotecario
asistante nella Biblioteca nazionale.

Huic editioni subiunxi 'Draconti Satisfactionem ad Guthamundum regem Vandalorum dum esset in vinculis', quippe cuius summa in eisdem querelis versetur, quae in epithalamio altero (VII) proferuntur. Edidi elegiam eodem usus quo Arevalus codice Vaticano, qui est Azagrensi et Sirmondianis ab Eugenio Toletano interpolatis uberior, cuius novam collationem meum in usum accuratissime confecit Georgius Kaibel amicus. Codex est bibliothecae reg. Suec. 508 (1267) membranaceus saeculi undecimi. descripsit eum Arevalus in praefatione sua pag. 58 80 81 atque imaginem adiecit subscriptionis, unde hoc quidem omni dubio eximitur, esse ad Guthamundum elegiam scriptam, qui Carthagine regnavit annis 484—496. Sed de his rebus aliisque ad Draconti vitam certius constituendam necessariis quae poeta ipse indicat collecta invenies in indice nominum.

De re grammatica et metrica quae scitu dignissima videbantur, collegi in specimine sermonis, eum vero qui maluerit haec omnia sub uno conspectu componi, relego ad praefationem quam Carolus Schenkl libello ei praemisit quo Orestis tragoediam edidit. Tanta enim isti carmini dispositionis, verborum, dictionis, integrorum versuum similitudo cum nostris carminibus intercedit, ut eundem Dracontium Orestem scripsisse mihi quidem persuasissimum sit. Nonnulla ipse tam in notis quam in sermonis specimine composui similia, plura inveniet quicunque utraque carmina accuratius comparaverit. Sed haec hactenus. omnes autem quibus hic libellus in manus venerit non minorem quam memet ipsum gratiam habituros esse Buecheleri dilectissimi praeceptoris ingenio acerrimo hoc scio.

Dabam Bonnae die nono mensis Decembris.

I. Praefatio Dracontii discipuli ad grammaticum Feli- [p. 1] cianum, ubi dicta est, metro trochaico cum fabula Ylae.

Orpheum uatem enarrant ut priorum litterae
Cantitasse dulce carmen uoce neruo pectine
Inter ornos propter amnes atque montes algidos,
Quem benignus grex secutus cum cruenta bestia
Audiens melos stupebat concinente pollice:
Tunc feras reliquit ira, tunc pauor perterritas,
Lenta tigris, ceruus audax, mitis ursus adfuit,
Non lupum timebat agna, non leonem caprea,
Non lepus iam praeda saeuo tunc molosso iugiter.
Arte sed, natura rerum quis negat concordiam,
Hos chelys Musea totos Orpheusque miscuit.
Sancte pater o magister, taliter canendus es,
Qui fugatas Africanae reddis urbi litteras,
Barbaris qui Romulidas iungis auditorio,
Cuius ordines profecto semper obstupescimus,
Quos capit dulcedo uestri, doctor, oris maxima.
Nostra uota te precamur ut secundes, optime,
Ante cuncta non recusans illud ipse pendere
Non tua uirtute laudes mente sed qua concinam.
Nos licet nihil ualemus, mos tamen gerendus est.
Ergo deprecantis oro cinge lauro tempora.

Inscriptiones quibus numeri quoque praepositi sunt alia manus, eodem fere quo liber scriptus est tempore, magis nigro atramento addidit. 1 ecce enarrant tot *Buech. proposuit* 4 rex: *eadem qua inscriptiones additae sunt manu in margine uides adnotatum* grex *et lineolis cum textu coniunctum* 5 concinnente 6 in mei, Territa *corruptelae signo* in *et* Territa *notata sunt.* perterritas *temptaui sensui magis quam libri indiciis satisfacturus* 7 Lentas 8 *cf. Horat. epod. XII 26* 10 Artis ex *corr. Buech.* 11 cęlis museṭa *corr. Buech.* 12 pater o] patriae *temptauit Buech* | aliter *corr. Buech.* 18 Antea 19 tua quirite *corr. Buech.* 20 mox tamen genendus est *corruptelae signo* genendus *notatum. corr. Buech.*

II. Exp. praefatio trochaicis uersibus dicta. Incipit Ylas.

Fata canam pueri Nympharum uersa calore
In melius, si Musa mones: quis casus ademit
Alcidi comitem, solamen dulce malorum?
Fuderat Idalius gremio se forte parentis
Pinniger et collum uiolentis cinxerat ulnis
Oscula pura rogans. mater deuota coruscos
Indulget uultus roseoque est orsa labello:
[p. 2] 'O mundi domitor, caeli quoque flamma tonantis,
Numen posco tuum cuius sub iure uaporo,
Per tua tela, puer, fecundis inlita flammis
Ut des effectum uotis de more parentis.
Nil rude, nate, precor nec supplex improba posco,
Ardua non iubeo quamuis magis ardua uincas.'
Ille refert matris disrumpens uerba precantis:
'Magna iube, non ausa prius, sublimia manda
O genitrix. quo tela uocas aut quid petis uri,
Quem diuum modo forte iubes hominumue *lacessi*?
Exprime, flammetur. quid fletu lumina tinguis?
Audeo, si cupias, ipsum flammare Tonantem
Et dominum caeli facie uestire iuuenci
Oblitumque poli rursus mugire per herbas
Confessus per prata bouem: cadat aureus imber
Diuitias ut tecta pluant, sit fulminis ales
Ipse sui, satyrus cycnus Latonia serpens:
Alcmenam galeatus amet, mucrone coruscet
Et clipeo rutilante tonet dum miles adulter
Coniungat noctes subtracta luce dierum.
Si Pallas placeat, nostros iam sentiet ignes

II *in inscriptione* throchaicis 1 Facta | colore 5 uolentis *corr. Buech.* 10 *hunc uersum eadem manus eodem atramento in margine adscripsit et lineolis cum textu coniunxit. neglectus est numeratione uersuum marginali* 17 hominum de *sequitur corruptelae signum post* 21 *cum structura hiet omnino uersus periisse uidetur* 23 sint *corr. Buech.* 24 Ipse ui *corruptelae signum uersui praepositum. corr. Buech.*

Uirgo ferox sexu, fugiet uiresque fatiscet
Ut solas tractet reiecta cuspide lanas.
Noster Sirius est ardor. Neptunus anhelans
Aestuet inter aquas telo flammante per undas,
Igne meo uincentur aquae, fumantibus undis
Tritones Galatea, Thetin delphines amabunt:
Quidquid fluctus habet totum succendo pharetris.
Siue, parens, optas homines his ignibus ustos
Inlicitos uiolare toros, ut non pia patris
Oscula nata petat nec natus matris amator [p. 8]
Dulce nefas cupiat frater uitietque sororem
Priuignoque suo potiatur blanda nouerca:
Alter erit Perdicca furens atque altera Myrrha,
Iuppiter alter erit terris de fratre maritus.
Parua loquor. tauro, si iusseris, altera regis
Flammetur coniux reddetur et altera Phaedra.'
At his laeta Uenus uultu mutata renarrat:
'Impubes lasciue puer cui subiacet omne
Quod natura creat, caelum mare sidera tellus,
Nemo notet Uenerem quod supplex mater amorum
Ignis opem de prole rogat. nam munere in isto
Quamuis sit communis honor tamen, alme, fatemur
Hinc numen plus posse tuum. lamenta parentis
Si placet ulcisci, paucis aduerte, docebo:
Nympharum, puer alme, chorus dum pensa reuoluit
Penei sub fonte sui — pudet ore referre —
Solis amata canit Clymene mea crimina Nymphis
Meque suo prensam Nymphas monet indice Sole,
Uulcanique sonant captiuo Marte catenas.
Quis audire libet de nostra clade canentem.
Sed si de nobis certe cantare placebat,

29 fatetur *quod posui temptauit Buech.* 30 solus | retecta 31 sireus | auctor *corr. Buech.* | Neptunnus 36 Si parens optaris *corruptelae signum uersui praepositum. corr. Buech.* 38 *praestat* uel 41 perdica | myrra 43 tauros 44 Phedra 45 *conferas* IX 89 46 Impudens *corr. Buech.* 48 notat *corr. Buech.* 49 opem *corr. ex* opes 50 *hic uersus eodem quo uersus* 10 *modo margini adscriptus numerisque exemptus est* 54 Poenei 55 Climene 58 Quas *corr. Buech.*

Iudicium Paridis uel nostros, nate, triumphos
Cantarent fluidae carpentes pensa puellae.
Est gemitus haec causa mei. quas ure sagittis
Corda uel illarum dulci continge ueneno:
Noscant quid sit amor, discant tua tela *puellae.*
Alcidis comes est comes puerilibus annis
Quem rubor ut roseus sic candor lacteus ornat,
Illi purpureus niueo natat ignis in ore:
[p. 4] Hoc puero uiso Nympharum turba calescat.
Haec illis sit poena nocens ut uota trahantur
Ipsarum in longum donec pubescat amatus.'
Ibat adhuc in uerba dolor ni pinniger audax
Dimittens matrem fricuisset cote sagittas.
Arcu cinctus erat, dantur post terga pharetrae
Accipit et flammas hominum diuumque uoluptas.
Euolat armatus. uix caelum liquerat ales
Iamque tenet terras: sic currit mentis acumen.
Ut uenit ad fontem, lapidem proiecit in undas.
Concussit uitreo sonitus sub fonte puellas.
Exiliunt cunctae, quaerunt quae causa quietas
Sollicitet. uolucer fugiens nemus intrat opacum,
Moxque dei uultus uestiuit imago Naidis,
Tendit membra puer longos ut crescat in artus
Ut possit complere dolos ac iussa parentis
Glauca pedes fluitans uestis laxatur ad imos,
Candida diffusi ludunt per colla capilli
Et uento crispante gradu coma fluctuat acta,
Frons nudata decet diuiso fulgida crine,
Et uelut inuitos gressus pudibunda mouebat
Incedens fluxoque latent sub tegmine pinnae.
Misceturque puer Nymphis sub fronte puellae
Et causas perquirit Amor cur fonte relicto
Terras cauta petit, facilis cui turba fluenti

62 genitus *corr. Buech.* 64 Noscat *corruptelae nota uersui praeposita* 65 comes] florens *uel* mollis *conicias* 71 Iret *corr. Buech.* | ui uerba 73 Arcucintus 74 Accipiet .81 *alia et proba mensura* Naidas VII 35 84 *corruptelae nota praeposita. spatium non relictum* 89 Incendens

Rem pandit. periurat Amor quasi nescius esset.
Interea post bella suis Tirynthius ibat
Uictor ouans, cui iunctus Ylas pulcherrimus haeret
Gestans fulminei pellem cum dentibus apri,
Et licet inualidus haec pondera ferre laborat, [p. 5]
Ipse tamen gaudet quasi iam commune trophaeum
Gestet et Alcides non solus fuderit aprum.
Horrent Alcidem Nymphae mirantur Ylanque.
Ex quibus una tamen cunctas adfata sorores
Haec ait: 'O faciles Penei numina Nymphae,
Dicite quando parem puerum natura dedisset.
Non fuit Hippolytus talis, non pastor ab Ida,
Nocturnae fulgore deae non pulcher Iason,
Nec Bromius iam talis erit nec magnus Apollo.
Felix sorte sua cui talis semper imago
Seruiet et roseis recubans dabit oscula labris.'
Cum nimium laudatur Ylas, se subtrahit ales
Et profert arcum permiscens mella uenenis,
Armat tela dolis et spargit spicula Nymphis.
Pallescunt omnes, subitus rubor inficit ora,
Tendunt membra simul, cunctis respirat hiatus
Oris et ad crines digiti mittuntur amantum,
Incipiunt fari mediaque in uoce resistunt:
Tot signis uulgatur amor. Clymeneque sorores
Adloquitur: 'placet almus Ylas rapiatur in undas
Ut sit noster amor. nec erit mihi crimen amanti:
Dione Paridem, Lycastum zelat Amazon,
Pulcher amatur Adon, Furias amat ipse Cupido:
Quod caelum quod terra fretum quod sidera Pluton
Exercent per saecla diu, cur Nympha ueretur'?
Cum loquitur, cantabat Ylas fontemque petebat
Hauriturus aquas. urnam licet ipse tenebat,

94 Tyrinthius 95 uinctus 98 triumphum *corr. Buech.* 101 cuntas 102 poenei 103 puero natum natura 104 Hippolitus 106 appollo 110 proferat 113 *cf.* X 233 116 Clymenaque 117 ut undas 118 amantis 119 Lycassum | celat 121 sydera 122 Exercet 123 *fortasse* transibat *Buech.*

Ut puer est uisus, faciles risere puellae
. 6] Et lautum uenisse putant. placet omnibus idem:
Uix urnam submisit aquis dextramque tetendit:
Cum quo se Nymphae pariter mersere sub undas.
Expauit sic raptus Ylas pauidusque petebat
Herbida quo uitreum tellus perfuderat antrum.
Deiopea tamen cunctas hortata sorores
Adloquitur puerum: 'non te decet ora rigare
Fletibus, alme puer, ploret deformis imago,
Non est flere tuum, mundum tibi nullus ademit.
Nos rosa, nos uiolae, nos lilia pulchra coronant,
Nos Hyacinthus amat, noster Narcissus ab undis:
Fontigenis dat serta comis redimitque capillos
Quidquid floris olet quidquid dant prata ru*boris*.
Tu noster iam sponsus eris sine fine dierum.'
His dictis mentem pueri mulcebat amica.
Interea furibundus adhuc Tirynthius ibat
Et clamans quaerebat Ylan, cui littus et unda
Herculea cum uoce sonant, et nomen amati
Montes silua uocant, tantum fons ille tacebat
In quo raptus Ylas: cum iam remearet ad *astra*
Post factum pinnatus Amor matrique triumphum
Adportaret ouans, uocem deus Herculis hausit
Et gemitus quaerentis Ylan. cui gesta fatetur,
Alcidis comitem fontis rapuisse puellas,
Ignibus Idaliis exutas Herculeas spes.
Obriguit gemuitque simul clauamque remisit:
'O frustra nutrite puer, spectator ubique
Uirtutis per cuncta meae. te teste pericla
Saepe tuli cum uictus aper, cum fracta leonis
[p. 7] Colla Cleonaei telo parcente necantur,

126 Et lentum ***corruptelae signum interiectum. corr. Buech. in margine literae conspiciuntur*** **Cy 129 pauidus] littus** ***conicias nisi uersus unus pluresue interciderunt*** **136 Iacyntus 137 redigitque 138 floris solet** ***corruptelae nota uersui praemissa.*** **ruboris** ***suppleuit Buech.*** **141 Tyrintius 145** ***uersui praefixa est corruptelae nota*** **150 Idalij rexutas 151 clauumque 154 Scpe 155 cleonei**

Cum simul Antaeum rapui telluris alumnum.
Quis mihi sudorem lasso post proelia terget?
Quis comes alter erit cum dat fera bella nouerca?
Quid matri narrabo tuae quae te mihi paruum
Deposuit, pietatis inops quae pignora reddam
Cum conuentus ero? dicam tamen ipse parenti:
'Exulta, genitrix, nimium laetare, beata
Ante parens hominis, pulchri modo numinis auctor.'

III. Exp. fabula Ylae. Incipit praefatio ad Felicianum grammaticum, cuius supra, in auditorio cum adlocutione.

Fructibus apta quidem cunctis est terra creatrix
Altius intendens sed causas perspice partus
Et totum cognosce poli: nam rore maritat
Arua suo uel sole fouet uel temperat aestus
Alternans elementa potens, ut reddat et umbras
Montibus arboreas et culmos armet aristis,
Uentilet et matrem grauidam pendentibus uuis
Pampinus exultans et palmes uerberet uuas
Contortusque fluat nodo uiridante corymbus
Et nunquam positura comas flectatur oliua.
At si temperies rerum opportuna negetur,
Infecunda forent squallentia uiscera terrae
Et limos obducit ager deceptus inhaeret.
Discipuli sic quippe silent si forte magister
Tollatur, doctrina potens qua praeduce ductor
Antistesque tuus. de uestro fonte, magister,
Romuleam laetus sumo pro flumine linguam
Et pallens reddo pro frugibus ipse poema:

156 anteum 1 creatis *corr. Buech.* 2 partas 3 conosce 4 tempera haustus *cf. Drac. de deo I 590* 6 arboreis *corr. Buech.* 11 oportuna 13 limus. *antea temptaui* limis obductus | inhęret] inertes *Buech. proposuit. latet fortasse imperfecti forma* 15 dictor 17 Romuleum | summo *corr. Buech.*

[p. 8] Tu mihi numen eris si carmina nostra leuaris,
Nam tua sint quaecunque loquor quaecunque canemus.

IV. Exp. praefatio. Incipit adlocutio. Uerba Herculis cum uideret Hydrae serpentis capita pullulare post caedes.

Iuppiter omnipotens, celsi moderator Olympi,
Cur mihi uiperei fetus mala fata minantur?
Te regnante, parens, in me coniurat iniqua
*Serpe*ntum cristata manus. sed forte superbi
Nunc caelum terras pontum fulmenque trisulcum
*Her*edes et Iuno tenent, seu fulgidus ortu
Proruis ad terras seu iam defessus anheli
Sideris occasu maestus tua regna relinquis.
Paenitet, alme parens, uestra de stirpe creatum
Alcidem, quia nullus honos et mille pericla.
Nam quodcunque malum superas emergit in auras,
Herculis hostis erit. per nos nam bella geruntur,
Iuno nouerca furens potuit quae uicta parare
Priuigno, natum quem comprobat esse Tonantis
Dum nobis immensa iubet, me proque triumphis
Horrida bella manent et nunquam stare licebit
Hoste sine trucibusque diu concurrere monstris
Compellor. genitor, te in nosmet pessima coniux
Horrescit, misero semper tu causa pericli es.
Nam mihi reptantes tumida ceruice dracones
Iuno duos misit, quis frontem crista tegebat,
Flammea lux oculis, pro spumis tetra uenena,

in inscriptione pulare 4 *uno eodemque octonarum literarum spatio quattuor uersus a margine remoti sunt* | nium 8 maestos 11 superans se uincit *corruptelae signo* se *notatum* 15 quoque 18 te in nosmet] *corruptum uidetur. sensui respondet* te, non me 19 Orrescit 20 reptanti *corr. Buech.* 22 tecta *corruptelae signo notatum corr. Buech.*

Sibila uibrabant linguis ab dente trisulcis.
Terror erat uisus cunctis sonitusque draconum:
Quos manibus ridens compressi paruulus ambos.
Hi tribuere mihi primum pro morte triumphum, [p. 9]
Et letum, non praeda, fui Iunonis alumnis.
Hostes deesse mihi dixi post bella leonis,
Quem nullo mucrone peti nec uestibus ullis
Implicui fretus manibus, nec maurus ad illum.
Cuius pelle tegor. nunc fortiter ecce tabescens
Tertia bella gero quae caedes passa resurgunt.
En totiens percussa lues magis extitit ardens
Et nunquam sternenda uenit. pro fata nefanda.
Uincere peius erit, propriis nam uiribus ipse
Impugnor. saeuos gladius mihi suggerit hostis,
Non rapit ecce meos, sed proelia uicta reformat.
Huc quicunque deus frater mihi summus Olympo es
Huc ades et miseri tandem succurre periclis.
Sed quaeso uenias soboles ut nulla nouercae,
Quamuis sis frater. iam tu succurre Minerua
Bellipotens, patrius cui casside fulgurat ardor,
Quae clipeo rutilante tonas, quae fulmina uibras,
Pectore saxifico cui militat impia Gorgon.
Intemerata soror de uertice missa Tonantis,
Sudori succurre meo. quibus artibus angues
Extinguam, qui sponte petunt mucronis acumen?
Ut crescunt gaudentque mori fera corda draconum.
Caesa uigent, alter surgit de uulnere serpens.
Consilium mihi uirgo dedit: quia mucro laborat
Incassum, gelida flammis exure uenena
Et praestem cum morte rogos, caput omne perurat
Ignis edax anguesque crement post uulnera flammae.

24 Terrot 27 preda 30 maurus *corruptelae signo notatur* 31 tabescent *Buech. coni.* Iabascens 33 luens 36 gladios *corr. Buech.* 38 hoc | pater mihi summus olympo es *corr. Buech.* 40 queso 51 In casum 52 prestem *delendi signo* r *litera notata* *post* 53 *legitur* Τέλος

[p. 10] **V. Controuersia de statua uiri fortis. Uir fortis optet praemium quod | uolet. pauper et diues inimici. bellum incidit ciuitati. diues fortiter | fecit: reuersus praemii nomine statuam petiit et meruit. secundo fortiter | egit: reuersus petiit praemii nomine asylum fieri statuam suam et | meruit. tertio fortiter fecit: reuersus petiit praemii nomine caput | pauperis inimici. pauper ad statuam diuitis confugit. contradicit:**

Quis furor iste nouus? quae tanta licentia ferri
Poscitur ut ciui liceat prosternere ciues
Et facinus sub laude gerat crimenque triumphum
Dicat et hostiles patriae reuocare sagittas
Ciuili sub lege uelit, uiduare maritas
Matronas, orbare patres, iugulare propinquos
Reliquias belli? scelus est cum lege necare
Pro quibus arma tulit. mitis si uinceret hostis
Parceret atque humiles uellet seruare cateruas.
Iam non pro patria uir fortis bella gerebat
Defendens umbone latus per proelia cristas
Dum quateret galeatus apex aciesque cruentas
Letifero mucrone premens. sub imagine ciuis
Impius hostis erat merito, qui uincere uellet
Ut ciues iugularet ouans. optate tyrannos,
Iam, proceres, uincant hostes quibus aspera mens est
Nec studium post bella manet: dum classica rumpunt,
Hostibus externis grauis est inimicus in armis,
Post aciem dominus mitis qui uincit habetur
Aut ex hoste manet simplex ac fidus amicus,
Si bellum sub pace cadat. quod sentio prodam:
Iam ciues formido mei, uos ergo cauete.

in inscriptione controuerssia | inmici *et post* nimici | premium *et* premia *deinceps* | *14* nonne 12 apte *corr. Buech.* 13 Laetifero 15 orbans 16 uincat *corr. Buech.* 18 grauis inimicus 20 uenit *proposuit Buech.* 22 cadete *corr. Buech.*

Hostibus obstrictus patriae de clade pacisci [p. 11]
Clam potuit qui saeua parat, qui colla propinqui
Ciuis et insontis nititur truncare cruentus.
Perdidimus quoscunque uiros, forte iste necauit.
Classica dum reboant et Martia tela pluuntur,
Inter ferratas acies lituosque sonantes
Obuius armato iuueni si ciuis adesset,
Quid faceret qui in pace furit, qui turpibus instat
Mortibus insontum, qui funera pressa reformat?
Seruati ciuis nunc sunt ubi praemia quercus?
Reddite bella, duces, inimicas reddite gentes,
Barbarus omnis eat, rapiant simul arma Sueuus
Sarmata Persa Gothus Alamannus Francus Alanus,
Uel quaecunque latent gentes Aquilone remotae,
In nos tela parent: minor est pauor, aduena campo
Prodeat armatus, muris seruare salutem
Si nequeas pugnare licet. cum ciue per urbem
Infelix quid ciuis agat, quid nocte dieque
Moenia rostra forum capitolia templa penates
Inlustrans et fana simul delubra theatra
Circumeat cum ciue malo, cum ciue cruento?
Nullus ab insidiis locus est qui fraude uacabit.
Adde quod iratus uictor cum lege minatur
Et lator legis ciuilia iura repellit,
Ut legem premat ipse suam quam sanxerat ante,
Dum uictor post bella redit, cum testis imago
Formatur uirtutis honos et gloria campi,
Laetantur mites, gaudebat turba reorum
Et ueniam meruisse putant. quis ciuis asylum
Credat in arce micans insontibus esse periclum? [p. 12]

Pauper adest miserandus inops sed ciuis honestus **Narratio**
Semper egens humilis dignus quem diues amaret,
Cuius in obsequio famulari posset alumnus,

23 obstrutus *corr. Buech.* 26 fortes 32 premia 35 Gotthus 38 Producat *uersui praefixa est corruptelae nota* 41 poenates 42 Inlustrant *corr. Buech.* 47 ipsa 50 mites] maesti *uoluit Buech.* 55 Turba superborum *in initio uersus scripta uides sed expuncta* | Ciuis *corr. Buech.*

Turba superborum sineret si turba clientum,
Qui dignum seruire putans indignus habetur
Uel fastiditur supplex. inimicus et hostis
Diuitis arguitur pauper qui uota clientis
Ausus habere miser nec haec tamen ipse meretur,
Sed probus horretur. domibus magis ille potentum
Liber amicus erit quisquis uult esse satelles,
Quo praesente nefas committitur atque siletur,
Aut scelus hoc si forte sonet tamen ille negabit
Sponte petens tormenta cruces per membra per artus
Carnifices flammas proprio satiare cruore,
Tortoris laudare manum, pro diuite poenas
Si patitur, si uincla gerens ergastula perfert,
Se reputet cruciasse alios ut crimina celent,
Ut talis diues qualis mendicus amari
Possit et infelix ad crimina conscius esse,
Ut teneant fauces obsessas nocte latrones,
Aut pelagi rabidos fluctus pirata uagetur
Nec timeat ualidas sub tempestate procellas
Praedo, iuuet petulans ut luxurietur adulter
Et tractet de clade uiri de morte mariti:
Ultima cena datur quam praestat adultera coniux
Pocula mortifero corrumpens blanda ueneno,
Cum gaudet conuiua, perit. spes crimina ducit
Fit facinus cum lucra petunt, impune libido
[p. 13] Dum peccare cupit uindex subducitur *omnis*,
Quem perimit sub fraude reus. cuicunque furori
Est operae pretium, sperant sua praemia culpae.
Conicitur cuicunque bono quod Cassius inquit

56 Turba] tanta *conicias uel* torua *uel simile quid* 57 Quid dignum *corr. Buech.* 58 fastidicus *corr. Buech.* 60 nec tamen *corr. Buech.* 61 Nec tamen ipse meretur *ante hunc uersum repetita uides notamque corruptelae praefixam* 63 presente | ne^{f}phas 64 negauit *corr. Buech.* 68 ergastula portet *corr. Buech.* 69 celet *corr. Buech.* 70 *spatium non relictum* 71 Posset | esso 72 obsessa 75 Praeda uiuet 77 cęna 80 Ad *corr. Buech.* 83 sperans *corr. Buech.*

Crimina temnentur, fortisque in paupere diues
Quid timet aut optet uos saltim aduertite ciues:
Res est nulla domi cupiat quam diues auarus,
Non aurum non gemma micans, et turpis egestas
Obsedit ieiuna fores. audacia forsan
Pauperis horretur ne clam temerarius exstet.
Quando fugax praesumptus erit uel debilis audax?
Nam si fortis erat saeua uirtute superbus,
Praemia, non ueniam peteret sub hoste reorum.
Quod nihil admisit crimen dat praua uoluntas
Diuitis insonti. furor est uoluisse necare
Pro quibus arma tulit. quid prodest pellere bellum
Si reuocat post bella neces? aut pacta nefanda
Hostibus obstrictus seruat qui ciuibus instat
Ut pereant, aut ipse cupit magis esse tyrannus
Ciuibus extinctis credens sua uota latere.
Si iugulet miseros iniusta morte necando
Suspectos quoscunque putat, nihil ergo relinquet:
Omnia sunt suspecta. reos si moribus esset
Ille bonus, seruare pios seruare modestos
Debuerat sub pace sua, non colla nefandus
Aut inimicorum mallet fudisse cruorem,
Quorum uerba pauens diues uixisset honeste.
Sic sapiens olim Romana potentia iussit
Ne pereat Carthago nocens inimica senatus
Et populi Aeneadum, cotem uirtutis habendam. [p. 14]
Sed ne Troiugenis per tempora pigra lacertis
Torporem pax longa daret, post uicta rebellis
Et consumpta simul iacuit congesta ruinis.
Et tamen haec renouata micat quibus occidit armis.
Haec igitur recidiua uiget post busta resurgens
Phoenicis in morem. uirtus clementia patrum.
Tu testis Carthago manes inuita uolensque.

86 saltrin 89 audatia 94 Quid | parua *corr. Buech.* 97 Scire uocat 100 extintis 101 necandos *corr. Buech.* 103 reos in̄ mortibus *corr. Buech.* 104 bonos *corr. Buech.* 107 honestae 109 Nec | Chartago

Excessus. Quod scelus est, iuuenis? socios in bella tueris
Et ciues in pace necas: quid fata minaris
Impia supplicibus, quid funestare triumphos
Contendis post bella tuos et luctibus imples?
Nec pudor est uariasse uiro? de ciue trophaeum
Nemo triumphator rapuit nec in arbore cristas
Erexit quicunque cruci suspendit. imago
Uestra caput ciuis, manes mereatur et umbras?
Uirtutis uestrae circumdent funera testem
Et fortis simulacra uiri ciuile cadauer
Polluat ac putres effundant ossa medullas?
Uictoris genio sanie cum tabe litetur?
Quaere sacerdotem: ueniet crudelis Erichtho.
Haec est apta tuis antistita saeuior aris,
Quae calidas rapiat fibras pulmonis anheli,
Sorbeat ereptum uel morsibus illa cruentis
Uel uiuente iecur uel cor cum palpitat intret
Dentibus obscaenis lingua lambente palatum
Prostrati ciuis. haec sint tua munera, uictor?
Hostia talis eat, talis tibi uictima parcat?
Sit tua terribilis Phalaris ceu taurus imago?
[p. 15] Taurica crudelis mitis tamen ara Dianae
Nec Busiris atrox Aegyptius ille cruentus:
Solus enim per templa deum sine morte propinqui
Sacra peregrinus funestat et aduena tantum,
Inlaesus nam ciuis erat. tu, uictor, inique
Sardorum qui sacra probas et moenia foedas
Lauro cincta tua uestris ornata coronis.
Insula delubris natorum colla secabat,
Uerticis unde comam uera pietate parentes
Inlaesa ceruice metunt. Carthago duorum

124 ciuis *corr. Buech. sequitur* manes mereatur et umbras *sed expunctum* 125 *in initio uersus* uirtutis *legitur sed expunctum* | uestra *rasura corr. e* uestre 127 portis *corr. Buech.* 130 ericto] *corruptelae signo notatum. eadem ut uidetur manu in margine adscriptum est* allecto 131 antistia 137 parcat *corruptum fortasse* sacra 138 Falaris | centaurus *corr. Buech.* 142 funestet aduena 143 eras *corr. Buech.*

Annua nobilium praestabat funera templis
Saturnoque seni pueros mactabat ad aras,
Tristia plangentum foedabant ora parentum.
Hoc uir fortis agis, rapientur uiscera *matri*,
Et perit ante oculos genitoris pignus amatum
Aut populo spectante cadet? cum Troia periret,
Filius Aeacidis uel uindex Pyrrhus Achillis
Ante oculos Priami percussit nocte Politen
Belli iure furens. tamen ultio digna relata est,
Ipse Neoptolemus iacuit percussus ad aras:
Qualiter impietas se uindicat, impie uictor.
Quid matris patriae uenerandam polluis arcem?
In qua templa sedent, ubi numina saepe precati
Fleximus, ut sospes rediens et uictor in armis
Captiuos post bella trahens et uulnere lassos
Intrares patriam, ne saeuus uinceret hostis
Qui scandens muros ciues laniaret in urbe.
Hoc matres puerique rogant, hoc ipsa senectus,
Uirginitas hoc casta petit, hoc pauper adorat.

Quaestio: At inquies: sed pauper inimicus insidianter [p. 16]
potuit de morte diuitis cogitare.

Si potuit, uoluisse puta. nam uita potentis
Non iacet insidiis nisi diuitis atque propinqui
Aut certe si sceptra uigent sub regis auari
Imperio. fortem timidus formidat et horret,
Non fortis lassum timuit nec diues egentem.
Debilis et pauper nudus mendicus egenus
Quem macies suprema tenet, quem frangit egestas,
Unde necem potuit pauper tractare potentis?
Solus abit pauper nec se circumspicit unquam
Nec timet insidias semper bene conscius insons.

152 *corruptelae nota praefixa* | *post* uiscera *literae conspiciuntur* tr 155 eacidis 159 $\overset{en}{\text{impietas}}$ 172 timuit] *fortasse* metuit. *uide u.* 178

Sollicitus multos metuit quem turba ueretur,
Circumdant famuli, plures stipantur amici.
Diuitis obsequio concurrit turba clientum,
Sic iter aptatur uel transitus ille paratur,
Audeat ut nullus hoc praetereunte uenire.

Quaestio: At inquies: sed potest uenenum pauper diuiti secreta obreptione supponere.

Tetra uenena neci pretio maiore parantur
Et munus secreta fouet: quis conscius unquam
Incorruptus erit, qui non sit sorte redemptus
Quantam diues habet, quantam nec pauper habebit?
Adde quod infelix pauper nec nocte propinquat
Diuitis ad tectum. nam mox pro fure tenetur,
Nocturnus grassator erit, ferietur inermis
Et prostratus inops armabitur ense cruento
Ut gladium strinxisse putes in fata potentis
Diuitis ante fores. medicos aut forte ministros
[p. 17] Sollicitare potest audax sub nocte silenti
Qui sub luce fugit? pauidos informat egestas,
Diuitiae uires praestant animosque resumunt.
Paupertas conferre metus adferre pauorem
*N*ouit et in miseros semper stimulare potentes.

Forsitan obiicias: urbis defensor habetur.
Non opus est laedatur, ais. nec laedat honestos,
In commune bonos totos defendat et ornet,
Erigat oppressos, mediocris pauper ametur.
Non ideo bellum tota uirtute peregit
Ut liceat ciui ciues impune necare.
Fortior est diues iuuenis, magis inde timendus.

178 *post* multos *legitur* timuit *sed expunctum* 184 qui *corr. Buech.* 185 quisquis *corr. Buech.* | forte *et* 186 *bis* quantum *quod posui temptauit Buech.* 191 petentis 197 *spatium relictum signumque corruptelae praefixum est. de supplemento conferas* IX 7 | *alia quaestio in sequentibus tractatur. nonnulla exciderunt.* 200 bonus *corr. Buech.*

Diuitiae *nimiae* semper fecere tyrannos:
Hinc Marius hinc Sylla ferus hinc Cinna cruentus,
Inde fuit Caesar, dominatio prima senatus.
Nam domitor Libyae bellorum Scipio fulmen
Fortis adultus adhuc totos qui uicit Hiberos
Hannibalisque trucem fregit per bella furorem
Ac populatorem Romanae gentis adegit
Sorbere mortiferum ceu pocula blanda uenenum
Et caput infaustum legatus uexit ad urbem,
Minturnas depulsus obit. pius inde Camillus
Missus in exilium, nec Romula tecta uideret
Ni satis offerret, uictor licet exul ab urbe,
Cum Romanorum Gallis uexilla tulisset,
Exul et extorris meruit de clade triumphum.
Mentibus ingenuis semper pro lege tenete:
Solliciti ueniam debent sperare potentes
Securi ne regna petant. das otia seruo,
Mox liber uult esse suus. iam nemo quietus [p. 18]
Diuitis insidiis durabit paupere caeso.

Quaestio: At inquies: sed legi parendum est quae sanxit ut uir fortis optet praemium quod uolet.

Si leges tractare placet, ueniatur ad illas:
Accipiat quodcunque uelit uir fortis et optet.
Hoc cupit et pauper, pro uoto diuitis instat,
Ut maneat lex lata rogat. uenialis imago
Aut ualet aut certe simulacrum lege perempta.
Interea non aera micent, non marmora surgant,
Nec sub lege pia fortis noua praemia quaerat
Quae damnat mox sponte sua. non submouet unquam
Legis cauta furor quam dant pro laude triumphi.

205 *corruptelae signum praefixum, spatium nullum relictum est* 208 dominator *corruptelae nota uersui praeposita est* | Lybiae 216 lice 220 parentes 223 duraut 225 uolet *corr. ex* uelit 228 lege *in rasura* 229 surgunt 232 *corruptelae nota uersui praefixa* | Legis

Instar habent hostes quos sanctio nulla coercet,
Condemnat solus ciuilia iura tyrannus.
Nonne triumphantis legem si forte superbus
Temneret aut parui pendens quicunque putaret,
Sacrilegus temerator iners inimicus et hostis
Publicus ille foret, legum secreta tribunal
Iam quateret strepitu iuuenis, fora nostra creparent,
Ipse cicatrices subducta fronte recentes
Pectoris effossi populo monstraret et urbi
'Uirtutis laesae grauis est iniuria Marti'
Clamaret per templa Iouis per templa Mineruae,
'Nemo aciem subeat, nullus prorumpat in hostem'
Diceret, infremerent omnes uno agmine ciues?
Pauperis, o proceres, languentia colla sinetis
Carnificis truncare manum? non arma tubasque
Tollitis et saltem ciuilia bella mouetis?
[p. 19] Quid plebs nostra taces? diues praeiudicat urbi
Et pariter tua iura negat, praescriptio surgit
Quae populo uitam libertatemque negabit.
Non gemitis, non fletis adhuc, non arma paratis?
Laudis erit fateor pro libertate perire:
Nam pro Uerginia cum plebs arderet in ira
Montis Auentini tenuit Romana cacumen,
Cum pater egregiam prostrauit morte puellam
Impietate pius, ne Claudius esset adulter.
Nec populus liber capto de monte rediret,
Plebs nisi sumpsisset cum libertate triumphum.

Epilogi. Uidimus, o ciues, fugientis pauperis ora
Cum manibus quaesisset opem sine uoce rogantis.
Diximus: hostis adest. ueniat uir fortis et adsit
Cuius inops simulacra tenet, cui crura lacertis
Cinxit et ad plantas prostratus plangit egenus
Belligerum ceu numen habens. dum pronus adhaeret,

233 *coniciās* Iusta pauent | hostis 242 martis 243 clamare 245 Dicerent 247 manu 250 necat *cf.* VII 144 *Buech.* 254 uergenia *in margine praefixa est nota* ℞

Diuitis optata praesentia turbida rostris
Adparet. conclamat inops: succurrite ciues,
Ciuis adest uiolentus atrox mea fata requirens
Quem nihil offendi nisi quod sum pauper honestus.
Ecce triumphalis, metuendum, dextera, ferrum
Id quod in hostiles iugulos ex urbe tulisti,
In patria reuocare uelis? ne uiscera matris
Transadigas gladio, laceres ne membra parentis
Quae te palmiferis docuit concurrere telis.
Parce precor, ferrata manus, ciuilia colla
Ne ferias quae mucro tuus defendit ab hoste.
Sit pudor atque nefas extinguere proelia campo
Et mortes transferre foro. lamenta minora [p. 20]
Credimus auditu, dolor est spectare cadentem,
Funera siue oculis uiuum uidisse cadauer
Cum gemit et moriens tremibundos palpitat artus.
Mugitus quos ille dabit per moenia pauper,
Cum uulgo spectante cadet, cum membra cruore
Perfundat moribunda, solo cum mordet arenam.
Anguibus implicitum credas Laoconta gementem.
Sic decet ut fortis lassos ut diues egentes,
Ciues ciuis ames, aut sic defenditur insons?
Si uocem simulacra darent, tua signa rogarent
Et dolor ista daret deflendis uerba querelis:
'Dic iuuenis diues, patriae dic fortis amator,
Si pauper reus est, tua quid peccauit imago
Uirtutis monumenta tuae, quid testis honorum
Temnitur et patriae foedantur moenia nostrae?'
Haec simulacrorum uox est, patriaeque gementis
Audi uerba tuae 'merito te laeta creaui,
Infantem gremio tenui, simul ubera paruo
Urbs mater tremibunda dedi cunabula praestans,
Quem praetextatum iaculis proludere iussi,
Impubes iam fortis eras, inuictus adultus
Et iuuenis uictor. sed ne fraudatus abires

268 *an* diues *scribendum?* 274 concurre 280 sine
286 lassos fortis 288 rogassent

Fortunae quocunque bono, largitur honores,
Diuitias confert, tribuit per bella triumphos.
Et pro tot meritis instas orbare parentem
Pignore percusso cui nil fortuna bonorum
Contulit iniusto pensans moderamine fatum?
Si ratio te nulla mouet, si mente cruenta
[p. 21] Humana pietate cares, imitare leones
Quos feritas generosa iuuat: superba temnentes
Ingruere fremitusque dare procul ore cruento
Nobilis ira solet, subiectis parcere gaudent
Et praedam rabies contempsit fulua iacentem.
Gramina non tangunt, feriunt sed fulmina quercus.
Nunquam taurus iners lassa ceruice Tonanti
Uictima fessa datur, sed iam quis grandia surgunt
Ingentes per colla tori, quos fronte superba
Pascua cornigeros armant in bella iuuencos.
Hostia uictorem funestat languida pauper
Si mactatus erit, sed sint tua sacra coronae,
Sint hederae lauri quercus et palma triumphi,
Sint clipei galeae contus lorica trophaeum.
Accipe tura potens deus ut Tirynthius aris
Et Ledae partus magnus cum Castore Pollux
Semidei post fata uigent: his quartus adesto
Uirtutis ratione fide pietate uigore
Possessure polos, scandens qua lacteus axis
Uertitur, aetherii qua se dat circulus orbis
Lunarisque globus qua uoluitur axe tepenti
Aut certe qua Phoebus agit super astra iugales,
Sidera sic capies, poteris sic astra mereri.'

304 nihil 305 censens *corr. Buech.* 306 fouet *corr. Buech.* 308 *uersui praefixa est corruptelae nota.* iuuat] *Buech. uoluit* iubet *sequentibus subiunctis. Buech. proposuit* super arma tenentes 315 quis *corr. Buech.* 316 armat *corruptelae nota uersui praefixa est* 317 funesta *corr. Buech.* 318 coronae *corr. ex* coruuae 321 Tirinthius 322 Et Ledae] Tedi *corr. Buech. uersui corruptelae nota praefixa est* 323 quintus *corruptelae signo notatum corr. Buech.* 326 sedat *malis* tendit *uel simile quid* 328 quae 329 posteris sic castra

Exp. Controuersia statuae uiri fortis quam dixit in Gargilianis thermis Blossius Emilius Dracontius vir clarissimus et togatus fori proconsulis almae Karthaginis apud proconsulem Pacidegium.

VI. Epithalamium.

[p. 22]

Egregii iuuenes *et* gloria summa parentum,
Foedus amicitiae, solamen grande clientum,
Dulcia cantatis dum uotis carmina uestris,
Facundos uos fecit amor. Uenus alma, potestas
Delphica, flammipotens inclusit templa Cupido.
Tempora iam lauro uel myrto cingite frontes
Et uiolis ornate comas, dent alba coronas
Lilia mixta rosis, candor pallorque ruborque
Crinibus insidat qui uernat in ore puellis,
Floribus ambrosiis sponsalia serta ligentur.
Saltet Apollineum Musis cantantibus agmen,
Laurea serta comis imponat pulchra Dione,
Pallados armisonae crinem praecingat oliua,
Arma ferat Martis quibus et proludere nostis
Et bellum si tempus eget perferre ualetis.
Interius uos Musa Uenus Phoebusque Cupido
Et Bromius possedit Hymen, Mars saltat amores
Et Uenerem placare cupit, cui militat omnis
Marcidus et nudis ludit post arma lacertis,
Ac furibundus Amor Ueneris per castra triumphat,
In praedam uenere dei uincente Dione.
Ergo Uenus te docta uoco facunda perita,
Per sensus te funde meos. tua gaudia feruent,
Sponte uenire decet, non te decet ire rogatam.

in subscriptione Gurgulianis *cf. indicem* | armae Karthaginis | *fort. scribendum* Pacideium   1 *ante uersum corruptelae nota conspicitur. spatium relictum est*   5 inausit *corr. Buech. an* inuasit?   13 amisonae crimen *corruptelae nota uersui praefixa est*   22 duco (o *in rasura*) *corr. Buech.*   24 rogatum *corr. Buech.*

Sufficiant tibi uota Uenus: praecordia dura
Mollis adire soles, nolentibus ire per artus
Et mentes intrare senum uenasque leuare
Ignibus et gelidas calidis reparare fauillas,
Ut ueteranus amet senior ceu nuper adultus.
[p. 23] Non ego lasciuos opto mihi crescere sensus,
Sed precor aspergant nostrum tua carmina pectus
Ut ualeam cantare tuos per uota triumphos
Et mixtis saltare choris, cantare choreas.
Publica magnifice per moenia uota gerantur:
Quas dedit una domus, domus excipit una sorores,
Quorum umbone tegor uel quorum munere uiuo.
Post uarios casus post tot discrimina uitae
Porrexere piam placido pro tegmine dextram
Et quod maius erat, laesi tribuere salutem
Fortunamque mihi reducem pietate nouarunt.
Quisquis adest sapiens scholasticus atque peritus
Accurrit laudare uolens cantare paratus:
Quin ego festinem laudes et carmina ferre
Pro meritis animisque uirum? puer alme Cupido,
Ignea progenies et rerum perpes origo,
Huc ades armatus fluidis post terga pharetris,
Inbue pinnatis precor oscula blanda sagittis,
Morsibus alternis ut lambens lingua palatum
Tergat et udentur suspensis dentibus ora.
Sponsa maritales cognoscat utra uapores
Et sponso sic iungat amor quasi corpore in uno
Brachia uirgineis adnectens stricta lacertis.
Has matronali societ de more caternae
Blanditus sub fraude dolor sub uulnere casto
Seruatumque diu rapiat hac nocte pudorem
Et poenae sit merces amor, pia pignora, nati.

42 *post* uolens *scriptum est* et carmina ferre *sed expunctum* 43 *in initio uersus scriptum est* Pro meritis animisque uirum | quanto ego festine *corr. Buech.* 47 Indue *corr. Buech.* 50 utra] *latere uidetur* pura *an* uirgo? 51 uingat 55 rapiant ac *corr. Buech.*

Uix ea fatus eram, subito uenit aliger ignis,
Ore micans ac fronte minax et crine coruscans
Impubes lasciuus erat cui castra uoluptas.
Ibat in obsequium risus, complexibus haerens [p 24]
Iusta libido coit uenit et moderata uoluptas,
Candida legitimas accendens gratia taedas
Occurrit, uenit alma fides petulantia simplex,
Casta pudicitia procedit mente quieta,
Sobrietas per cuncta uigil deuota cucurrit
Et quidquid iustos solite comitatur amores:
Liber pampineis ornatus fronte corymbis
Intrat et uuiferos uibrat super agmina thyrsos,
Pan calamis perflare melos Bacchaeque rotari
Sileno saltante placent populosque mouere
In fescenninos fremitus et gaudia mentis.
Adfuit interea Cypris subuecta columbis,
Apparet de parte poli qua flammeus axis
Uoluitur australis conlustrans cardinis oras:
Florea purpureas retinebant frena columbas
Et rosa blandifluas rutilans nectebat abenas,
Lilia sunt inserta rosis, iuga pulchra uolucrum
Uerbere purpureo Cypris iubet ire, iugalis
Remigat ammotis pinnarum plausibus ales.
Moenia respexit Carthaginis alma Cythere:
'Illo' dixit 'aues conuertite mando uolatus,
Uictoris soboles felici sorte iugantur,
Illic pura fides illic prudentia simplex,
Coniugis in gremio pietas, sine fraude uoluntas,
Non ibi liuor edax, non est elata potestas
Priuato sub more gerens sua iura modeste
Quae mercede sua multos coniunxit egentes,
Haec inopes dotare solet uel pascere egenos
Legibus et nostris nudas uestire puellas.'

60 amplexibus *corr. Buech.* 62 accedens 67 corimbis 68 tyrsos 69 potari *corr. Buech.* 70 placent] *corruptum. conicias* parant 78 iugales *corr. Buech.* 80 Cytherę 81 conuertite *repetitum sed expunctum est* 87 Qui *corr. Buech.*

Dixerat haec Cytherea parens: iam tecta subibant
[p. 25] Idaliae uolucres, occurrunt gaudia cuncta
Obsequium latura deae. tamen ore modesto
Anxia sola procul thalamo florente relicto
Uirginitas pudibunda fugit gratumque pauescens
Fletibus ora rigat: quae non reditura recedit.
At Uenus attingens urbem petit antra mariti
Neptunique domos intrauit Maximianas:
Illic turba fremit matrum iuuenumque pudica
Et matronali sponsas cinxere corona.
Pompa cateruarum felix uotiua canebat,
Progenies crementa domus Uictoris honesta
Suscipit et nuribus natos iunxere parentes.
Uictorianus enim et Rufinianus
Lege maritali ueniunt sub iura Dionae.
Tunc Uenus ad sponsas intrans hac uoce profatur:
'Crescite fecundis gaudentes lusibus ambae,
Nocte tamen properante uiris certate modeste,
Sed hoc certamen modico certamine constet:
Acrior est puer ille meus dum temnitur et plus
Urit amoriferis certantia membra sagittis.'
Dixerat et puerum genetrix implere pharetras
Imperat. ille libens imbutas melle sagittas
Misit et ambarum sensus transfixit arundo,
Corda ferit iuuenum ueniens et pectora fratrum,
Quorum uota sonant. longa est lux ipsa diei
Et cupiunt transire diem, succedere noctem
Exoptant paribus uotis spatiumque morarum
Lucis adoptatae transire in tempora noctis.
Pergitur ad thalamos, conuiuia laeta celebrant,
Agmina saltantum miscentur lusibus aptis.
[p. 26] Pignora pulchra micent et talia uota celebrent
Floribus et uestris crescat generata propago.

99 matronalis 103 *uersui praefixum est* ℞. *fort. legendum* Uictorinianus *cf. AL Riesii* 254 *aut addendum in fine tale* amantes 108 *hunc uersum uel Dracontio indignum Buech. subleuandum censet coniciendo* conamine 109 Atrior 111 Dixit *fort.* Dixit sed (*Buech.*) 112 sagaci *corr. Buech.* 117 spacium

Exp. Epithalamium in fratribus dictum.

VII. Epithalamium Ioannis et Uitulae.

Carminis Idalii cuperem nunc ebrius esse
Nobilium thalamis Fabiani sanguinis index.
Quod mihi si felix hodie fortuna dedisset,
Non inhonorus eram sed laude redemptus abirem,
Uer recreatus agens si non tamen ipse renatus,
Emerito referens generosas auspice laudes,
Et Uitulae canerem taedas per uota Ioannis
Laurea serta comis religans et tempora myrto.
Prodere gestirem haec quae nunc per uota geruntur.
Cantarem quia Cypris adest bona mater amorum,
Agmine mollifluo ducens sua pompa choreas,
Impubes lasciuus atrox uiolentus amoenus,
Lis pacis tacitusque loquax, fur garrulus audax,
Nudus et armatus, ferus et pius, improbus insons,
Et quod amoriferum, secum hunc duxisse uolucrem.
Uulgarem quia tela gerit quibus auctor Achillis
Arserat Aeacides Nymphae radiatus amore,
Spicula dixissem quibus arsit Apollo disertus
Cum peteret Daphnen, Liber quibus arserat Indus
Candida Dictaeae cum cerneret ora puellae,
Uel quibus ipse furor Mars est accensus amore
Uesticolae niueos peteret cum uirginis artus,
Ut daret aeternum Romana in saecla Quirinum
Et post fata deos faceret super astra senatum.
Sed quia captiuo fas non est dicere carmen [p. 27]
Nec reticere licet festiuo in tempore uati,
Ista canant pueri qui carmine uera loquentur,
Plausibus insultent et tympana rauca puellae
Percutiant palmis, digitis sub arundine uentos

3 foelix 5 Uere creatus | sed non *corr. Buech.* *post* 8 *fortasse periit uersus* 11 sua *corruptum uidetur* 15 Telaque *temptauit Buech.* | dixisse 17 Asserit | eacides 19 Daphnem 20 Dicteae | cernerat 21 amare 27 quia *corr. Buech.* 29 uentus *corr. Buech.*

Dispensent hinc inde melos perflante flabello
Et quatiant dulces Museo pectine chordas,
Et uocis textura sonet neruique loquaces.
Bybliades Satyris iungant Nymphisque Hymenaeos
Et Dryades passim coeant per prata Napaeis,
Oreadas Faunis iungant et Naidas amnes
Et Bacchis copletur Amor per castra Dionae,
Saltet et imparibus calamis Pan corniger intrans,
Ebrius interea nutet Silenus asello,
Oscula nectantur calamis imbuta rosatis
Et neruo cantante sonet noua murmura lingua,
Morsibus alternis suspenso dente fruantur,
Gratia uernantes adnectat pulchra dolores,
Casta Pudicitia stricto placitura marito
Floribus ex uariis texat per prata coronas
Lilia mixta rosis socians uiolasque hyacinthis,
Purpuret et niteat gemmae pallente rubore
Sardoasque iuget poclis Sitifensibus herbis.
Sic puer Idalius permiscet mella uenenis,
Sic rosa miscetur spinis, medicina cerastis
Perficitur stimulisque fauos apis alma tuetur:
Sic pia uirginitas non tollitur ante pudoris
Unguibus infensis quam uulnerat ora mariti,
[p. 28] Et prior ante sui uindex est ipsa cruoris,
Ut discat sacras fecundo uulnere flammas.
Sic fiunt dulces modo pignora blanda parentes,
Et genus humanum sic stat sub lege perenni.
Tot bona proueniant sponsis quot dextra parentum

30 *caue scribas* labello. *uide indicem* 31 cordas 33 Bibliades 34 cohibent 35 omnes *corr. Buech.* 36 copuletur *cf. d. deo* I 407 *cum Areuali nota* 38 interea] *latere uidetur loci significatio quo nefas est prodire ebriis et asellis.* interea *est inter eos* (*Buech.*) 40 candente *quod scripsi Buech. proposuit* 45 socians] n *litera atramento obducta est* | biacyntis 47 iubet posculis siti fensibus *supra* cul *et* fens *literas et ante uersum corruptelae notae positae sunt* 48 bella *corr. Buech.* 49 cerastis *corr. ex* ceratijs
54 discat] ducat *Buech. proposuit*

Iungit amoriferis per festa iugalia palmis,
Cana fides pietasque iugent et casta uoluptas,
Brachia constringant celeres uisura nepotes,
Pronuba Iuno uenit fecunda sorte maritans
Lanigera comitante dea per uota Minerua,
Concordesque simul celebrent pia sacra Dionae.
Ista canant iuuenes, hoc cantent carmen adultae
Et simplex aetas pueri teneraeque puellae,
Cantitet hoc ueteranus amor, reuerenda senectus
Cantet: amator erit qui non cantarit amores,
Nescit enim senibus ueniam donare Cupido.
Ast ego qui nequeo captus mea plectra mouere
Carmine sollicito, dederant quia carmina clades,
Et modo sic positus Cythereae cantibus absens
Sollicitus pauidus temerarius anxius audax,
Ut uacat expositis post proelia miles ab armis
Saucius atque gemens quo languida uulnera curet:
Classica si subitis feriant clangoribus aures,
It dolor, ira redit, ceu iam sit plaga cicatrix,
Redditur et saniem sistit furor arma reposcens,
Fit medicina furor, furor est uox tessera Martis
Et dare iam membris dicit tuba rauca salutem.
Aut uelut acer equus circi iuga ferre dicatus,
Orbita cornipedo sequitur quem ducta uolatu, [p. 29]
Si fretus propria leuitate fauoris alumnus
Plus eat in frenos et concitus axe sonoro
Pulueris in nubem radiatis orbibus actas
Accipiat post crura rotas et corruat ictus,
Mox studium calor omnis abit plangente dolore
Aduersa plaudente manu stabulisque refertur:
Hinnitus si forte sonent strepitusque rotarum

59 iungent ¯ 61 secunda *corr. Buech.* 63 Dioue 66 Cantilet *corr. Buech.* 69 neque hoc aptus *corr. Buech.* | plecta 71 cytherea 72 tabidus 73 Et uacat 75 si] his *corr. Buech.* 77 Reditur *corr. Buech.* 78 tessara 79 discit *corr. Buech.* 82 uoluntate *corr. Buech.* 84 radiatus 85 cornua *supra* ictus *uerbi literas nouissimas corruptelae signum, in fine uersus* ℞ *positum est* 86 dolor omnis habet *corr. Buech.* 87 Aduerso

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] amores
[illegible]
[illegible] carmen
[illegible] silenti:
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] uoces.
Sic ego [illegible]
Carmina [illegible]
Ex genere [illegible] mediante canentur:
Pontifices sacri [illegible]
Moribus innocuis, sancta pietate modesti,
Religione pii castis altaribus [illegible].
Quorum cana fides per sacra Palatia pollens
Floruit, unus erat Latialis mysticus aulae,
Alter apud Danaos sacrata mente dicatus:
Quorum sanguis adest, quos omina fausta iuuabunt.
Ex hac progenie iunctis et gente togata
Coniugio tali speremus numina nasci.
Nam mihi quo teneor non est dolor alter acerbus
Quam quod apud tales obliuio longa moratur
Nominis inclusi. sed si me claustra fatigant

101 reticens *corr. Buech.* 107 ipe 109 Optauianus *nisi praestat* Optatianus 110 *inde ab hoc uersu nostri numeri cum eis quos in libro adscriptos uides non congruunt, cum miro scribae lapsu factum sit ut* 120 *numerum huic uersui praeponeret* 112 Pallatia 113 misticus 115 omnia *corr. Buech.* 116 togati *corr. Buech.* 118 quod teneor non dolor alter aceruus

Temporis immodici, nec uos impune tacetis.
Poena est non leuior uobis quatiente pudore,
Quod licet exiguum tamen inter iura poetam
Temnitis immemores facunda mente periti.
Quid prodest seruasse hominem post tanta pericla
Et clausum liquisse diu sub clade salutis?
Non male peccaui nec rex iratus inique est,
Sed mala mens hominis quae detulit ore maligno
Et male suggessit tunc et mea facta grauauit.
Poscere quem ueniam decuit, male suscitat iras
Et dominum regemque pium saeuire coegit.
Nam deus omnipotens compungit corda regentis
Quando iubet pietate sua ueniamque relaxat.
At cum liber ero domino ignoscente reductus,
Dum tacet os uestrum nec nos sermone iuuatis,
Nomina uestra reor praeconiā nulla manebunt.
Sed ne maesta canens concludat carmen amoris, [p. 31]
Post haec uota parens quid sit factura Dione,
Murmuret os tacitum, Carales cum coeperit iri:
Aeolias petet illa domos aditura tyrannum
Ut frenet uentos et caerula marmora tendat,
Mollior aura means tantum bona flumina mittat,
Ut ratis incolumis Sardorum littora tangat.
Nec negat haec Eolus Uenerisua iura roganti.
Cypris in ornatu ueniens freta glauca uagatur,
Cum pelagi Nymphis ibunt Tritonis alumni
Nereidum spumante choro Phorcique clientes
Gurgitis aequorei pisces immania cete
Et quaecumque latens surget de fluctibus imis
Belua terribilis summas gestire per undas,
Inter quas delphine sedens Galatea minaci
Neptunum perfundet aquis rorante fluento,
Ille caput barbamque ciet ridente Dione.

122 *spatium non relictum. suppleuit Buech.* 129 fata 132 compunget *corr. Buech.* 137 nec 142 mictat 146 Tritones *corr. Buech.* 148 caetę 149 At | surgit *corr. Buech.* 150 Bella 151 delfine 153 ciet *quasi corruptelae signo notatum*

At uolucer Ueneris uolitans super aequora pinnis
Iam spargens sub fraude rosas tamen igne sagittas
Mandat ad aequoreos comites et frigida ponti
Aequora flammat atrox, elementa ut uota celebrent.
Haec dixisse sat est: sed qui modo iure tacemus,
Omnia reddemus quandoque nepotibus almis.

Exp. Epithalamium
Ioannis et
Uitulae.

[p. 37]

VIII. Dracontii opus de raptu Helenae.

Troiani praedonis iter raptumque Lacaenae
Et pastorale scelerati pectoris ausum
Aggrediar meliore uia. nam prodimus hostem
Hospitis et thalami populantem iura mariti
Foedera coniugii consortia blanda pudoris
Materiem generis sobolis spem pignora prolis:
Nam totum de matre uenit, de matre creatur
Quo membratur homo, pater est fons auctor origo,
Sed nihil est *sine* matre pater. quota portio patris
Omnis constat homo: mater fit tota propago.
Ergo nefas Paridis quod raptor gessit adulter
Ut monitus narrare queam, tu grandis Homere
Mollia blandifluo defundas uerba palato.
Quisquis in Aonio descendit fonte poeta
Te numen uult esse suum, nec dico Camenae
Te praesente 'ueni'. sat erit mihi sensus Homeri
Qui post fata uiget, qui duxit ad arma Pelasgos

secuntur uacuae paginae quinque, deinde raptus Helenae p. 37—64 *alio ac magis nigro atramento chartae minus albae inscriptus sed eadem ut uidetur manu Literis IM eas notaui coniecturas scitu dignas quas adhibitas uides in editione raptus Helenae Romana omnes fere Iannellianas, eis uero quas in musei rhenani uolumine* XXVII *p.* 477 *Buecheler proposuit lectionibus literas adieci m. rh.* 158 quae *proposuit Buech.* 1 laceae 8 Quod 12 te *corr. IM* 13 delimas *cedet* defundas *inuento meliori*

Pergama Dardanidum uindex in bella lacessens:
Et qui Troianos inuasit nocte poeta
Armatos dum clausit equo, qui moenia Troiae
Perculit et Priamum Pyrrho feriente necauit:
Numina uestra uocans quidquid contempsit uterque
Scribere Musagenes, hoc uilis colligo uates.
Reliquias praedae uulpes sperare leonum
Laudis habent, meruisse cibos quos pasta recusant
Uiscera quos rabies iam non ieiuna remisit,
Exultant praedamque putant nuda ossa ferentes.
Attica uox te, sancte, fouet, te lingua Latina
Commendat: uulgate precor quae causa nocentem
Fecit Alexandrum, raptu ut spoliaret Amyclas.
Caelicolum pastor iam sederat arbiter Ida, [p. 38]
Iam gremium caespes, iam surgens herbida tellus
Stabat et aetherium fuerant herbosa tribunal.
Soluerat Iliacus caeli uadimonia pastor
Et litem facit ipse suam, laudata recedit
Contempta Iunone Uenus, tunc uirgo decora
Uicta dolet, nam tristis abit: heu nescia mens est
Quae mala circumstent ausum dare iura Mineruae.
Iudicis Idaei pretio sententia fertur
Damnaturque Paris. nec solus pastor habetur
Ex hac lite reus: damnantur morte parentes,
Damnantur fratres et quisquis in urbe propinquus
Aut cognatus erat, cunctos mors explicat una.
*Troi*aque *ut* infelix urbs tantum morte periret,
Damnantur gentes, damnatur Graecia sollers
Heu magnis uiduanda uiris, orbatur et Eos
Memnone belligero, damnatur Thessalus heros
Et Telamone satus, pereunt duo fulmina belli,

20 Armato *corr. Buech. m. rh* 23 collego 30 raptu spoliare 31 praetor *corr. Buech.* | Idem *corr. Buech.* Idae *IM* 34 Iliacas *corr. IM* 36 decora] *fort. corruptum* 37 abijt 42 in morte 43 implicat *IM* 44 Aq; Troi *suppleuit Buech.* (Troia *in margine ascriptum*) *spatium non relictum* | infoelix | tanta *Buech. proposuit* | perriet *corr. IM* 46 eous. et eos *IM*

Pro matris thalamo poenas dependit Achilles.
Unde haec causa fuit? forsan Telamonius Aiax
Sternitur inuictus quod mater reddita non est
Hesione Priamo: sic est data causa rapinae.
Cur gentes cecidere simul, cur sexus uterque
Concidit, infanti nullus post bella pepercit?
Sic dolor exsurgit diuum, sic ira polorum
Saeuit et errantes talis uindicta coercet?
Compellunt audere uirum fata, impia fata
Quae flecti quandoque negant, quibus obuia numquam
Res quaecumque uenit, quis semita nulla tenetur
Obuia dum ueniunt, quibus omnia clausa patescunt.
[p. 39] Iam grex horretur, fontes casa pascua siluae
Flumina rura pigent nec fistula dulcis amatur,
Non placet Oenone sed iam prope turpis habetur
Ex quo pulchra Uenus talem promisit in Ida
Qualis nuda fuit: talem iam pastor anhelat.
Sordent arua uiro post iurgia tanta dearum,
Pergama sola placent, et moenia quaerere Troiae
Mens et fata iubent. monitus Paris omnia norat
Blandita nutrice puer, quo sanguine cretus,
Qui genus, unde domus, rapiensque crepundia pastor
Troianum carpebat iter. uix uiderat arcem
Lassus, et intactae procumbunt culmina turris
Ingemit et tellus, muri pars certa repente
Concidit et Scaeae iacuerunt limina portae,
Tunc Simois siccauit aquas, crystallina Xanthi
Fluminis unda rubet, sudat pastore propinquo
Palladium uel sponte cadunt simulacra Mineruae.
Forte dies sollemnis erat quo Pergama rector

49 depondit *corr. IM* 52 Esto ne *corr. IM* 53 cum sexus *corr. IM* 54 perpepercit 56 coercit *ut uidetur corr. ex* coercot *corr. IM* 59 tuetur *Buech. m. rh.* 62 armatur *corr. IM* 63 oenones iam prope. quae iam *posuerunt IM* 66 urigia *ex* uregia *uidetur correctum corr. IM* 70 Quod genus *IM* 73 certa] *malis quo locus aliquis significetur nomen proprium* 74 lumina *corr. IM* 75 cristallina xanti 78 solemnis *ex* sollemnis *rasura mutatum*

Infelix Priamus post Herculis arma nouarat:
Annua persoluens ingratis munera diuis
Laomedontiades capitolia celsa petebat
Reddere uota Ioui, laturus sacra Mineruae.
Ad dextram genitoris erat fortissimus Hector,
Troilus ad laeuam pauido comitante Polite, [p. 40]
Cetera natorum turba stipatus abibat.
Reginam interea natarum turba coronat
Et nuribus comitata uenit pia uota ministrans.
Rex Helenum sequitur, Cassandrae mater adhaeret.
Dum pergunt et templa petunt, prorumpit in agmen
Pastor et attonitos elata uoce salutat:
'Sis felix princeps, omnes saluete sodales
Aut fratres ut uera feram. tu fortior Hector
Culmen et urbis apex, et uiribus indolis almae
Troile, frater ego. fratrem cognoscite uestrum.
Germanus sum uester ego Priamique propago,
Hecuba mi genitrix, abdicor crimine nullo
Paruus Alexander pastor nutritus in Ida.
Nec pastor sit uile, Phryges, ego iurgia diuum
Compressi, nam lite caret me iudice caelum.
Si credis germana manus, nec cetera regis
Conscia corda negant nec mater pignus abhorret:
Noscite depositi uel certa crepundia fratris.'
Dixerat et testes generis proiecit in arce.
Uera fides pietas quatiunt mox corda parentum
Admissumque nefas generosa mente fatetur
Fusus in ora rubor. Paridis mox colla lacertis
Adligat et natum fletu gaudentis inundat [p. 41]
Conuictusque pater ueniam de prole rogabat.
Obstupuere omnes. mater gauisa recurrit,

79 Infoelix | nouerat *corr. Buech. m. rh.* 81 Laumedontiades 83 dextram *corr. ex* detr- 85 Caetera *Buech. proposuit* Et rex 91 foelix Princepes *corr. IM* 93 et uiribus indolis almę *corruptum. latere uidetur tale* et tu lux 94 cognioscite 96 Ecuba 97 nutritur 102 fratres *corr. Buech. m. rh.* 104 mors *corr. IM* 106 pallidis *corr. IM* 108 negabat *corr. IM*

Dat celeres pietas gressus quos denegat aetas,
Mox iuuenem complexa tenet per colla per ora.
Oscula diffundunt et lambere membra parentes
Insistunt iuuenis certatim, sed pius ardor
Adfectus dispensat agens, alternat utrique
Et uicibus cara Paridis ceruice fruuntur.
Nuntius interea totam compleuerat urbem
Fama uolat per templa deum, quod pastor ab Ida
Se uelut ostendit regni de stirpe creatum.
Tunc Helenus uates templum dimisit et aram
Et procul exclamat: 'pater impie, pessima mater,
Quid pietas crudelis agit, quid perditis urbem?
Haec est illa tuo fax, mater, prodita somno
Quae simul incendet Troiam regnumque parentum
In sortem dabit illa nurus. coniurat in arma
Graecia tota dolens raptum punire Lacaenae,
Litora nostra petent Danai cum mille carinis,
Dorica castra fremunt, iam Pergama uexat Achilles,
Iam pugnant Danai, iam cernimus Hectora tractum,
Troile iam per bella furis, iam sterneris audax
[p. 42] Ante annos, animose puer, uirtute proteruus.
Sed quid fata ueto, quid fixos arceo casus,
Cum nihil aduersis prosit prudentia signis?
Me Fortuna potens et Pyrrhus ingens exspectat.'
Dum loquitur, Cassandra uenit furibunda sacerdos
Et matrem complexa canit: 'quid mater iniqua
Quid pater infelix quid funera nostra paratis?
Immemor heu pietas, uni pia mater haberis
Pastoremque foues sed multis impia constas
Regibus, Hectoreum supplex emptura cadauer
Per montes per saxa datum: nec uenditur Hector

110 *cf. Orest.* 670   112 parentis *corr. Buech. m. rh.* 113 iuuenes *corr. Buech. m. rh.*   114 agnes acres *et* utrimque *IM*, auens *Buech. m. rh.*   118 uelit *corr. Buech.* uelit ostendi *IM*   125 uolens *proposuit Buech.*   128 Iam *corr. uidetur ex* tam   130 animos et puer uirtute   133 exspectat Pyrrhus et ingens *IM at desideratur* Me exspectat F p et regia Pyrrhi (*Buech.*)   136 infoelix

Integer et lacerum rediet pro pignore corpus
Funeris Hectorei pretio maiore redemptum.
Me stuprum per templa manet, me pessimus Aiax
Inuadet pereunte domo: iam Troia crematur,
Sed flammis rex ipse cares, iamque Hecuba latrat,
Astyanax Danais muro iactatur ab alto.
Sic praestat Bellona nurum, gener ipse Tonantis
Idaeus sic pastor erit, capietque triumphum
Sed post ipse cadet. ueniet mox Pyrrhus ad arma
Qui scindat muros, qui damnet Pergama flammis,
Qui Priamum gladio feruens obtruncet ad aras.
Sed quid uana cano? iam consocer esse Tonantis
Uult genitor patriamque premit natosque nefandus [p. 43]
Odit et Andromachen quaerit uiduare marito.
Troile quid cessas? quid parcis fortior Hector?
Uos repetunt mortes, in uos mala fata feruntur,
Uos petit Aeacides, saeuum uos fulmen Achilles
Amputat, insontes poenam raptoris habetis.
Prouida non credor: uos saltem surgite ciues,
Rumpite complexus quos dant per colla parentes
Infausto iuueni, muris depellite fratrem:
Hic hostis quem fata canunt, qui mortibus urbem
Cōngeret et Priamum faciet non esse sepultum.
Pectore Cisseo rapiatur pignus acerbum
Mactetur que nefas et Pergama nostra pientur,
Placetur Iuno, placetur uirgo Minerua,
Sacrilegi de morte Iouem placate tonantem
Cuius postponens Uulcani laudat amorem.
Urbibus in multis mos est donare salutem
Mortibus insontum, sed uos mactate nocentem
Ut liceat seruare pios. augere dolores
Ut releuet medicina solet membrisque salutem

141 retinet *corr. Buech. m. rh.* 145 ecuba 146 Astianax 147 perestat *corr. IM* 148 *malis* rapietque 152 qui *corr. IM* | esset *corr. IM* 153 Uulti 154 Obit *corr. IM* 162 *suppleuit Buech. m. rh.* 166 Placitur Iuno *corr. IM* 167 placete *corr. Buech.* 169 donare *corruptum uidetur* 172 resecet *corr. Buech. m. rh.*

Membrorum de parte dabit, nam corporis aegri
Fit iactura salus et uires passio praestat
Quas auferre solet. hoc *uos* adsumite fratres,
[p. 44] Hoc ciues audite mei, laudate parentes,
Dicite pastorem gladio pietatis obire:
Fraterno mucrone cadat. si forte profanus
Hunc feriet quicunque reum, sit in urbe sacerdos,
Cedo loco si forte meo pius esse recusat.
Pontifices Helenus Laocon sacrata potestas
Cedent oranti quia mysticus extat uterque'.
Dum canit infelix gemitus Cassandra futuros,
Uisus adest cunctis Phrygibus Thymbraeus Apollo
Qui mercede carens conclusit Pergama muro
Et genus ingratum poenas persoluat auari
Exoptat. stupuere Phryges, tacet ipsa sacerdos:
Effatur: 'quid uirgo canit? cur inuidus alter'
Exclamat 'Helenus deterret Pergama uerbis?
Pellere pastorem patriis de sedibus umquam
Fata uetant quae magna parant. stant iussa deorum,
Magnanimum Aeacidem solus prosternet Achillem.
Troianos regnare placet qua solis abenae
Ostendunt tolluntque diem, qua uertitur axis
Frigidus et zona flammatur sole corusco.
Troianis dabitur totus possessio mundus
Tempore nec paruo Troum regnabit origo.
Fata manent conscripta semel. sunt uerba Tonantis,
[p. 45] Imperium sine fine dabit. cohibete furorem.
Mortali diuum periet quo iudice iudex?
Nec hoc fata sinunt. pudor est uoluisse nocere
Et non posse tamen pigeat. iam nemo minetur,

174 solus *corr. IM* 175 solet hoc ad sumite *sed ad linea obducta deleta uidetur.* uos hoc *IM* 178 profamus *corr. IM* 180 recucasat *sensui parum aptum uidetur quod restituerunt IM* recusat 182 Ced et *corr. IM* | uel amysticus quia *proposuit Buech.* uel mysticus extet *IM* 183 infoelix genitus *corr. IM* 184 Tymbrens 187 ipse *corr. IM* 188 Effrenis *Buech. m. rh.* 192 eacidem | prosternit *corr. Buech.* 197 regnabi

Quem Clotho quem Lachesis quem uindicat Atropos ingens.
Scindite pellitas niueo de pectore uestes,
Murice serrano rutilans hunc purpura uelet.
Nec pudeat quod pauit oues: ego pastor Apollo
Ipse fui domibusque canens pecus omne coegi,
Cum procul a uilla fumantia tecta uiderem,
Alcestam sub nocte pauens deus ubera pressi,
Admetus intrantes haedos numerabat et agnos.'
Dixerat et Phoebum Priamus submissus adorat
Et grates securus agit, tacet optimus Hector.
Iam regno non impar erat, sed sceptra tiaram
Imperium trabeas iam post caeleste tribunal
Totum uile putat, solam cupit addere famam
Maiorum titulis, uiuaces quaerere laudes,
Ut celet quod pastor erat. uix uiderat aulam
Regis, et Iliacas quaerit per litora puppes,
Aegaeum sulcare fretum iam mente parabat.
Sic pater adloquitur iuuenem sermone uerendo:
'Nate redux pietatis amor, bonus arbiter Idae,
Dic ubi uis armare rates, ubi carbasa tendis. [p. 46]
Nusquam bella paro, regnum sub pace guberno.
Sed si torpor iners pudor est et turpe uacare
Credis, Alexander, certe legatus adesto,
Et Telamona ducem conuentum exposce sororem
Hesionen mox, nate', meam: captiua tenetur
Me regnante soror. dum Dorica regna peragras
Dat Uenus uxorem, faciet te Iuno maritum.'
Tunc iuuenis gauisus ait: 'paremus ouantes,
Optime Troiugenum, nihil est quod iussa recusem.'
Laetatus senior tali moderamine nati
Effatur: 'tua uota, Paris, di iusta secundent,
Hoc tantum supplex genitor rex, nate, precatur:

203 Cloto | lachessis 205 rutulans *corr. IM* 207 carens *IM* 209 Alcestes *IM ineptissime* 212 *post hunc uersum fort. nonnulla exciderunt* 217 cele *corr. IM* 222 *licebat* cur 223 bello *corr. IM* 226 talamona | conuentam *corr. Buech.* 227 Esionem 229 te unó 232 Laetatur

Iliacos proceres tres tecum pergere saltem
Imperio concede meo, ueneranda senectus
Praecipitem frenat monitis per cuncta iuuentam.
Egregios comites praestem tibi, lumina gentis
Hectore praelato cui tota potentia cedit:
Antenor Polydamas erunt iuuenisque Dionae
Aeneas cognatus adest.' sic fatus. et omnes
Ut ueniant rex ipse iubet properante ministro.
Cum ducibus redit ipse uolans ad tecta satelles
Regia, cognoscunt proceres quo uela parantur,
[p. 47] Nec mora, conscendunt puppes et litora linquunt.
Dardana iam classis Tenedon transibat, Abydon
Et Seston dimisit aquis saeuasque Maleas,
Iam Salamina uident Telamonia regna petentes.
Ut portum tetigere rates, mox ancora mordet
Litus et inuentas ferrum pertundit harenas.
Puppibus adnexis terram Troiana iuuentus
Et proceres petiere simul. sed regis ad aulam
Linquentes mox litus eunt. quos suscipit heros
Hospitio Telamon. ramos frondentis oliuae
Portantes ad tecta ducis sub imagine pacis
Non pacem sed bella gerunt, nam dicta tenebant
Quae possent armare uirum nisi iura uetarent
Hospitii quae nemo parat uiolare modestus.
Rege salutato postquam legatio Troiae
Sedit, et Antenor placida sic uoce profatur:
'Troiugenas proceres et regis pignus ad aulam,
Rex Telamon, uenisse tuam quae causa coegit
Insinuare decet: si iusseris ipse, loquentur
Consortes nunc ore meo uel regia proles.
Dardanides Priamus gentis reparator et urbis
Quam uestras populasse manus meminisse fatemur,

237 uiuientam *corr. IM* 238 tua *corr. Buech. m. rh.* 240 Polidamas | Dione 243 redi *corr. IM* 244 bella *corr. Buech.* 246 ahdon *corr. IM* 247 aqius *corr. IM* uouas *uacuo ut uidetur spatio postea inscriptum.* curuas *IM* 250 inuitas *Buech. m. rh.* 259 solutato *corr. IM* 260 *fort.* Sederat 262 Talamon 263 decet et si uisseris *corr. IM*

Iussit ab Iliaco delectos pergere regno [p. 48]
Ad tua regna, potens germanam regis ut heros
Bellorum quam iure tenes in pace refundas:
Posceris Hesionen. iacet ingens Troia fauillis
Excidii compressa sui, nec Pergama ductor
Surrexisse putat nisi iam, rex magne, sororem
Reddideris regi quae nunc captiua tenetur.
Turpe ducis seruire genus crimenque putatur
Si non bella dabunt regi quod bella tulerunt
Si pax hoc optata negat. pro rege rogaris:
Te repetisse puta Priamo retinente sororem,
Non dolor armaret si non daret ille rogatus
Quod peteres, Telamon? scelus est et fama pudoris,
Nascitur inuidia Priamo regnante sororem
Graiugenis seruire suam, liuor malus inde
Creditur: 'Iliacas potuit reparare ruinas'
Murmur erit Phrygibus, 'consortem sanguinis unam
Non ualuit' dicent 'rector de rege mereri'.
Dixerat. at Telamon mentes armabat in iras,
Nam pietas affectus amor concordia proles
Accendunt motus in pectore fellis amari.
Conubium regni, thalami consortia casti
Scindere poscebant, et quod mens nulla tulisset,
Aiacis haec mater erat. sic incipit ore
Turbidus Aeacides iusta succensus in ira: [p. 49]
'Si pudor Iliacis aut mentibus esset honestas,
Excidium Troiae si pectora uicta dolerent,
Herculeos comites Priami gens praeda Pelasgum
Non magis auderent in bella lacessere Graios
Semideum post bella ducum, quibus Ilios ingens
Uicta iacet. placuitne Phrygis periuria gentis
Soluere uos iterum, si dudum parua luistis
Supplicia? Priamo Troes mea dicta referte:

270 Posteris. Quod potes *IM* | Hesionem 272 iã *in rasura* 276 por rege *corr. IM* 278 illi *corr. IM* 279 peteris 284 meieri 287 Accedunt *corr. IM* 298 Conubium 290 incipiat *corr. IM* 291 eacides 293 iucta dolorent *corr. IM*

Uictori quis uictus ait 'te bella gerente
Me maneat uirtutis honos, me praeda sequatur,
Praemia me laudis me praemia cuncta triumphi
Expectent, sterili uictor sed laude potitus
Et ieiunus eat'? quis regi quisue marito
Uel misero sic ausus ait cum uoce proterua
'Conubium rescinde tuum, rumpatur honesto
Foedere iuncta domus, thalami damnentur amantum,
Festiuas extingue faces'? quis uicit? ut istud
Audiat Alcides patriam qui perculit hosti?
Quando tamen uictor uicti sub lege tenetur?
Si Priami recidiua domus manet illa tyranni
Post ignes reparata meos, si pendit amorem
Germanae rex ipse suae, pro dote sorori
[p. 50] Uel regni pars iusta detur, ne uindicet Aiax
Quod matri donasset auus si Troia maneret.
Temporibus soceri senuit si Graia iuuentus
Iam nostris per bella, Phryges, successit in armis:
Bellipotens ducibus cunctis optata propago
Est mihi, bellipotens non uilis pignoris Aiax
Eminet et quaerit de qua iam gente triumphet,
Thessalus Emathia fratris nutritus Achilles
Emicat et toruos exercet in arma biformes
Patroclo populante simul Centaurica lustra,
Tydides Sthenelusque fremunt Aiaxque secundus,
Nestoris Antilochus Palamedes Teucer Ulixes
Exultant quod Troia redit quod Pergama surgunt.'
Tunc Polydamas ait submissa uoce profatus:
'Belliger armipotens animarum iudicis heres,
Rex cui de nostris est gloria summa ruinis,
Temperet inuidia frangat dolor ira quiescat:
Captiuam repetit, reginam frater honorat

305 Uel misericois sic *corr. IM* | tum 306 Connubium 307 damnetur (e *in rasura*) *corr. IM* 308 qui *Buech. m. rh. iungens cum sequentibus* 309 perculis *corr. IM* 317 Quam Quae *IM* 321 Thassalus 324 Steneluque 325 ulyxes 326 surgant *corr. IM*

Nos et adoramus. non sic si Troia maneret
Nuberet Hesione. regnum captiua meretur,
Fit felix de sorte mala, fit praeda potestas,
Imperium de clade tenet, diadema tiaram
Qui tulit ipse dedit. quae sit gens Dardana, rector,
Exhinc nosce precor: nescit seruire subacta [p. 51]
Quam melius regnare decet, haec imperat Argis
Per quos uicta perit, dominam sibi Graecia uictrix
Non famulam quaesiuit ouans. miranda per orbem
Mens generosa ducis quae non uult regna grauare
Cum ruerint uirtute tua. releuare iacentes
Et reges regnare iubes regesque creare
Dum possent seruire tibi. sors cassa duelli
Te moderante uacat nec possunt bella nocere.
Te uincente potens quis nolit uictus in armis
Sorte tua post bella capi? qui uicerit hostis
Seruiet et uicti melius te praesule regnant.'
Haec legatus ait. regis iam corda tepescunt
Quae fuerant accensa minis. sic magna leonis
Ira fremit cum lata procul uenabula cernens
Uenantis crispare manu iam uerbera caudae
Naribus incutiens spargit per colla per armos
Erecta ceruice iubas, iam tenditur altus
Dentibus inlisis et pectus grande remugit,
Flumina tunc resonant, montes et lustra resultant:
Ast ubi uenator reiecta cuspide sollers
Sponte cadit pronusque iacet, perit ira leonis
Turpe putans non dente suo si praeda iacebit,
Temnit praedo cibos quos non facit ipse cadauer [p. 52]
Ignoscens feritate pia ueniale reatus
Uenator si cesset iners. sic rector Achiuus

333 meietur 334 foelix 342 Cum ruerint uritur tua releuare *corr. Buech.* 344 seruite *corr. IM* 351 *fort.* cernat *nisi uersus excidit* 350 nimis *corr. Buech.* 352 manum *IM at conferas indicem s. u. crispare* 353 Naribus] natibus *IM metro repugnante. temptaui* clunibus 360 prędå | fecit *conferas uersum repetitum in Satisfactione 143* 361 uenatus *corr. IM*

Frangitur et Phrygibus conuiuia laeta parari
Per septem iubet ipse dies. Cythereus et Aiax
Colloquium commune tenent duo fulmina belli.
Regis Alexandrum iuuenem regina Pelasgum
Hesione complexa fouet germana parentis,
Uultibus in Paridis Priami laudatur imago.
Octauo ueniente die iam sidera Phoebus
Elatis condebat equis, iam cuncta ruebant
Oceano nudante rotas stridentibus undis.
Tunc Anchisiades sublimi uoce profatur;
'Rex inuicte armis, felix in pace senesce,
Quamuis nemo ducum uos umquam in bella lacesset
Ex quo Troia perit, nec uester creuerat Aiax,
At modo, rex, ter cuncta domans ter cuncta reuellens
Murus erit sociis aries metuendus in hostes
Aiax, magne, tuus. Priamo tua dicta loquemur.'
Sic fatus. dixere uale regemque salutant.
Tunc iter ad portum uertunt et litora tangunt.
Conscendere ratem, subducitur ancora mordax,
Uela leuant nautae, proras a litore torquent,
[p. 53] Puppibus incumbit uentus, mox carbasa tendit
Dum fluctus scindunt et prospera flamina crescunt.
Africus interea ueniens comitante procella
Turbidus occurrit, mox sparsit in aequore classem.
Gurgite curuato rapiuntur ad astra liburnae
Et suspensus aquis per nubila nauta cucurrit
Nauigium uectante salo. dum summa carinis
Sidera tacta putant et nil superesse fatentur
Montibus aequoreis, malo uenit altior unda
Naufragiumque diu ratibus suspensa minatur
Desuper intentans pelago ueniente ruinam.
Iam uentus subduxit aquas, extundit harenas
Pressa carina solo, muris stat celsior unda

364 Cithaereus *corr. IM* 368 laudatu *corr. IM* 373 iniuncte *corr. IM* | foelix 377 eris *corr. Buech. m. rh.* 382 nauae *corr. IM* 389 ceruicis uertice summo *IM* 393 uenientem *corr. IM* 395 murus *corr. Buech. m. rh.*

Circumfusa rati, uastarum turris aquarum
Pendet et elati percellunt carbasa fluctus.
Obriguit per membra Paris, transire parabat
Ad legatorum propria de naue carinas.
Ast ubi dispersos longo uidet aequore Troas,
Soluitur in gemitus lacrimosae uocis amaros
Et sic orsus ait: 'felici sorte creati
Pastores quos terra capit quos nulla procella
Concutit. haud ponti metuunt super aequora fluctus
Et rabidum pelagus temnunt latrantibus undis,
Sed celso de monte uident ut in arce sedentes [p. 54]
Pascua rura nemus fontes et flumina prata,
Per campos gestire peeus, pendere capellas
Praerupta de rupe procul dumeta sequentes,
Et uirides tondent lasciuis dentibus herbas,
Ubera lactentes contundunt frontibus agni,
Dum cauda crispante tremunt mollique palato
Exultant, potare cibos atque edere potus
Mulctrae balantum depressis ubera mammis.
Decedente die noctis uenientibus umbris
Quantus amor, cum lacte nouo iam caseus albens
Formatur manibusque premit lac pastor ad orbem,
Candida summittit feruentes bucula tauros
Committitque duces armata fronte iuuencos.
Nam grauis est regnare labor, metus excutit ingens
Corda ducum ne bella ruant ne tela minentur
Exitium crudele, necis timor omnis ubique est.
Nam gladios tellure pauent pelagoque procellas
Formidant nec plena datur ducis hora quieti.'
Dum loquitur, uenit unda grauis resonatque fragore

397 per coelum *corr. Buech. m. rh.* 402 foelici 404 aut *corr. IM* *post* 409 *uersus uidetur periisse cum particula uerba finita regente* 410 tundent *corr. IM* 411 lactantes *corr. Buech.* 414 Mulcere *corr. Buech.* mulgere *IM* | palmis *scripserunt IM* 415 diem *corr. IM* 419 *uel corruptus est uersus uel post eum nonnulla exciderunt.* 420 labor *etiam ante* regnare *scriptum est sed expunctum* 421 Cordax *corr. IM* 422 Exitum *corr. IM* | neci *corr. Buech. m. rh.* 423 pellagoque 424 queti *corr. IM*

Et puppim percussit aquis, sublata carina
Tollitur et Cypro classis depulsa resedit.
Post signum uenere rates residente procella
[p. 55] Et Cyprum tenuere simul. legatio sola
Defuit, una fretis et fluctibus acta negatur
Puppis in Ionium rabidis conlisa procellis,
Aegaeo nam pulsa caret. mox pastor arenis
Dardanus exsiluit tremulis post aequora plantis
Et se cum sociis tacta tellure refouit.
Cypro festa dies natalis forte Dionae
Illa luce fuit. ueniunt ad sacra Cytherae
Reddere uota deae quidquid capit insula Cypros
Quod nemus Idalium quod continet alta Cythera
Quod Paphon exornat tacitas quod lustrat Amyclas.
Candida praeterea Iouis alitis Helena proles
Uenerat, absentem retinet dum Creta maritum.
Nuntia fama ducis totam repleuerat urbem,
Aduenisse Parin Troiano sanguine cretum.
Audiit aduentum iuuenis Spartana decori,
Mox iubet et famuli ueniunt mandante Lacaena:
Hospitio speratus eat, nam turpe uideri
Regina praesente Paris ceu nauita uilis
Litus arenosum teneat. tunc hospes ad aulam
Peruolat Atridis socia comitante caterua.
Perceptum dum carpit iter festinus ad urbem,
Respicit ad templum Ueneris cui turba precantum
[p. 56] Uel conuentus erat, mox uertit iturus ad aras.
Interea niuei uolitant per litora cycni
Flumine contempto, placidasque hinc inde columbas
Molliter intendunt omnes per inane uagari,
Quas insanus agit rapidusque sequente uolatu
Miluus insontes, cunctas clamore fatigat,

427 scopulo-recedit *Buech. m. rh. proposuit* 432 harenis 435 Dione 439 paphos *corr. Buech. m. rh.* 444 Audit *corr. IM* 448 harenosum 450 *fort.* praeceptum *Buech. m. rh.* inceptum 451 precatum *corr. IM* 452 iter *corr. Buech.* iter uertit *scripserunt IM* 456 rapidosque *corr. IM*

Quas super accipiter uolitans grauis imminet ales.
Tunc sollers augur cretus de gente Melampi
Quem fors ad Cyprum dederat per festa dierum,
Et sic orsus ait prorumpens uoce sagaci:
'Te oblatiua petunt auium responsa uolantum:
Conubium spondent praefulgens ore decoro
Idaliae uolucres, de gente Tonantis olores
Promittunt genitam, sed miluus horrida fata.'
Ditis enim signatur auis, licet hora peracta
Tertia quippe sinat Phoebo candente uolucrem
Uera per immensum praesagia ferre rapacem.
Martius accipiter dotem fera bella minatur'.
Tunc Paris ad caelum tendens cum lumine palmas
Numina magna uocat puerum matremque Dionen:
'Aurea siderei proles Uenus alma Tonantis
Numina mille tenens, artes cui mille fauendi
Dat pater et natus supplet simul, omina firma
Quae cycnus genitoris agit, quae uestra columba [p. 57]
Prodidit. infaustos opus est cohibere uolatus,
Martis et inferni uolucres raptoris obuncas
Augur auerrunces sacris, quibus imperat auctor
Troius ille puer Ganymedes conditor artis
Et Polles cui pinna loquax dat nosse futura.'
Pauca precatus erat supplex et templa subibat
Uestibus indutus Tyriis et murice regni.
Uersi*color* chlamys ipsa fuit quam purpura fulgens
Flammabat diffusa humeris, hanc fibula mordax
Iungit et ornatus iuueni plus admouet aurum
Quo distincta micat radians per stamina uestis.
Cetera turba comes Phrygio succincta decore
Fulgebat. delubra petens intrauit ad aras
Pastor et in sese cunctorum lumina uertit:

460 *sine dubio Paridis mentionem qui fecerat uersus excidit* 463 Connubium 471 Dionem 474 omnia *corr. IM* 476 Prod·dit *corr. Buech m. rh.* 478 Augur aberrantes *corr. Buech.* 479 ganimedes 483 Persa clamis *corr. Buech. m. rh.* 485 admonet aurũ *corr. IM* 486 Quod *corr. IM*

Aspicit hunc errans oculis ornata Lacaena,
Effigiat per cuncta uirum quibus ille decorus
Uestibus incedat uel qua lanugine malas
Umbret et in roseo prorumpat flosculus ore.
Laudat amans mirata uirum flammata Lacaena
Ignibus Idaliis, nam dudum flammiger ales
Matre iubente puer telo candente medullas
Ledaei partus furtim iaculatus amorem
[p. 58] Usserat. at pastor repetit post sacra Dionae
Hospitium. regina uenit pallente rubore,
Nam flammis perfusa genas pallentibus ibat,
Fusus uterque decor manifestum uulgat amorem.
Pastorem pudibunda petit cohibente pauore
Hortaturque uirum feruens, qua stirpe creatus,
Indicet et fuerit qua iam uexante procella
Ad Cyprum pulsus. medio sermone Lacaena
Iam tacet et quaerit iuuenem quibus appetat ardens
Dictorum uerbis. sed pastor perfidus hospes
Ut sensit fragiles mulieris pectore sensus,
Incipit Iliacus non quo sit sanguine cretus
Nec quibus excussus uentis ad litora Cypri
Uenerit effari: trepidus iam uoce remissa
Reginam laudabat amans, culpare maritum
Coeperat absentem quod iam pulcherrima coniux
A tepido deserta uiro neglecta uacaret
Sacra Dionaeae matris uel templa petisset,
Adiungens 'si talis erit quam forte merebor
Uxorem', sic blanda genis sic ore modesto
Sic oculis ornata suis sic pulchra decore
Candida sic roseo perfundens membra rubore
Sic flauis ornata comis sic longior artus
[p. 59] Et procera regens in poplite membra uenusta,
Tali semper ego dignatus coniuge felix
Non desim, famuler supplex et iussus adorem,

490 húc erran oculis *corr. IM*   497 Laedei   498 Ueserat *corr. IM* | Dionem. Diones *IM*   501 color *proposuit Buech.*   511 et fari   515 uel tempta *proposuit Buech.*   516 erit *corr. ex* erat   522 foelix

Conubio seruus ueniam sub lege mariti
Nocte dieque pauens quidnam uelit illa iubere
Quae specie fulgente micat. Menelaus oberrat
Numine contempto non dicam, coniuge pulchra,
Quamuis numen adest ueniens de stirpe Tonantis
Unde genus duco.' mox haec est uerba locutus,
Tyndaridis faciles quatiunt suspiria sensus
Et sic orsa refert: 'quae sit tua, pulcher, origo
Te reticente magis dudum cognouimus omnes.
Est commune genus: pariter tua regna petamus,
Sis mihi tu coniunx et sim tibi dignior uxor.
Hoc nam fata iubent uel nos hoc Iuppiter urguet:
Uiuere me gemini iussit sub sorte mariti.
Conferet Atridi quisquis me duxit amator
Ut uiuum linquam, non iam moriente marito,
Post thalamos primi cui debent fata secundum.'
Dixit et egressi puppes et litora poscunt.
Dum portus classemque petunt, respexit ad urbem
Pastor et ingentem uidit consurgere nubem
Pulueris extorti, mouit quam turba sequentum. [p. 60]
Tunc Paris adloquitur comitantem praedo rapinam:
'Occidimus regina pares, nos Graia iuuentus
Insequitur, gladio uestigia nostra sequaci
Captatum peruenit iter quicunque satelles
Coniugis Atridis subnixus et hospite turma.
Nos armatorum rapient ad bella cohortes
Et mecum fortasse cades si tela sequentur.'
Tunc Spartana refert: 'iuuenis, quid nostra retardas
Pectora colloquiis? Phrygibus tamen arma capessant
Rex dilecte iube, gressus celerare ministros

524 Connubio | maritus *IM* 525 *malis* quid iam 526 oberrat *corr. ex* oberret 529 *malis* uix 534 Sic *in correctura. potest fuisse* sis *quod restituerunt IM* | tui tua *IM* 537 quisque *corr. IM* 543 mouet 544 patris *corr. IM* | comitante *corr. IM* 545 regna *corr. IM* 547 iet *proposuit Buech.* | quiccunque 548 Aridis *corr. IM* 549 Mox | rapiens *quae Buech. indicat posse teneri scribendo* Atrides 550 cade *corr. IM* 551 retardes

Imperio compelle tuo, properemus ad aequor
Et uacet auersis concurrens turba ministris.'
Et sic fata uolens rapitur per colla tyranni,
Iam Priami cum clade nurus: sic terga iuuenci
Europam rapuere dei cum Iuppiter ipse
Taurus Olympiaca produxit cornua fronte,
Fulmineus uector sobolem famulantibus undis
Gaudet Agenoriam caelestia colla grauantem
Cum Cadmi cognatus aquas freta magna secaret.
Ergo ubi peruenit raptor turbatus ad aequor
Et licet exhaustus cursu uel pondere lassus,
Qui gratum portabat onus, tamen ipse Lacaenam
[p. 61] Litore non posuit media sed puppe locauit,
Nautae uela leuant et remis castra mouentur.
Adueniunt collecta manus iam classe remota
Et quatiunt omnes palmis in litore frontes,
Nunc galeas nunc tela simul clypeosque tonantes
Proiciunt. uenit ipse uolans per rura maritus
Sudanti peruectus equo, quem nuntius horrens
Fregerat ad Cyprum uenientem sacra dicare.
Ut conspexit amens sulcari puppibus undas
Et thalamos gestare suos, collisus arenis
Ingemit et flauos extorquet uertice crines.
Hyrcanae sic saepe solent per deuia tigres
Affectu stimulante rapi, cum pignora mater
Perdit et elusa feritas pietate nocenti
Raptoris sectatur iter, uestigia sollers
Insequitur praedonis equi sessoris anheli,
Ast ubi torua parens transacto flumine natos
Secerni conspexit aquis, redit orba dolore

554 properamus *corr. IM* 555 Et uacate iussis *Buech. m. rh. proposuit* et uacat auersis 556 tyrrani 561 grauentem grauare *IM* 563 peruemit *corr. IM* | turbatur *corr. IM* 570 tonantis sonantes *IM* 571 Puoiciu̍t tunc *corr. IM* 572 prouectus *Buech. m. rh.* 574 amans? 575 harenis 577 Hucanę *corr. IM* | tygres 578 stimulante *corr. ex* stimulanti 581 sessori *corr. IM* 582 transactos lumine 583 quis equis *IM inepte*

Et gemit infrendens amissum nobile pignus.
Atrides sic maestus erat de coniuge rapta.
Interea Aeneas rediens legatio Troiam
Uenerat et Priamo Telamonis dicta reportat.
Sed Paridem genitor postquam non uidit amatum,
Plangit et albentes immundat puluere canos. [p. 62]
Antenor Priamo pelagi narrare labores
Iam fletu manante genis et mille pericla
Coeperat: ignarus quid de pastore procella
Fecerit aut iuuenis classem si merserit unda
Nescius ore refert, hoc tantum nosse fatetur
Quod pelagi rabies subuerso gurgite ponti
Sparserit Iliacas in tempestate carinas.
His dictis gemit aula ducis. se luctibus atris,
Moenia iustitio foedant et plangitur urbe,
Sexus uterque gemit, non pro uirtutis honore
Aut quod talis erat qui posset bella subire
Aut ingesta pati uel summis uiribus hostem
Frangere et ensiferas acie iugulare cohortes —
Quamuis Alexander, si uiribus Herculis esset
Aemulus aut certe Meleagrum aut Thesea fortes
Aequaret uirtute potens, tamen Hectore magno
Sospite nemo Parin lugeret corde dolenti —
Sed regis quia natus erat, fit planctus in urbe.
Nam quicunque memor Heleni mox dicta tenebat,
Laetatur gaudens sed tantum uoce dolebat.
Tunc pater absenti tumulum formabat inanem,
Ut iacuisse putes praesenti morte cadauer.
Dum parat inferias genitor mactare sepulcro [p. 63]
Non ubi corpus erat uel nil satiare cruore,
Per freta conspiciunt notam de litore classem.
Prima ratis iuuenis regali praedita signo
Apparet quam serta ligant enata rosetis.
Candida pepla uolant et carbasa sericus ornat,

589 canos] *fort.* crines 590 Anteno *corr. IM* 597 sed 602 aciem *corr. IM* 604 Tesea 612 sepulchro 614 cospiciunt *corr. IM* 616 legant *corr. IM* | ornata *corr. Buech. m. rh.* 617 seriens *corr. IM*

Et Ueneris celsa spectatur ab arbore myrtus
Quam sponsus defixit ouans. occurrit ad undas
Hecuba cum Priamo populi comitante caterua,
Suscipiunt sponsam, dat cunctis oscula pastor
Ad patrem Priamum gradiens matremque salutans,
Dulcia colla tenent et uultibus oscula figunt.
Non inuitus adest nec gaudet fortior Hector,
Quem Troilus sequitur nec liuidus at tamen aeger
Non membris sed mente grauis. praesagia sensus
Concutiunt animosque uiri: mors ore cruento
Inter Troianos discurrit saeua caterua,
Heu quantos raptura uiros et fata datura
Aut quantas per bella nurus uiduare parata.
Troile, sectatur uestigia uestra Polites.
Sic solet umbra sequax hominem larualis imago
Muta sequi nec membra mouet nisi mouerit ille
Quem sequitur, si cesset homo cessabit imago,
Uel quodcunque mouens, si sederit illa sedebit,
[p. 64] Motibus et falsis ueras imitata figuras,
Nil faciens quasi cuncta facit. sic quoque Polites.
Duxerat uxorem pastor cum sorte sinistra.
Iam muros iam tecta petunt, iam regis ad aulam
Intratur sponsamque tegunt sua flammea pulchram,
Iam thalamis ornata sedet, saltatur in urbe,
Tympana iam quatiunt, iam rustica fistula carmen
Pastorale canit. lituus nil dulce remugit,
Fescennina silent et bucina bella minatur,
Nec molles tuba rauca sonos dedit aere canoro,
Increpat arma duces clypeos et mille carinas,
Classica Tydidis committere bella putares.
Ite pares sponsi, iam omina tetra probastis

620 Ecuba 622 At *corr. Buech. m. rh.* | gaudens *corr. Buech. m. rh.* 624 nen gaudet *corr. I M* 625 nec (*in rasura*) inuitus attamen non inuitus tamen *I M* 627 in uiri *corr. I M* 628 Troianas — cateruas? 629 quanto *corr. I M* | raptura *in ras.* | atq; *corr. I M* 633 Multa *corr. Buech. m. rh.* 638 Dixerat *corr. I M* 640 Intratu ri *corr. I M* 641 Iiá *corr. I M* 642 Typana *corr. I M* 648 omina *in ras.*

Martis, et ornati misero flammastis amore
Ostensam sub nocte facem qua Troia cremetur,
Qua Phryges incurrant obitum sine crimine mortis.
Sanguine Troiano dabitur dos, clade Pelasgum
Ditetur Ledaea fugax per castra propago,
Orbentur superi, caelum gemat et mare plangat:
Crimen adulterii talis uindicta sequatur.

IX. Deliberatiua Achillis an corpus Hectoris uendat. [p. 65]

Si decus est uirtus et praemia cuncta meretur,
Si meritum post fata manet, si fama superstes
Eminet et gaudet titulis ornare sepulchra,
Annue quod petimus. fortis pro forte rogaris:
Egregias mentes uirtus delectat in hoste,
Inuidia mens summa caret, laudare decora
Nouit et ingentes attollere gestiet actus.
Dat uirtus exempla bonis prauisque pudorem
Debilitas quos lassa premit. tu fortis Achilles
Quid prohibes tumulos, quamuis iactura sepulcri
Temnitur et nihil est quoduis in morte periclum?
Si sensus post fata perit, cur busta negantur?
Si mens ulla manet, iam rectius ergo putatur
Non requies sed poena rogus: tormenta sepulcrum
Ingerit et manes tolerant per membra dolorem.
Sed sensum cum luce simul post fata perire
Segnibus et pueris mentitur fama relatrix.
Sunt animae post membra piae: quas ignea uirtus
Tollit ad astra micans et solis in orbe recondit
Lunares non passa globos. ac desuper orbem
Exspectant stellasque uagas et signa leonis
Augusto quid mense parent, quid cetera temptent

650 Ostensa Obtenta *IM*   2 post pama manet *cf. Orest.* 470   5 *post* hostes *rasura*   10 sepulchri   12 cui   13 et iam pectus *corr. Buech.* | *uerbi* putatur p *litera expuncta uidetur*   14 sepulchrum   17 Signibus   21 Exspectat. *cf. d. deo* I 356   22 caetera

Ornamenta poli. rident sua membra uidentes
[p. 66] Funeris abiecti fragiles et corporis usus,
Ut doleant animae iam libertate recepta
Corporibus uixisse suis et clausa tulisse
Carceris angusti. tumulos aut ossibus urnas
Dedignant animae, non curant uile sepulcrum,
Et plangunt non esse simul quos urna polorum
Claudit et aetherium Phoebus suspendit ad axem.
Aduenturus eris, pietas si sancta manebit
Corpore belligero, si non crudelis in hoste
Post uitam morientis eris, si mitis Achilles
Nec post bella manes nec spectant funera poenas
Arbitrio subiecta tuo, si parcitis umbris
Quaesitor quas torquet auus si uera feruntur.

At inquies: si post uitam animae corpora sua despiciunt, pro Hectore cur rogamus?

Quaestio.

Non Hector sed Troia rogat miserique parentes,
Andromache uiduata gemit uel ut ubere paruum
Astyanacta tenet sic caelum questibus implet,
Uirgo Polyxene lacrimis ornata decoris
Et planctu laniata genas contusa lacertos
Ac longis dispersa comis onerata pudore
Ingemit et tantum nutu sine uoce precatur
Funeris Hectorei poscens exsangue cadauer:
[p. 67] Quem retines iratus adhuc. cognosce puellam:
Plangentis germanus erat, cui uita daretur
Ante aciem si uisa foret, Troiaeque periclis
Femina bella dedit sed femina bella negaret.

23 Ornamenta *corr. ex* ornamento *ut uidetur* 24 adiecti *corr. Buech.* 26 clausā 27 tum tumulos 28 sepulchrum 33 morientis *aperte corruptum est.* 34 manes] *ut nunc haec leguntur,* Achilles *nominatus pro fero suo ue uidetur* 38 uelud ubera 39 Astianacta 40 Polixene lacrymis 44 exangue 45 *expectes* Quod

Da ueniam, iuuenis. magnum est punisse triumphos
Hectoris: hoc sat erit quod de uictore triumphas.
Iam luctus conuerte tuos ad gaudia uictor,
Gaudia qui Phrygibus sollers in funera uertis.
Infelix plus Troia gemit quam perdit Achilles
Fortior occisi consurgens ultor amici.
Infremis Aeacides? qui uindicet Hectora non est.
Anne Parin fortuna iuuet? qui crine madenti
Inter lanigeras gaudet latuisse puellas
Nec mater ueneranda iubet quod laudis habere
Hoc agit et pugnam thalamis exercet adulter
Pectore femineo. Ueneris nam bella lacessit
Ut Martis declinet opus uel fulmina campi
Effugiat. magnoque tacet dotata Lacaena,
Sanguine Troiugenum, Graium dotata cruore.
Dardanio quis murus erit post Hectora campo,
Aduersus Danaos quis Pergama fessa tuetur,
Puppibus Argolicis Phrygios quis diriget ignes,
Quis Telamone satum constans umbone tonantem
Sustinet aut Teucri tolerat per bella sagittas? [p. 68]
Quis hostis Diomedis erit, quae turma furentem
Excipit in clipeum surgens cum torserit hastam
Turbine belligero? quis non sine uulnere fractus
Concidit et moriens tremibundos porrigit artus?
Tydidem Aeneas rediens in bella lacesset,
A quo uictus abit, qui impressit uulnera matri?
Nam niueam lusisse fuit plagare Cytheren.
Pergama Pelidi fateor post Hectora tractum
Non bellum sed praeda patent spectante triumpho.

55 eacides 56 iubet *corr. Buech.* | crimen adenti *corr. Buech.* 58 habetur *corr. Buech.* 62 iacet *corr. Buech.* 64 Dardanis *corr. Buech.* 66 phrygibus *corr. Buech.* 71 nō 73 Tydiden | lacessit *corr. Buech.* 74 uulnena 76 nactum *corr. Buech.*

At inquies: dolorem meum leniam, percussorem Patrocli canibus et uolucribus *si* dedero laniandum.

Quaestio.
Hectoreum si forte canes laniare cadauer
Ipse paras crimenque putas, hoc Medus honestum
Credit et ad Persas honor est si membra uolucres
Eripiant. et nulla detur licet ossibus urna,
Multis membra tamen condentur rapta sepulcris.
Corpus flamma cremans absumit, membra *uorantes*
Hoc canis hoc uolucres faciunt, uix ossa relinquunt,
Et rogus ossa rapit. forsan seruabitur Hector
Ut madefacta cadant siccantibus ossa medullis
Et longa sub tabe fluant. hoc cuncta sepulcra
Exercent. tamen intererit quod clausa tenebris
[p. 69] Putrescant tumulis, at hic sub luce madescant
Aspectusque tuos funestent ossa diurnis
Uisibus. Andromache tumulum sibi formet inanem
Et causam lacrimis faciet quam denegat hostis.
Te tamen, Iliacae populator gentis, Achillem
Sacrilegi iam poena manet, qui uiua peremptis
Funestas elementa uiris. corrumpitur aer
Mortibus, unde caret tellus uitalibus auris,
Non purus sub sole dies, non sidera noctis
Impolluta micant, fuscantur cornua lunae,
Sordibus et totum caeli mox inficit orbem.
Non Phoebus Danais morbos, non Troia Pelasgis
Infert aut natam repetens per castra sacerdos
Chryses Apollineus: hinc sunt hinc funera maesta
Fortibus et bellum geritur cum morte cruenta.
Hector in hoste fuit saeuus cum uita maneret,

81 nulli *corr. Buech.* 82 sepulchris 83 *suppleuit Buech.* 86 male facta *corr. Buech.* | siccantibus *quamquam permire dictum est tamen nescio num scribendum sit* siccatis medulis *ex* medullis *rasura* 87 sepulchra 89 madescunt *corr. Buech.* 94 *post* poena *rasura* 96 tellus] laesus 98 Impullata *corr. Buech.* | fulcantur *corr. Buech.* luce 99 *fort.* mors 101 Inseret *corr. Buech.* | nauta 102 Cryses

Plus post fata nocet. certe medicabilis ille
Te Chiron docuit pestes sanare iacentum
Cum chordas quateret plectro, cum bella moneret
Et citharam post lora daret, cum mentis honestae
Post Centaurorum raptas de flumine praedas
Ingenitos animos puerili in corde leuaret:
Non docuit quia maestus odor quia putre cadauer
Aera tellurem uentos animasque grauabit, [p. 70]
Inde homines uolucres pecudes et cuncta necantur,
Corpora uiuorum rapiet mundique salutem?
Mors neglecta nocet, non sunt commercia uitae,
Manibus et superis diuisit limite mundos
Imposito natura parens, non congruit aether
Funeribus nec funus amat sub sole iacere,
Inferni secreta dei sub nocte petuntur.
Non tibi per somnos aderit censoris imago
Aeacus in medias ueniens ad castra tenebras
Uoce manuque furens, et te culpabit amare
Asper et increpitans? et iusta uoce notabit:
'Tene, deum soboles, caeli pelagique nepotem,
Atque Erebi gens clara mei, te fortis Achilles
Ista decent? tumuli caesis et busta negentur?
Nec dabis occisos iuuenes Acheronta natare,
Prostratis dum busta negas manesque sepulcris
Abdicas? me uita pia promouit ad urnam,
Humani generis laudes et crimina quaeram.
Nec tamen hinc securus eris quia noster ad urnam
Aduenies quandoque nepos: ignoscere manes
Ignorant mecumque Minos uel Gnossius illic
Iudicium Rhadamanthus habet commune barathri.

105 oerte *corruptelae signo notatum* | medicabil▪is 107 cordas | manerent *corr. Buech.* 108 cytbaram | homıstę h *in rasura* 110 Ingentos *corr. Buech.* | leuabant *corr. Buech.* 113 *melius* unde 114 rapiter *cui corruptelae nota appicta est* 115 uincta *corr. Buech. cf. d. deo* I 591 116 Mortibus *corr. Buech.* 121 Eacus 124 T§e 126 cęssis sed 128 mor▪esq; *corr. Buech.* | sepulchris 129 merita piam *corr. Buech.* 130 *fortasse* quaero *Buech.* 132 ngnoscere 133 Gnoscius 134 Iudicum Rhadamantus | baratri

[p. 71] Nominis inuidiam uestri per flumina manes
Exagitant, sua iura neges quod morte peremptis,
Patroclumque tenent quem nec conscendere cymbam
Permittunt nisi primus aquas transcenderit Hector.
Et nullum pars nostra sinit transire per undas
Ac sortem retinere suam nisi rite sepultum.'

Epilogus. Desine bellipotens animos retinere feroces,
Dux iras depone, precor. non sentiet Hector,
Quidquid in hoste furis, lacerum tenuisse cadauer.
Supplicium non Hector habet sed poena Pelasgum
Seruatur per castra tuis, dum funera punis.
Aeacus inuidiam, carus tormenta Patroclus
Sustinet et uestri poenas luit ille doloris.
Uel medium Priamo, generose, refunde cadauer,
Nam partem tractura tenet. si reddere corpus
Et laceros artus tempta pietate negabis,
Exiet Andromache socero comitante per agros
Astyanacta trahens qua tritior orbita monstrat
Et leget infelix dispersi membra mariti
Uepribus e mediis, rupem complexa cruentam
Oscula fixa dabit dicens de rupe maritum
— In qua sanguis erit rupem uocat Hectora coniux —
Et puerum miseranda docet ne calcet arenas
[p. 72] Infecit quas forte cruor, tardumque per horas
Exspectat socerum. sed non uacat: exprimit herbas
Quas rubuisse uidet. hoc nati uultibus addit
Ut patrem ferat ore puer. suadente dolore
Ipsa sibi demens extorquet ut Hectora credat
Astyanacta suum. Priamo tamen Hectoris ossa

135 inuidia 136 negis 144 Supplicum 145 Seruantur 146 Eacus | inuidia *corr. Buech.* 151 comitante 152 Astianacta | tristior *corr. Buech.* 153 infoelix 154 et mediis 157 meseranda | harenas 161 patre

Si qua iacent dispersa solis ostendet et ambo
Carnibus Hectoreis defigent oscula flentes,
Ore cruentato puerum simul ambo monebunt
Oscula det membris: 'laceros ubicumque iacere'
Dicet auus puero 'pater est quos uideris artus'.
Motibus his si nulla uenit pietatis imago,
Aspice quid faciant coniux pater Hecuba natus
Et pudibunda soror. Priamus iacet oscula plantis
Rex senior dans ipse tuis nec turpe putabat
Quod miserum fortuna iubet. hinc uirgo pudica
Astyanacta tenens paruum super Hectora ponit
Et puerum deflere docet, sed paruulus optat
Ire nec extincti cognoscit funera patris.
Heu lacerum nam corpus erat, quod mater et uxor
Complexae per colla tenent et uulnera ferri
Per laceros artus generoso in corpore quaerunt.
Sed quid dorsa uiri palpant? iniuria constat
Magnanimi iuuenis: plagam qua concidit Hector [p. 73]
Et uulnus si nosse placet, uersate supinum
Corpus et occisi tractentur pectora regis.
Inuenient ungues quanto descendit hiatu
Hasta potens quantumque dedit uulcanius ensis.
Nam quod terga ferunt, hoc currus fecit Achillis
Dum trahit extincti iuuenis per saxa cadauer,
Et domino iam damna parant de funere tracto.
Hectora mirantes plus te laudamus, Achilles,
A quo uictus obit: finem da, magne, dolori
Et post uindictam ueniam concede perempto
Qui poenas in luce dedit. iam respice mitis
Astyanacta uidens, Pyrrhi succedat imago
Ante oculos dilecta tibi, Priamique senectus

164 sororis solis *posui temerius fortasse quam rectius* 165 defigunt *corr. Buech.* 166 manebant *corr. Buech.* 169 Mortibus *corr. Buech.* 170 ecuba 174 ponens *corr. Buech.* 176 humera 184 descendi (*corr. ex* discendi) *cf. Stat. Theb.* XII 340 186 dederunt | Achillis *corr. ex* Achilles 187 iuuenis *corr. ex* iuuonis 193 Astianacta | *malis* uigens 194 delecta

Mentibus adsciscat uenerandi uota parentis.
Nam genitor Peleus laetum post bella uidere
Te cupit, et senior Lycomedes coniugis auctor
Exoptat reduci gaudens offerre nepotem.
Planctibus Andromaches ceu praesens blanda putetur
Deidamia simul quae sollers nocte dieque
Mente oculis attenta uolat, nam fluctibus atris
Carbasa prima uidens nautis occurrit in undis
Perquirens si Troia ruit, si concidit Hector
[p. 74] Sollicita quem mente timet, te plectra tenentem
Atque iterum blandas iuuenili pollice chordas
Tangentem laudare cupit uel brachia collo
Nectere mellifluis adiungens oscula labris.
Hecuba maesta gemens et canos puluere foedans
Omine non tali matrem praesentet ab undis
Corde tuo pietas: licet haec mortalia fata
In se nulla timet, tamen haec te, fortis Achilles,
Mortalem genuisse dolet. haec, summe, retracta
Et ueniam largire pius. si parua putantur,
Fac pretium, uictor, generosum uende cadauer.
Uendatur ceu uiuus adhuc nec munere paruo,
Sed ueneat tanto quanto pensabitur Hector.
Hoc placet ut fortis habeatur iudice bello
Mors pretiosa uiri. cunctos hortaris in hostem,
Si non uilis erit ueniens occasus in armis
Qui se despiciens ciues dilexit et urbem.
Dardanides dependat opes, det magna talenta:
Astyanax egeat, Priamus mendicet et omnes
Infelix quoɜ Troia capit. haec poena manebit

196 letum 198 offere 199 ceu presens bland maritú *sed in margine adnotatum uides* putatur *corr. Buech.* 201 uiclat *Buech. proposuit* | *fort.* altis 202 animis occurrit nautis *temptauit Buech.* 205 cordas 206 et *corr. Buech.* 207 adiunges 208 Ecuba | pluere 211 timent *corr. ex* timens 212 hoc *corr. Buech.* 214 pretum 216 ueniat *non uideo quo alio modo corrigas* | tantum quantum *corr. Buech.* 218 Mois 219 occasus *corr. ex* occasum 222 Astianax 223 Infoelix | et *corr. Buech.*

Laomedontiadas: si carior ille sodalis,
Sollers Hector eo condetur dignius auro: [p. 75]
Dum tamen infernis requies detur et bona uiuis
Praestetur de morte salus ac pace fruantur
Aeris innocui caelum mare Tartara tellus.
Unde genus ducis, morti licet illa sepulcrum
Comparet, omen erit si reddat Troia tributum
Troïa uel Danais uectigal funera praestent.

Exp. deliberatiua Achillis deliberantis an corpus Hectoris uendat.

224 Leomedontiadas 225 Hectoreo | dignus 228 Tartarea 229 sepulchrum 231 Troia *sequitur uacua pagina 76*

[p. 77]

X. Draconcij Medea.

Fert animus uulgare nefas et uirginis atrae
Captiuos monstrare deos, elementa clientes,
Naturam seruire reae seruire puellae,
Astra poli et Phoebi cursus et sidera caeli
Arbitrio mulieris agi, perferre Tonantem
Quod iubeat Medea nefas, ubi mittere flammas
Imperet aethereas. penetrat uox illa per auras
Cum uitas mortesque facit, cum fata retorquet
Ad cursus quoscumque uelit. licet hospite caeso
Seruiat et Scythicae currat per templa Dianae,
Possidet astrigerum funesto pectore caelum
Et superos impune premit prece nixa uirago
Inuitos parere sibi. quae carmina linguis
Murmuret aut urens species quae nomina dicat,
Haec uatem nescire decet, quae nosse profanum est,
Quae fuerit uulgasse nefas. nos illa canemus
Quae solet in lepido Polyhymnia docta theatro
Muta loqui, cum nauta uenit, cum captus amator
Inter uincla iacet mox regnaturus Iason,
Uel quae grande boans longis sublata cothurnis
Pallida Melpomene tragicis cum surgit iambis,
Quando cruentatam fecit de matre nouercam
Mixtus amore furor dotata paelice flammis,
Squamea uiperei subdentes colla dracones
Cum rapuere rotis post funera tanta nocentem.
Te modo, Calliope, poscunt optantque sorores
Dulcior ut uenias, nunc te decet ire rogatam,

Quam passim adscripsi alterius exemplaris lectionem notaui litera γ 3 reae *corr. ex* deae d *litera expuncta* reae γ 5 pendere *corr. Buech.* 10 Scytice 13 *fort.* lingua 14 urens *corruptelae signo notatum. cf.* species *in indice* 16 Quod *corr. Buech.* 17 Polymnia 18 Multa *corr. Buech.* 19 iacens 20 quod *corr. Buech.* | coturnis 23 pelice 24 uipereis *corr. Buech.* 26 medo modo γ 27 nocte *corr. Buech.* | rogatum *corr. Buech. cf.* VI 24

Ad sua castra petunt. lauro succincta poetae
Pegaseo de fonte ueni, quo rore medullas
Et sensus infunde meos. cur hospes amatur
Qui mactandus erat uel cur mactatur amatus?

Diues apud Colchos Phrixei uelleris aurum [p. 78]
Pellis erat seruata diu custode dracone.
Hanc propter pelagi temerator primus Iason
Uenerat ut rutilas subduceret arbore lanas.
Ut Scytha conspexit Graiam de littore puppim
Ire per undosum proscissis fluctibus aequor,
Expauit, nam monstra putat: quis crederet umquam
Per freta per rabidas hominem transire procellas?
Barbarus ignaro regi iam nuntius ibat
Quae noua perferret pelagus, sed callidus heros
Solus Iason adhuc uento currente carina
Prosilit in fluctus et littora uisa natatu
Nudatus ceu nauta petit. sed Colchis alumnus
Nuntius ille redit secum comitante iuuenta
Ut nossent quid puppis erat quid uela quid arbor.
Membra uiri mox nuda uident fugientis ad undas,
Quem sequitur directa manus capiuntque pauentem
Et manibus post terga ligant. tunc Iuno Cytheren,
Ut uidit iuuenem Scythicas artasse catenas
Et pauidos fugisse simul cum puppe sodales,
Adloquitur: ‘lasciua Uenus iucunda modesta
Blanda potens mitis fecunda uenustas amoris
Pulchra uoluptatum genetrix et numen amantum,
Te diuum regina precor matrona Tonantis:
Est nimis acceptus iuuenis mihi pulcher Iason
Qui gelidum quondam mecum transnauerat Istrum,
Et nunc infelix trahitur captiuus ad aulam

29 medulas *sed altera* l *supra* a *literam appicta est* 32 Phryxei 33 dui 39 tabidas 40 nuntius] Mutius *y* 44 *fort.* Colchus 46 nosset *corr. Buech.* 49 citherem 53 uenustas amoris *corruptum uidetur*

Aeetis immitis forsan mactandus ad aras.
Eripe captiuum retinent quem mille catenae,
Mitte pharetratum puerum, mea Cypris, Amorem,
[p. 79] Igne tuo flammata cadat furibunda uirago,
Discat amare furor, tandem sit blanda sacerdos,
Templa pharetratae contemnat uirgo Dianae,
Despiciat delubra deae. licet immemor exstet
Religionis amor timeant nec fulmen amantes,
Te solam putet esse deam, te numen adoret,
Te metuat metuenda deis, te iudicet unam
Quam mare quam tellus quam numina cuncta fatentur
Imperio subiecta tuo per templa per aras
Esse uoluptatum dominam, quae corda parentis
Flectis et exutum telo candente Tonantem
Despiciat me saepe iubes nec castus Olympum
Destituat, sit ut imber olor, bacchetur adulter,
Uel quocumque meum placuit mutare maritum.
Non queror: Aesonidem tantum peto filia regis
Nunc amet et laudet, mox hunc suspiret anhelet
Quem mactare parat, soluat ceruice catenas
Torpescens armata manus, cui brachia collum
Circumdent, *et* mucro cadat ieiunus ad aras.'
Finierat matrona Iouis. sic orsa Dione:
'Me Uenerem me, Iuno, decet me, blanda nouerca,
Imperio parere tuo: quid plura loquemur?
Oderunt mea castra moras.' sic fata Cythere
Quaerit amoriferum per tota rosaria natum.
Ille deas ponti telo flammabat in undis
Maternis submissus aquis. Hymenaeus ad illum
Mittitur. huic fluctus produnt fumantibus undis.

59 Aethios *uersui corruptelae nota praefixa est* 65 exstat *corr. Buech. neque enim* licet *particulae indicatiuum Dracontius subiungit nisi in prioribus carminibus quae puerili calamo a grammatico suo nondum satis perpolito scripsisse uidetur atque idem cadit in deliberatiuam. cf.* IX 211 *uid. indicem* 66 timent *corr. Buech.* 74 Destituet *corr. Buech.* 75 quodcumque 76 Esonidem 77 anhelat 88 hunc *corr. Buech.*

Ut pelagus caluisse uidet, 'hic aliger' inquit
'Hic latet Idalius. sed non latet, aequora feruent.
Agnosco stridere fretum ceu Phoebus anhelos
Oceano demergit equos, cum nocte propinqua [p. 80]
Luna uenit stellante polo pendentibus astris.
Huc ades, o lasciue puer, te mater ubique
Quaerit et e cunctis uestrum me misit alumnum
Ut uenias parcente mora.' sic fatus. at ille
Fluctibus e mediis surgens rutilante capillo
Excussit per inane caput, quatit impiger alas
Ut pinnas desiccet aquis, micat ignis ut astra
Plausibus excussus pueri, per cuncta uideres
Scintillare diem, uolitant super aequora flammae.
Sic ubi puniceos rutilans Aurora capillos
Pectinat ante diem quae mox perfundet Eoum.
Phoenix sola genus senio lassata uetusto,
Cinnama cui folium nardum tus balsama amomum
Informant post saecla pyram reditura, sepulcrum
Conscendit factura rogos et uerberat alas
Ut flammas adsciscat auis, sic nascitur ignis
Ante alitem ambrosios iam consumpturus odores:
Sic puer Idalius spargebat plausibus ignes.
Piscis aues armenta pecus fera pastor anhelant
Flammigero surgente deo. uolat inde per altum.
Iam uolucer non udus erat, quocumque propinquat
Aut ubicumque fuit, blando feruore uaporat
Quem sequitur uernalis odor, uia pulchra rosarum
Tenditur et uiolas pallentes candida peplo
Lilia distingunt ac florea semita crescit,
Persulcans per inane polos micat orbita florum.
Cypris odoriferos sensit fraglare uolatus:

93 pendentibus] *cf. d. d. II 6* pendula sidera. splendentibus *inutile* 98 niane 103 Pectniat | perfundat 105 Cınnıma *uno calami ductu scriptum et lectu difficilius ideoque deest γ* 106 secla | sepulchrum 108 asciscat *sed* d *litera appicta est* 109 Ante alitem *uix sanum* 113 uolucre$\overset{r}{R}$ uolucrer *γ*

'Natus adest' inquit 'multis iam spargitur aer
Floribus, ambrosio totum respirat odore.'
[p. 81] Dum loquitur lasciua Uenus, uenit ecce Cupido
Fessulus et gremio matris libratur anhelans
Quo sessurus erat. quem protinus illa uolantem
Occupat et crines componit mater Amori
Ac puerum complexa fouet dans oscula nato.
Sic blandita iubet: 'Pyrois mens ignea mundi
Atque uapor fecunde poli, successio rerum,
Affectus natura genus fons auctor origo,
Tu uitae fecunda salus tu blanda uoluptas
Tu princeps pietatis, Amor, te praeduce mundo
Alternant elementa uices et non perit orbis,
Cum pereant quaecumque *creat*, nec sentit ademptum
Successu redeunte nouo. uenit ecce nouerca
In manibus iam Iuno meis supplexque locatum
Quae fuerant optanda tibi: Medea sacerdos
Sacrilega quae uoce solet compellere caelum,
Inuitos accire deos, urguere Tonantem,
Dum precibus elementa quatit mare sidera terras
Naturam turbare simul, tua tela medullis
Excipiat — hoc Iuno petit — iuuenemque Pelasgum
Diligat optet amet cupiat suspiret anhelet.
Sollicitus tamen ista para cautusque memento:
Medeam fixurus eris.' sic fata Dione.
Risit Amor matrisque sinu se subtrahit ales,
Spicula saeua legit quibus olim Luna per umbras
Pastorem flammata tenet, nec sustinet ignes
Luna Cupidineos Solis quae sustinet orbem
Et fratris radiis conceptus lucis adoptat.
Hoc ait ignipotens: 'telo Medea crematur
Quo Scythicam succendit amor dominaeque fauillas
[p. 82] Excutiam per templa uolans, et uirgo cruenta

127 Pirois *corruptelae signo notatum et uersui* ℞ *nota praefixa est* 132 du¦ces uices γ 133 *suppleuit Buech.* 135 uocatur *corr. Buech.* 151 Quos

Adprobet hos arcus dominae plus posse pharetris.
Namque Diana feras, ceruos et figere dammas
Adsolet: hoc telum reges et numina figit.'
Quattuor interea niueas adstare columbas
Cypris amoena iubet, roseis frenantur abenis,
Candida puniceis subduntur colla rosetis,
Nam iuga sunt compacta rosis, fert dextra flagellum
Purpura quod mollis tenuis quod sericus ornat.
Iam uolucer conscendit aues et blanda uoluptas
It comes, amplexus ueniunt, Hymenaeus adhaeret,
Gaudia concurrunt, risus atque oscula pergunt.
Nam licet Idalias sociarint frena columbas
Et iunctae per cuncta uolent, tamen impiger ales
Nunc hanc nunc illam residet gaudetque iugales
Iam releuare suas et se pensare uolatu.
Sublatum propriis persentit in aera pinnis
Aurigam quadriga uolans, iterumque columbas
Adpetit et pharetris conlidit dorsa uolantum.
Nondum per Scythicas glacies stat barbara Colchis
Set iam bruma rigens Arctoi tristior axis
Torpebat concreta gelu, it pinniger audax,
Et magis accessu pueri plaga maesta serenat
Aduentum testata dei, mox tetra fugantur
Nubila, caeruleos excludit flammiger imbres.
Impia iam Colchis iam saeuior ara Dianae
Coeperat ostendi, iam tunc mandante tyranno
Ecce trahebatur ceu taurus pulcher Iason,
Quem sequitur Medea nocens urguetque ministros
Nudato mucrone furens. delubra subibant
Iamque propinquabant aris. sed numen amantum [p. 83]

154 effigere *corr. Buech.* 161 aues *corr. ex* auis 165 uinctae. iunctae *y* 167 uolatum *corr. Buech.* 170 concludit *corr. Buech.* 172 Et iam *corr. Buech.* 173 coacta gelu et *corr. Buech.* 177 *ante* Colchis *literae conspiciuntur* coch *sed lineola obducta deletae* 179 centaurus *corr. Buech.* 180 ministras *corr. Buech. cf. u. 261* 182 sic *corr. Buech.*

Furtim templa petit, sonuerunt tela pharetris,
Exultat gauisa nimis Medea sacerdos:
Telorum strepitum castae putat arma Dianae
Increpuisse tholo, credit sua uota sacerdos
Ante preces audisse deam. mox numen adorans
'Omen adest' inquit 'Triuiam te, Luna Diana,
Confiteor perstans, heres Proserpina mundi,
Nam tria regna tenes: tu caelo Cynthia regnas,
Uenatrix terrena micas, capis atria Ditis,
Tempora distribuens, regnis et cursibus apta:
Iam grates audita loquor. iacet hostia templis
Per fluctus aduecta tuis.' sic fata per aras
Uirgo cruenta molam perfert. at mystica nutrix
Fessa licet tremebunda gemat, tamen ipsa iacentem
Tendere colla iubet uel pectora prona supinet.
Ergo peregrinus cum iam uersatur Iason,
Forte oculos per tecta leuat, uidet ecce uolantem
Atque salutantem puerum. sed nauta precatur
Murmure sollicito numen quod mundus adorat:
'Si caelum si terra tui sunt, alme, triumphi
Uel quidquid natura creat, si sanguinis expers
Mortis et infaustae, sed sunt tantum hostia flores
Matris et insertae pendent per templa coronae
Sanguine uirginei tantum contenta pudoris:
Eripe me his inuicte malis. ego uictima seruor
Atque utinam seruer, iaceo feriendus in aris.'
Audiit ignipotens, hominum nam murmura sentit,
Et ridens gauisus ait: 'pirata decore,
Quid metuis quem fata manent, cui uita superstes
[p. 84] Restat adhuc, quem regna petunt, cui pellis amata
Imminet et coniunx dabitur Medea sacerdos?
Sed memor esto mei ne te fortuna superbum

183 *fort.* tecta (*Buech.*) 188 niquit 189 Confidit eo *cui uoculae corruptelae nota addita est* | mondi 204 tamen *corr. Buech.* 206 *cf. Ualer. Max. II 6 15* 207 me *non extat y* | ergo *y* 208 seruar 211 cum *corr. Buech.* 212 amata *corr. ex* aurata *uersui corruptelae nota praefixa est* 213 coniunx

Reddat et incipias iterum ceu nauta uenire.'
Dum loquitur pinnatus Amor, iam uirgo leuabat
Destricto mucrone manum. captiuus Iason
Exclamat: 'succurre Uenus, succurre Cupido.
Iam ferior, Medea ferit.' sic fatus. at ille
Ignea sidereo componit spicula neruo,
Misit arundineum per flammea cornua ferrum,
Stridula tela uolant: rapiunt praecordia flammas,
Corda calent oculique labant, suspiria rumpunt,
Marcida funereum laxauit dextera ferrum.
Sed nutrix mirata moras 'dic uirgo quid haeres?'
Increpat 'ecce feri. fibrae rapiantur et exta,
Consultum det fata iecur. Medea moraris?
Occidimus. torpescit iners antistita Phoebes
Permixto pallore rubens, non lumina uibrat,
Non furit aut tremuli strident in murmure dentes.
Cur homicida uacas et stas rea? sed rea non es
Si fueris homicida magis. cur explicat artus
Aut tangit cur saepe caput, quid spirat hiatus
Oris et ad zonam digiti mittuntur inermes?
An magus est pirata iacens et sacra Dianae
Murmure sollicito prohibet soluitque profanus?'
Dixerat et gladium dextrae reuocabat inerti
Impia turpis anus. rursus conclamat Iason:
'Uictima sum, pereo, iugulis male mucro minatur.'
Pinnatus subrisit Amor rursusque sagittas
Iecit et ardentis nutantia corda fatigat.
Aestuat interea sacris repetita sacerdos [p. 85]
Ignibus. effatur: 'non est haec uictima digna.
Non torta ceruice iacet, male palpitat artus,
Erigit impatiens et saucius ante dolorem,
Sanguine membra carent. iam non erit hostia grata

215 Reddet et incipies *corr. Buech.* 226 rapiuntur *corr. Buech.* | ęxsta 227 Consultrun consultum *γ* 228 topescit tepescit *γ corr. Buech.* | niers | Antistia 230 tremulis 231 sed stas *corr. Buech.* 232 fueris *corr. ex* fuerit 235 iacens *corr. ex* nocens 237 nierti 246 *cf. Orest.* 879

Quae sicco mucrone cadet.' conuersa sacerdos
Ad iuuenem: 'dic nauta fugax, pirata nefande:
Est consors matrona decens an caelibe uita
Degis adhuc nullumque domi *tibi* pignus habetur?'
'Solus' ait captiuus 'ego, mihi pignora nulla
Coniugis aut sobolis.' dictis gauisa uirago
Blanda refert: 'uis ergo meus nunc esse maritus?'
'Seruus' Iason ait 'tantum ne uita negetur
Te precor et dominam fateor.' sic fatus. at illa
Rumpit uincla iubetque uiro suspendat ab aris
Ut facinus purget proprium. uocat ipsa maritum
Uestibus indutum Tyriis quas sericus ambit
Mollis et in medio fuluum distinxerat aurum,
Blattea puniceo radiabant stamina filo.
Expauit nutrix, omnes stupuere ministri.
At puer ignipotens uictor per templa triumphat,
Nudus ludit Hymen, mollis lasciuia saltat,
Blanda libido coit, simplex affectus inhaeret,
Ludicra puniceis resonabant oscula labris,
Dant faciles plausus concordia gratia lusus:
Sponsus Iason erat gaudens et sponsa sacerdos
Ad thalamos post templa ruit. tunc pronuba Iuno
Adfuit et grates Ueneris facunda canebat.
Ecce triumphantes ingratia dura iugales
Consequitur gressu consors, obliuio iungit.
[p. 86] Marcidus interea domitis rediebat ab Indis
Liber anhelantes residens post proelia tigres,
Quem sequitur iucunda manus saltare parata
Ebria pampineis miscens uestigia thyrsis.
Sensit amoriferum Scythicam fixisse sagittis
Et uolucrem puerum populatum templa Dianae:

248 dignata 250 *lacuna indicata est etiam* y 256 iuuenique *corr. Buech.* | uirgo | suspendit *corr. Buech.* *corruptelae nota uersui praefixa est* 258 qua(s)m 260 Blátea 267 *ante* sacerdos *repetitum* saceo (*initium literae* d) 268 ducit et hunc *corr. Buech.* 269 *malis* Ueneri 271 gressus *corr. Buech.* 275 tyrsis

'Illo iam gressus' dixit 'conuertite tigres,
Estis opus, mea turba, deo. properate ministri.
Pinniger Idalius minor est sine munere nostro.'
Dixerat et Scythiam Bacchus iam sponte petebat.
Iam uenit ad Colchos, iam se Semeleia iungunt
Agmina, Bybliades saltant Bacchaeque rotantur.
Uenatu interea rediens delubra petebat
Plectriferi germana dei, mirata repente
Quod sileat templum, subito quod sparsus ubique
Ambrosius sic fraglet odor. sonuere per aures
Fescennina deae. pulchrorum uota geruntur:
Iungitur Aesonidi fulgens Medea marito.
Erubuit doluitque simul: 'non omine fausto
Coniungatur' ait 'nec prospera flammea sumat.
Displiceat quandoque uiro cui turpiter audax
Sacrilegus processit amor, sed iustius opto:
Perfidus egregiam contemnat nauta iugalem,
Dulcior affectus uel amara repudia mittat.
Funera tot uideat fuerint quot pignora mater,
Orba parens natos plangat, uiduata marito
Lugeat et sterilem ducat per saecula noctem.
Aduena semper eat, se tanti causa doloris
Auctorem confessa gemat.' sic fata Diana
Tristis abit, delubra tacent, sacraria maerent,
Sanguine templa carent, nutrix tamen atria tantum [p. 87]
Templorum seruabat anus: haec anxia crimen
Uirginis et raptum deflebat maesta pudorem.
Qualis in exhaustis per sordida tecta ruinis
Strix nocturna sonat rostro stridente per umbras
Qualis et horrendus funesto carmine bubo
Conqueritur deflenda gemens dum tristia maestus

281 uacuus *corr. Buech. malis* currus *uel simile quid* 283 Bibliades 284 peteban[t] 289 Esonidi 291 Coniugatur coniungatur *y* 294 nata 296 mater *corr. ex* matri 298 noctem *corruptum uidetur.* uitam *proposuit Buech.* 299 sit tanti 301 abijt | tacent nutrix tamen atria tantum *sed supra scriptum* sacraria maerent. *item y* 307 bufo *corr. Buech.*

Funerea sub nocte canit, sic anxia nutrix
Ingemit et tremulas diffundit maesta querellas.
Nuntius interea maesto uolat ore satelles
Ad regem subuectus equo, natamque tyranno
Indicat ignoto passim nupsisse marito.
Expauit genitor. sic quondam tristis Agenor
Concidit Europae senior fraudatus amore
Cum nesciret adhuc generum meruisse Tonantem.
Ira dolor numen pietas iniuria regnum
*Concuti*unt franguntque uirum, iubet arma ministris,
Coniugii nam fama ducem rapiebat in enses.
Cum poenas mortesque parat, uenitIndus ad aulam
Liber et egregia compressit uoce furentem:
'Sic tibi, rector' ait 'mentem possedit inanis
Relligio? sic pignus amas ut tela parentur?
Quid furis? exspecta dulces de prole nepotes.
Uirginitatis onus melior tolerare sacerdos
Non potuit, feruescit amans: et casta Diana
Pastorem confessa uirum.' haec Liber aiebat.
Mulcentur iam corda ducis natamque tyrannus
Purgat et extemplo Medeae laudat amorem.
Sic meruit ueniam generum confessus Achilles,
Sic pater ignouit Lycomedes pectore natae,
[p. 88] Et Pyrrhum suscepit auus gremioque nepotem
Fouit et ad Troiam post crimina misit Achillis.
Ut Scytha mollitus blanda pietate mitescit,
Mox iubet ut generum uel pignus regis ad aulam
Deposito terrore uocent. tunc regia lauro

317 *sqq. eodem undenarum circa literarum interuallo a margine reuocati sunt. suppleuit Buech.* 317 *an* regni? 319 rapiebant rapiebat *γ* 324 Qui *corr. Buech.* 227 *tolerabile fortasse* agebat (*Buech.*) 328 *ante* natamque *leguntur* nant *sed expuncta.* nautamque *scribas oportet nisi* amorem *significare* amatum *sumas* 331 innotuit Licomedes · 333 Achillis *corruptelae signo notatum est* 334 *fort.* tepescit *Buech.* 336 rogent *corr. Buech. ante* lauro *signum omissionis conspicitur quo adiunctum est quod in margine legitur* electio (*fort.* electro)

Cingitur et postes soceri pia serta coronant.
Mox thalamos subiere pares, laetatur Iason
Sponsus et in castris Ueneris Medea triumphat.

Quattuor interea Phoebus transegerat annos,
Sed natos Medea duos fecunda marito
Ediderat, cum nocte iacens suspirat Iason.
Nec gemitus latuere magam: 'quam, callide, fraudem
Quodue nefas moliris?' ait 'non fallis amantem.
Dulcia saepe uigil contrectans pectora coniux
Agnoui quia furta paras quia mente fugaci
Infaustum quodcumque cupis: secreta polorum
Cognosco, si morbus erit, si bella parentur,
Si pluet aut flamma caelum rutilante coruscet,
Et tu Medeam credis quia fallis, Iason?'
Tunc sic Aesonides stimulet quae cura medullas
Indicat et pellis causas uel tempore tanto
Quod lateat socios qui iam sic regnat amicus,
Consumptum quem morte putant planguntque parentes:
'Optarem reuidere meos iterumque reuerti
Ad thalamos, regina, tuos, monstrare Pelasgis
Quid coniux quid fata ualent.' Medea marito
'Iam pariter pergamus' ait 'sic aurea pellis
Tollitur ut lateant uastum mea facta draconem.'
Dixerat et stratis rapitur sub nocte silenti.
Astra uocans et signa ciens iubet illa Soporem
Ad nemus ad pellem uel templum Martis abire: [p. 89]
Dormierat serpens, pellis subtracta marito
Traditur et pariter fugerunt fratre necato.
Accipiunt natos et singula pignora portant.

338 laetatus *corr. Buech.* 343 Ne 349 coelo *corr. Buech.* 351 Esonides | forma *corr. Buech.* 353 quia 354 Consumptumque *cui corruptelae signum additum est* 355 Optarem] *supra* m *literam corruptelae nota picta est* 357 *fort.* uota *Buech.* 359 Tollatur | sata 362 ad pellem] *fort.* ac *Buech.* 365 *fort.* secum

Uentum erat ad Thebas, pellis datur aurea regi.
Miratur rex ipse Creon, laudatur Iason
Quod freta quod terras sic felix praedo uagetur.
Regis nata decens fuerat pulcherrima Glauce
Iam cui uirginitas annis matura tumebat:
Haec ubi conspexit iuuenem, flammata nitore
Aestuat et laudans alieni membra mariti
Optat habere uirum. sonuit genitoris ad aures.
Tunc rector Thebanus ait: 'si Iuppiter auctor,
Si Lachesis, si fata iubent, nil ipse morabor.
Progenies mea turpe cupit: fortuna fauorem
Praestet et innumeri laudent per saecla nepotes.
Uirgineo dabitur pellis cum dote pudori.'
Finierat senior. uotum cognouit Iason
Et grates elatus agit. praecepta tyrannus
Diffundit per regna nocens, inuitat iniquus
Ut ueniant ad uota duces. dum festa parantur,
Cognouit Medea nefas nec tardius illud
Credidit, ingratum nam senserat ipsa maritum.
Ante diem tamen illa dolens cum cerneret aulam
Et regis feruere domum, cum magna parantur
Prandia, uenturi mittebant praemia reges,
Signorum cursus et plenae cornua lunae
Captabat Medea furens. iam clauserat orbem
Cynthia sidereis transcendens saltibus astra.
Mox Colchis se spargit aquis, et sulphura lauro
[p. 90] Cum taedis fumant, purgabat membra sacerdos,
Et campum secreta petens ubi mille sepulcra
*Ad*stabat deiecta oculos confessa reatum,
Et Lunam manibus tensis cum uoce precatur:
'Astrorum princeps, signorum gratia fulgens
Et caeli stellantis honos, caliginis hostis

372 Aestum et *corruptelae nota uersui praeposita est* 380 $\overset{ec}{\text{elatus}}$ aigt agit γ 382 sexta γ 384 nec *corr. Buech.* $\overset{e}{\text{ipsa}}$ 387 Premia uenturi *corr. Buech.* 392 fumans *corr. Buech.* 393 sepulchra 394 Stabat *corr. Buech.*

Ac nocturnorum triplex regina polorum
Atque tenebrarum splendens patrona mearum,
Cui cancer domus *est* ora clarissima mundi,
Brachia contorquens stellis quae mense peragras
Quod Phoebus radians toto uix explicat anno,
Corporis et dominam uerax quam turba fatetur,
Tu nemorum custos tu mors pinnata ferarum,
Ursus ceruus aper pantherae damma leones
Retia cum ueniunt aut cum uenabula uibrant
Ante necem tua praeda iacent: te tertius heres
Participem regni consortem iuris amari
Optauit mundumque dedit tibi dona secundum,
Sub tua terribilis rapiuntur sceptra tyranni,
Diues pauper inops raptor pirata sacerdos
Aduenient sub lege pari, non sorte sub una:
Tu punis post fata reos et uiscera saeuo,
Persephone, das nostra cani, post regna barathri
Quae uultum mutare soles uisura Tonantem:
Da ueniam, Medea precor, cum clade suorum
Non decet ira deos. mereor pro crimine poenam,
Te feriente tamen, non ut mendicus Iason
Sit uindex, regina, tuus, qui criminis auctor
Ipse fuit. miseram solus non puniat oro
Qui mecum feriendus erat. cuicumque iubebis
Colla paro feriat: tantum ne uirgo Creontis [p. 91]
Discidium pariat nautam ductura maritum.
Exaudi famulam, dolor est, non zelus Iason.
Quinque dabo inferias — sat erunt pro crimine nostro —
Inlustres animas, niueam cum Iasone Glaucen,
Mortibus amborum regem super addo Creonta
Et natos miseranda duos, mea pignora, supplex

400 domus ora *fort. aliud quiddam in* ora *uerbo latet* 401 stellisq; mense 405 pantere 413 *cf. Lucan. VI 699. 700* 414 baratri 418 mendicus *uix sanum.* mentitus? 423 parat 425 dabos dabo *y* | erint 426 animae | Glaucem

Offero sacrilegos nostro de corpore fructus
Ne prosit peccasse mihi.' sic fata sacerdos
Suspexit: tonuere poli, nec Luna uidetur
Sic tauros urguere suos sed cursibus astra
Ignitis responsa dabant. gauisa sacerdos
Uertit ad infernum gemitus regemque barathri
Secura iam uoce ciet Furiasque precatur:
'Iam pie rex Erebi qui formidabile regnum
Mortis habes, quem terra premit, qui funera mundi
Excipis et tantis non exples luctibus aulam,
Anguicomae uos quoque deae quibus impius horror
Turpia uipereae funduntur membra cerastae,
Plurimus ora tegit pendens de uertice serpens
Et sinuant orbes per pallida colla dracones:
Si manibus laniata meis mala uictima uestros
Ad manes peruenit homo, si uiscera matris
Uos propter scindens homines in uentre necaui,
Nunc nostras audite preces. regnator Auerni,
Crastina cum Glauce ueniet nuptura marito,
Mox Furias admitte tuas, properate sorores
Tartareae. Thebis iterum iam uota geruntur,
Currite, per thalamos Iocastae frater et heres
Coniungit natam. gens *haec* est uestra. dicabit
[p. 92] Mortibus impietas, affectus funera praestent.
Cur mora? nam nihil est quod non me exaudiat umquam.
Uirginitas si casta placet, retinere pudorem
Si libet et numquam contagia blanda mariti
Quaeritis, innuptae nuptam exhorrete sorores.
Si Furias saeuire precor nec sponte nocetis,
Non estis Furiae, nomen mutate domosque,
Ponite serpentes, alienas reddite flammas
Et puerum Ueneris quem iam tempsistis amate.'

431 non iure polos *quod posui temptauit Buech.* 434 baratri 436 *malis* impie | herebi 441 Plurimis γ 450 Iochastę 451 genus est *corr. Buech.* 452 praestant *corr. Buech.* 453 me non exaudiat 458 *cf. Orest.* 487 460 aetate *cui corruptelae nota addita est*

Dixerat et terra strepitum tremibunda ciebat,
Quo steterat Medea loco telluris hiatu
Finditur. attonitas inclinat cautior aures
Et surgens 'audimur' ait 'nam terra tremescit,
Uerbera plaudentum resonant per inane sororum,
Sibila uipereis uibrant sub dentibus angues.
Res melior tempusque monet redeatur ad urbem,
Ante tamen fluuio corpus mergatur et undis.'
Quod maga digrediens mox perficit et petit urbem.
Exilit interea tecturus Lucifer astra
Puniceo prouectus equo rutilusque micansque
Concusso de crine iubar diffundit in orbem
Flammigeri roseas praecedens solis abenas:
Coeperat aula ducis strepitu resonare clientum.
Iam Phoebus scandebat equos et luce rubebat
Post noctem uentura dies, iam tecta Creontis
Regibus implentur, iam proxima uirgo marito
Sederat et tabulas calamo sulcabat Iason.
'Conuentum pactumque' sonat 'signate tabellas'
Horrida Tartareo ueniens de gurgite uirgo
Tisiphone signumque premit gauisa Megaera,
Allecto testis ceras adamante notauit, [p. 93]
Anguibus horrendis per regia tecta flagellant.
Interea Medea nouam formare coronam
Coeperat et niueis miscebat sulphura ceris:
Pix et stuppa ligat, species dat quattuor artis
Mascula tura cremans, sterili suffire cypresso
Cura fuit cyproque ligat quod naufraga puppis
Perdiderat, cristata manus sancire iubetur,
Lambere caeruleis permisit serta cerastis.

461 spatium *corr. Buech.* 462 hiatus *cf. Orest. 473* 465 niane 466 Sibyla 471 preuectus *corr. Buech.* 472 ni 475 ruebat *corr. Buech.* 479 Conuectum *y* | sonant | signat *corr. Buech. post* signat *crux appicta est quae eadem ante uersum conspicitur* 481 Tesiphone 482 Allectos 484 *ante* coronam *literae conspiciuntur* no *sed expunctae* 487 *Buech. uoluit* cremat 488 *fort.* curauit | *ante* puppis *leguntur* cypus *sed expuncta*

Exitiale rapit mox praemia tetra uenenum
Atque aurum mentita nocens radiare corona
Creditur et gemmas flores imitantur iniqui.
Dum munus Medea parat haec funera Glaucae,
Processit roseis sol mundum amplexus habenis.
At maga sulphuream ponens ad busta coronam
Haec ait: 'o mundi facies pulcherrima Titan
Naturam feruore tenens elementa coartans,
Ne dispersa fluant aut mundi machina mergat,
Stelligeri iubar omne poli, quem sphaera polorum
Sustinet et prohibet rutilam plus ire per aethram,
Dum contra rapis axe rotas et colligis ignes
Ipse pias animas mites et claudis in aeuum
Orbe tuo, miserere tuae, deus optime, nepti.
Insidant haec serta comis et uirginis ora
Digna corona premat: sint, inquam, regis in aula
Munera nostra rogi, dent praemia tanta sepulcrum,
Ignea mors rapiat sponsum cum paelice busto.'
Sic effata minax Solis mox numen adorat.
'Tempus *ad*est, pergamus' ait. sic fata coronam
Tollit et insontem fingens ad tecta Creontis
[p. 94] Uenerat, oblata sponsae dat serta puellae:
'Accipe uirgo libens auratam fronte coronam
Quam captiua dabo, qualem mea pignora sumant.'
Dixerat et capiti quod iam diademate regni
Splendebat fera serta locat. laudata recedit
Colchis et infaustas uomuerunt munera flammas.
Has radians nam Phoebus alit. iam creuerat ignis,
Uritur ingratus usta cum uirgine nauta,
Cum genero nataeque parat succurrere rector

491 repit *corr. Buech.* 494 munera *corr. Buech. cf. u.* 592 | Glauce 495 *ante* amplexus *praefixum legitur* q 499 *Buech. mauult* uergat 501 prohibes 503 mi^{t}tis *quod posui temptauit Buech.* 507 dant *corr. Buech.* | tanta] *cf. supra* 491 | sepulchrum 508 pelice | busta *quod aegre defendas oppositionis nomine* 510 Tempus est *corruptelae signum interpositum* 511 et] *fort.* ut 513 auratam in fronte *del. Buech.* 516 Spledebat splendebat *γ*

Uritur ipse Creon. rogus est mox aula tyranni.
Diffugiunt omnes populi conuiua ministri,
Saltantum fugere chori. nam festa canentes
Ambusti lamenta sonant nec tympana plausu
Percutiunt, sed turba gemens hinc inde lacertos
Uerberat et flentes sed non sua funera plangunt.
Stabat sola nocens necdum satiata sacerdos
Nec secura tamen: numquam sic posse uenena
Credidit aut precibus tantum seruire furores.
Sed postquam solos quos iusserat ignis adussit,
Tunc natos furibunda premit. nam Mermerus insons
Et Feretus matrem blanda pietate uocabant.
Ut flammas uitare queant, infantia simplex
Affectu petit ipsa necem uel sponte pericla
Quaerit inops, passura necem mucrone parentis,
Ignari quae mater erat quid saeua pararet.
Tunc genetrix furibunda manum suspendit et ensem
Ac fatur: 'Sol testis auus, Sol Persice Mithra,
Luna decus noctis, Furiae, Proserpina, Pluton:
Accipe Sol radians animas, tu corpora Luna
Nutrimenta animae, fundit quem mucro cruorem
Sumite uos Furiae, noctis rex exigat umbras. [p. 95]
Spiritus in uentos satis est punisse nocentes
Insontesque simul. miseros hoc ense necabo
Quo genitor feriendus erat, nihil ipsa dolebo
Si ingrata maneat nullus de gente superstes.'
Haec ait et geminos uno simul ense nouerca
Transegit pueros. quos sic portabat ad arcem —
Ut proceres uidere nefas, timuere cruentam

530 adusit 531 Mermerus] *supra alteram* r *literam crux picta est* 532 ferentes *ante uersum crux conspicitur* 533 queat *corr. Buech.* 534 *post* necem *legitur* mucrone parentis *sed expunctum* 535 *post* necem *legitur* uel sponte pericla *sed expunctum* 538 Af Ac fatur | persce mi^{ni}tra perste ministra *y. corruptelae nota uersui praefixa est* 543 *uersus excidisse uidetur post* inuentos *quamquam in codice lacuna nulla est* | satis est] *fort.* satiet 546 meurat

Et doluere simul — ceu quondam baccha Lyaei
Saeua caput iuuenis mater gestabat Agaue.
'His' inquit Medea 'rogis ubi pulchra nouerca
Et pater ipse Creon uel perfidus arsit Iason
Uos, miseri, commendo mei.' sic fata minorum
Corpora saeua parens funestos mittit in ignes
Et currus metuenda petit. uenere dracones
Uiperea ceruice iubas et colla leuantes
Squamea, cristato radiabant uertice flammae.
Currus taeda fuit, sulphur iuga, temo bitumen
Et rota cypressus, solidarat frena uenenum,
Plumbeus axis erat raptus de quinque sepulcris.
Occupat illa grauem funesto corpore currum,
Ire Furor residens tetros simul imperat angues,
Tolluntur celeres, mox se tellure leuabant,
Iam nutant per inane rotae hinc inde labantes,
Aera saeua petit uolitans quadriga ueneni.
Et poterat fuscare diem, corrumpere uentos,
Ni Phoebus rubuisset auus de crimine neptis
Et totum meliore coma perfunderet orbem.
Saeue furor, crudele nefas, infausta libido,
Impietas, furiae, luctus, mors, funera, liuor,
[p. 96] Linquite mortales miseroque ignoscite mundo,
Parcite iam Thebis, diros cohibete furores.
Inde uenit quodcumque nefas. sic Cadmus *aratro*
Obruit infaustis crudelia semina sulcis,
Inde seges ferrata micat, uel Martis anheli
Heu male conceptis praegnatur terra uenenis:
Emicuit galeata cohors aciesque nefanda,

551 testabat *corr. Buech.* 554 meis 560 cipressus 561 sepulchris 563 furore sidens (*corr. ex* sident) *corruptelae nota uersui praeponitur γ* 564 mox e tu tellure 565 lauantes 566 uenena ueneni *temptauit Buech.* 569 profunderet *corr. Buech.* 571 *ante* furię *legitur* fur *sed expunctum* 572 Liquite 573 *cf. Orest.* 970 574 *fort.* hic | aratro *alia manus in margine adnotauit* 576 *fort.* Unde | ferra *supra* rr *literas corruptelae signum, supra* a *literam lineola uerticalis appicta est* | anheli *corruptelae signo notatum est* 578 *ante* galeata *uides* gala *literas et inceptam* t *subtractamque lineolam*

Rumperet ensiferis cum ferrea messis aristis,
Insurgunt clipeis, rapiunt simul arma phalanges
Mortibus alternis et mutua fata minantur,
Fraternumque nefas qui gessit uindicat ensis.
Inde Athamas miserandus erat, miser inde Palaemon,
Inde Iocasta fuit, turpis fuit Oedipus inde,
Inde Eteocles erat frater Polynicis et hostis,
Et Polynices inops germani morte peremptus.
Blanda Uenus, lasciue puer, Semeleie Bacche,
Parcite uos saltim Thebis, quibus auctor origo
Aut soboles praeclara fuit: tibi mater, Iacche,
Thebana de stirpe tuam Thebisque, Dione,
Harmoniam nupsisse ferunt: pro munere Thebae
Et pro tot meritis sic funera tanta merentur?
Crimen erit genuisse deos, iam Creta Tonantem
Depositum nutrisse neget, iam Delos in undas
Fluctuet et paueat partus meruisse deorum,
Te Uenerem freta uestra negent, abiuret Amores
Cyprus et Idalium pigeat coluisse Dionen,
Uulcanus Lemno, Iuno spernatur ab Argis,
Gorgone terribilis Pallas damnetur Athenis,
Sitque nefas coluisse deos, quia crimen habetur
Relligionis honos, cum dat pro laude pericla.

583 Inde talam^{u}as *uersui crux praefixa est* 585 Thocles | Polinicis 586 Polinices Poliniceps γ | ferentus *corruptelae signo notatum corr. Buech.* 587 Semeleiae bacchae 588 saltis 589 mater iacet 590 Tartara (*corruptelae signo notatum*) tibi (*ut uidetur*) Diones *quod scripsi proposuit Buech.* 591 Armonia *supra* r *literam corruptelae nota conspicitur* 596 adiures 597 Cypr^{u}is | Dionem 600 Sit nefas *corr. Buech. sub finem scriptum est* Τέλος· *desinit codex Neapolitanus*

Satisfactio Dracontii.

Rex immense deus cunctorum conditor et spes,
Quem timet omne solum, qui regis igne polum,
Sidera flamma dies quem sol nox luna fatentur
Auctorem, dominum saecula cuncta probant:
Principio seu fine carens et temporis expers
Nescius alterni nec uice functus agis,
Omnia permutans nullo mutabilis aeuo
Idem semper eris qui es modo uel fueras.
Nil addit demitque tibi tam longa uetustas,
Omnia tempus habent, nam tibi tempus abest.
Qui mentes hominum qua uis per singula ducis
Et quocunque iubes dirigis ingenia,
Qui facis iratus homines contraria uelle
Propitiusque iubes ut bona cuncta gerant.
Quicquid agunt homines, bona tristia prospera praua,
Hoc fieri ammittunt ira fauorque dei:
Hoc tua uerba probant Moseo dicta prophetae,
Quod duraturus cor Pharaonis eras.
Sic mea corda deus nostro peccante reatu
Temporis immodici pellit ad illicita,
fol. 144r Ut qui facta ducum possem narrare meorum,
Nominis Asdingui bella triumphigera,
Unde mihi merces posset cum laude salutis
Munere regnantis magna uenire simul,
Praemia despicerem tacitis tot regibus almis,
Ut peterem subito certa pericla miser.
Quis nisi caelesti demens compulsus ab ira
Aspera cuncta petat, prospera cuncta neget?

incipit codicis Uaticani fol. 143v sine indice 1 ðc | condictor *corr. Areualus* 15 Quidquid *Sirmond et Areualus conferas Iuuenalem I 85* 16 admittunt *Areualus* | fabor *corr. Areualus* 21 qui]i *in rasura ampliore* 25 Proemia 26 Et *sed* e *in rasura recentiore. uidetur fuisse* u 28 negat *corr. Areualus*

Irascente deo mentes mutantur et artus,
Uertuntur sensus uertitur et species:
Persarum regem Babylonae regna tenentem
Post decus imperii quis neget esse bouem?
Et diademalem turparunt cornua frontem,
Mugitus pecudis uerba fuere duci:
Agricolam timuit post Parthica regna bubulcum
Summisitque pauens regia colla iugo,
Errauit per prata uagus mala gramina pastus,
Et qui homo bos fuerat de boue factus homo est.
Liquit et antistes senior pater ille Iohannis
Elinguisque fuit uoce tacente silens.
Ast ego peccando regi dominoque deoque
Peior sum factus deteriorque cane.
Uulnera uexati curat sua lingua molossi,
Heu mea quippe mihi uulnera lingua dedit.
Sed qui restituit pecudis post membra tyranni
Ut fieret rediens ungula fissa manus,
Quique reformauit tacitae modulamina linguae
Ne mutilante sono uerba ligata daret,
Ipse meo domino deus imperat atque iubebit
Ut me restituat respiciatque pius,
Seruet aui ut laudes dicam patriasque suasque
Perque suas proles regia uota canam.
Culpa quidem grauis est uenia sed digna reatus
Quod sine peccati crimine nemo fuit:
Nam deus omnipotens potuit cum conderet orbem
Tristibus amotis gaudia sola dare,
Sed diuersa creans et discordantia iunxit
Et bona mixta malis et mala mixta bonis.
Sic elementa potens contraria miscuit auctor

31 *in margine manus recentior adscripsit* Nabuchodn 38 homo *om. Sirmond* 39 Liquit] *inter* i *et* q *literas unius uel duarum literarum spatium est* | senior] i *et* r literas *manus recentior in erasarum locum scripsit. fort. Dracontius scripsit* sancti *cf. d. deo* II 676 uerus *interpolati et Areualus* 45 tyrannum *Sirmond* 53 uenia *i. e.* ueniam

Humida cum siccis ignea cum gelidis.
Littera doctiloquax apibus cognata refertur,
Quis datur ut habeant uulnera castra fauos:
Cera dat ingenium pueris, primordia sensus,
Inde fit ut prosit littera uel noceat.
Aspis habet mortes habet et medicamina serpens,
Uipera saepe iuuat, uipera saepe nocet.
Cerua salutares pasto serpente medellas
Conficit et pellunt ipsa uenena neces.
Materies ferri simplex et noxia fertur,
Impius inde nocet, rusticus inde placet.
Ipsa parit gemmas pretiosos terra lapillos,
Ipsa dat et uepres spinea ligna rosas.
Delicias mortesque parat mare fluctibus altum,
Et generat pelagi conchula diuitias.
Aera temperies auris uitalibus aptat
Quae corrupta dies eripit atque animas.
Aspera uel facilis retinet natura uolucres:
Blanda columba auis est, aspera uultur auis.
Nubibus aggestis pluuiae nix grando pruinae
Gignuntur, uicibus igne uapore gelu.
Sol dat temperies, species gratissima mundi,
Cuncta creanda parans cuncta creata fouens,
Per quem fetat humus flores et messis aristas:
Sole perustus ager putris harena iacet.
Corpora sol reficit radiis et corpora uexat,
Solibus alternis itque reditque salus.
Omnia nec mala sunt nec sunt bona sidera caeli:
Lucifer hoc docuit, Sirius hoc monuit.
Temperies caeli medium nec possidet orbem,
Nam de quinque plagis uix habet ipsa duas.
Quod caelum quod terra fretum quod purior aer

62 fabos *corr. Areualus* 63 *tacito auctore adhibet Isidorus orig.* V 9 67 medullas *Areualus* medela est *interpolati* 69 *in margine notat* ferro *manus rec.* 74 concula 79 pruina *Sirmond et Areualus. at conferas d. deo* I 6 pruinae *Azagrensis* 81 *in margine notat* sole *manus rec.* 88 Syrius 89 *in margine notat* celo *manus rec.*

Non meruere simul, hoc homo quando habeat?
Culpa mihi fuerat dominos reticere modestos
Ignotumque mihi scribere nec dominum,
Qualis et ingratos sequitur qui mente profana
Cum dominum norunt idola uana colunt.
Israhelitarum populum sic culpa tenebat
Quando deum oblitus flans uitulum coluit.
Dat tamen indulgens ueniam poscentibus auctor,
Si sceleris facti mens rea paeniteat.
Te precor, omnipotens, te quem decet esse benignum
Quem non ulla iuuat ultio sed uenia,
Cuius sancta manus sustentat corda regentum,
Et pius inclinas mox ubicunque iubes:
Te coram primum me carminis illius ausu
Quod male disposui paenitet et fateor.
Post te, summe deus, regi dominoque reus sum
Cuius ab imperio posco gemens ueniam.
Imperet armato pietas tua, prospera mandet
Rex dominusque meus semper ubique pius:
Nec mihi dissimilis quam quod solet esse cateruis
Sit pietate sua, sit bonus et placidus.
Nam tua sunt quaecunque gerit quaecunque iubebit,
Iudiciumque dei regia uerba ferunt.
Exorent haec pauca deum qui mentis opertae
Sensibus aetheriis condita uota uidet.
Ad te nunc, princeps, mea uela retorqueo supplex,
Pectore mente rogans uoce manuque petens:
Da dextram misero, ueniam concede precanti,
Tempore tam longo non decet ira pium.

94 uel dominum *quam posui Sirmondi lectio ab Areualo recepta parum placet. latet fortasse nomen proprium uel* ceu 95 prophana 96 norint *interpolati et Areualus* 99 Et tamen *corr. Buech.* | indulges *Areualus.* indulgens *etiam Sirmond* 105 ullius *corr. Areualus ex interpolatis* | orsa *Sirmond* 112 tua *Areualus* sua *etiam Sirmond* 119 fatenti *Sirmond*

Namque inimicorum culpis ueniale minaris,
Captiuosque tuos deliciis epulas.
Puniat ut sit quod Christus, tu parcis iniquis,
Uindice quo regnas, quo uigilante uiges.
Qui pereunt bello soli moriuntur ut hostes,
Qui superest pugnae uiuat ut ipse iubes.
Captiuus securus agit, solusque rebellis
Formidat mortem, praeda quieta sedet.
Conseruas animas, uictum super ipse ministras
Ne sit uita grauis subripiente fame.
Nemo cadet sub iure tuo sub morte cruenta,
Scit se uicturum qui uolet esse tuus.
Turba rebellantum quotiens orauit in armis
Uinceret aut certe praeda fuisset iners.
Securus sine morte manus dat hostibus hostis,
Nam bene conseruas colla subacta iugo.
Sic leo terribile fremit horridus ore cruento
Unguibus excussis dente minante neces,
Acrius iratus crispato lumine ferri,
Et mora si fuerit acrius inde furit,
At si uenator trepidans uenabula ponat
Territus et iaceat, mox perit ira cadens.
Temnit praedo cibos quos non facit ipse cadauer,
Ac ferus ignoscit ceu satis accipiat,
Et dat prostrato ueniam sine uulnere uicto
Ore uerecundo deiciens oculos.
Sic tua, regnator, non impia frangitur ira
Cum confessus erit crimina gesta reus.
Ignoscendo pius nobis imitare Tonantem
Qui indulget culpas et ueniam tribuit.
Principis augusti simile est ad regna polorum

123 xp̃r, 125 in hostes *corr. Areualus* 128 preda 133 forauit *corr. Buech.* durauit *Areualus* 141 Ac at *interpolati et Areualus* 143 predo *idem uersus reperitur* VIII 360 146 *malles* deicienti *nisi elisio obstaret Dracontio non usitata* 149 non uis nobis *ex interpolatis restituit Areualus* 150 culpis *interpolati et Areualus* 151 Principis imperium *interpolati et Areualus* | ac *scripsit Areualus. sed* ad *etiam* [illegible]

Ut canit ad populos pagina sancta dei,
Sacrilegis referens caelestia iura caternis
Cinctus apostolica discipulante manu.
Nonne dei praecepta iubent ne sol cadat intrans
Irascente alio sed pius extet homo?
Rex inimicorum iugulis mucrone pepercit
Dauid et hic sceleris certus adulter inest:
Confessus facinus ueniam pro clade meretur
Noxius impune uel sine morte reus.
Insuper et Salomon eadem muliere creatus
Quae scelus ammisit munus honoris habet:
Non fit Abessalon heres de coniuge natus,
Sed sceleris fructus sceptra paterna tenet.
Ecce quid impendit patri clementia parcens
Ut sibi regna daret ut daret et suboli.
Ipse inimicorum Salomon non colla poposcit
Dum peteret dominum, sed sapientis opem:
Extitit hic prudens quia noluit esse cruentus
Pacificusque fuit consiliique tenax.
Stephanus ante alios lapidum sub grandine martyr
Hostibus orabat sponte suis ueniam.
Haec bona simplicitas praestat ieiuna cruoris:
Uir sine morte gerens nil habet ipse necis.
Caesar ubique potens hosti post bella pepercit,
Et quod erat peius ciuis et hostis erat:
Sponte facultatem redhibens reparauit honores,
Inde uocatus abit dignus honore dei.

interpolatis legitur. uidentur autem post hunc uersum nonnulla periisse, nam in sequentibus de Christo agitur 155 *cf. Paulum ad Ephes.* 4, 26 *Dracontium d. deo* III 599 157 populis *interpolati et Areualus* 160 reus *ex interpolatis Areualus suppleuit. spatium uero in Uaticano codice uidetur relictum esse, cum interpunctionis nota qua disticha singula terminantur post* morte *non conspiciatur* 162 admisit *editum* 163 sit *corr. Areualus. sunt autem* f *et* s *literae difficillimae distinctu* 165 patris *cf. u.* 191 166 ut sibi regna daret et sub *nihil ultra uid. ad u.* 160. ut daret et soboli *Areualus restituit ex interpolatis* 174 furens *interpolati et Areualus* 177 redhibens parauit *corr. Areualus* 178 obit diuus *proposuit Buech.*

Cuius ab imperio surgens et origine Caesar
  Augustus meruit tempus habere pium.
Tempore namque eodem est natus de uirgine Christus,
  Cuius et emicuit stella per astra poli.
Dux princeps Romanus erat de principe Titus
  Si non praestaret dicere saepe solens:
'Perdidimus hac luce diem' si nulla dedisset
  Non exoratus praestita supplicibus.
Alter ait princeps modico sermone poeta
  Commodus Augustus uir pietate bonus:
'Nobile praeceptum rectores discite post me:
  Sit bonus in uita qui uolet esse deus'.
Ecce quid impendit homini clementia simplex,
  Ut praestet bona dans conferat atque animae.
Ne facias populum mendacem, qui tibi clamat
  Uocibus innumeris 'rex dominusque pius':
Ut uox uera sonat 'dominus', sic uera 'pius' sit.
  Orbis in ore uolat puplica merx procerum.
Fama ducum non est bellis collecta cruentis
  Ex quibus occurrit saepe reatus atrox
Gloria bellorum, ducibus populisque triumphos
  In commune datos diuidit armipotens:
Nam ducibus solis praestat clementia laudem,
  Non habet haec comitem participemque negat.
Dicit 'in arma pares fuimus cum principe' miles.
  'Me pugnante comes, uictor ab hoste redis'.
Nunquid ut ignoscat rector pars militis intrat?
  Soli qui ignoscit gloria laudis erit.
Qui fodit, aduersus hostes certamina Martis

181 *Christi nomen sic scribitur ut u.* 123 185 *cf. Sueton Tit.* 8 187 *permirus quidem iste* modico sermone **poeta** *tamen haud scio num cum Areualo et interpolatis uel* probatus *aut* profatur *uel simile scribendum sit* 195 sonet 197 mos *interpolati* mors. *Areualus* merx *corr. Buech.* 205 instat *scripsit Areualus cum interpolatis* intrat *idem coniecit, id quod legitur in Uaticano codice* 207 fouet *Areualus*

Horrida concurrens uincat in arma fremens:
Rex qui dat ueniam subiecto et temperat iras,
Plus quam turba facit, qui sua corda domat.
Te deus aspiciens effundere nolle cruorem,
Ut sine peccato non sine laude daret,
Contulit absenti terrae pelagique triumphos:
Ansila testatur, Maurus ubique iacet.
Quod pereunt hostes regis fortuna uocatur,
Quod pereunt populi temporis ordo regit:
Nam si debilitas faceret discurrere mortes,
Non caderent puer aut femina sexus iners.
Omnia tempus agit, cum tempore cuncta trahuntur,
Tempora eunt uitae, tempora mortis eunt:
Sex sunt aetates hominum procul usque senectam,
Hae distincta tenent tempora quaeque sua.
Nunquid adultorum strepitus infantia simplex
Uindicat aut fremitus pigra senectus habet?
Non catulaster agit puerilia, non puer audet
Attrectare tener Martia tela manu.
Non furit in Uenerem nondum pubentibus annis
Nec sub flore genae marcidus est iuuenis,
Maturus tractat, gemit et tremebunda senectus
Nescia feruoris uel leuitatis inops.
Nunquid mox natas segetes uiror armat aristis
Floribus aut genitis fructus inest subito?
Nouimus astra poli confectos perdere cursus
Transactasque simul sic repetisse uias.
Tempore luna suo crescit uel deficit orbe,
Cuius ad aetatem plurima lege notant.
Nam luna crescente fretum crementa resumit,
Qua minuente polis est minor unda maris.
Cynthia dum crescit fontes et flumina crescunt,
Haec eadem minuunt Cynthia dum minuit.

208 uincit 213 Consulit *ex interpolatis corr. Areualus* 214 Marus *ex interpolatis corr. Areualus* 218 pueri 225 catulaster *corr. ex* catuiaster *man. rec.* catulastra gerit *Sirmond* 231 uigor *mauult Areualus* 236 *malis* et 239 Quintia 240 qntia

Ipsa medulla latens obseruat cornua lunae,
Obseruant lunae tecta cerebra globos.
Sol oculus caeli radians fuscatur ab umbra
Et tamen ad solitas itque reditque plagas,
Ac recipit facies priscas lucesque resumit:
Damna uel augmentum dant elementa, ferunt.
Alternant elementa uices et tempora mutant,
Tempus habent noctes tempus et ipse dies.
Accipiunt augmenta dies noctesque uicissim,
Amittunt cursus perpete lege poli.
Tempora sunt florum, retinet sua tempora messis,
Tempus et autumnus, tempus habent hiemes:
Uer aestas autumnus hiems redit annus in annum,
Quattuor alternant tempora temporibus.
Omnia cum redeant homini sua non redit aetas,
Sed uelut acris auis sic fugitiua uolat.
Tempora sunt pacis uel tempora certa cruoris,
Otia tempus habent militiaeque labor.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi,
Tempora dant lucrum, tempora damna ferunt.
Nubila tempus habent et tempora certa serenum,
Tempora seruari iussit et ipse deus.
Horam quaesiuit faciens miracula Christus,
Horam sperauit passio sancta crucis.
Ut mi irascaris, qui sim si dignior ira
Tam magni regis iudicer esse tua?
Quando per aetherias aquila uolitante rapinas
Praeda cibusque fuit passer hirundo picus?
Quando fames rabidi quamuis ieiuna leonis
Ut sit adoptauit faucibus esca lepus?

241 obseruat *corr. ex* obscurat *man. rec.* 246 Damna ue lumentū dantq; *corr. Areualus. malis* dant quae *nisi obstet elisio molesta cf. u.* 38 252 autumnum tempus habet *quod scripsi coniecit Areualus* 255 hominis *corr. Areualus* | sua *corr. man. rec. primitus fuit* uia *uel simile quid* 262 seruare 263 *uid. ad u.* 123 265 Ut mihi irascaris qui sim dignior ira. *quod scripsi proposuit Buech.* Cur irascaris mihi cur sic dignior ira *scripsit Areualus* 267 etherias 268 Preda

Deuorat egregios ingenti corpore tauros,
Et rapiunt aquilae splendida membra pedes.
Dat semel iratus ueniam post uulnera pardus
Nec reduces morsus dat feritate pia.
Despicit irasci pastoribus optima tigris,
Despicit et talpas flammeus ore draco.
Fulmina non feriunt reptantia gramina terris
Nec modicas salices flamma trisulca cremat,
Sed feriunt celsas pulsantes nubila cedros
Et montes uastos proxima saxa polo.
Sontes peccantes tantum sua culpa fatigat:
Ecce etiam insontes noxia poena petit.
Si ipse ego peccaui, quaenam est, rogo, culpa meorum
Quos simul exagitat frigus inopsque fames?
Diluuio periere rei sine clade piorum,
Loth bonus et iustus tollitur ex Sodomis.
Si non humani generis peccata fuissent,
Unde pium nomen posset habere deus?
Sed quia dat ueniam populis peccata relaxans,
Per pietatis opus nomen habet placidum.
Si ueniam frater fratri donare iubetur,
Quid rex subiectis et dominus famulis?
Si iustis solem dominus pluuiasque dedisset
Nec daret iniustis, quae fuerat pietas?
Non quaerit ueniam qui nil peccasse probatur,
Nonne manus medici languida membra petunt?
Materiem laudis praebet tibi culpa reorum
Et titulos famae dat pietatis opus.
Inclitus armipotens, uestrae pietatis origo
Et doctus genio pronior ad ueniam
'Non homini ignosco' dixit 'sed lingua meretur':

272 membrida *unde* nebrida *uerbum prorsus ignotum efficiendi licentiam sibi sumpsit Areualus.* splendida *proposuit Buech. ceterum totum hoc hemistichium addidisse uidetur man. rec.*
277 Flumina *corr. Areualus cf.* V 312 300 *inter* genio *et* pronior *amplius spatium*

Hic reus et doctus Uincemalos fuerat.
Non laedunt delicta deum, sed laeditur auctor
Ni peccata dolens paeniteat sceleris.
Qui poscit hac lege deum ut peccata relaxet,
Debet et ipse suo parcere ubique reo.
Non semel ignosci dixit lex sancta reatum,
Sed quotiens culpa est sit totiens uenia.
Dicam regnanti domino pia uerba prophetae:
'Etsi peccaui sum tamen ipse tuus'.
Da ueniam, miserere precor, succurre roganti,
Pristina sufficiant uerbera uincla fames.
Sessorem dum carpit iter si cornea pulsans
Ungula concutiat quadrupedantis equi,
Uerbere corrigitur culpa plectente flagello:
Non simul abscisi crura pedesque iacent.

Explicit satisfactio Dracontii ad Guthamundum regem Guandalorum dum esset in uinculis.

302 Uinco malos *uid. indicem* Uincomalus *Areualus* 307 *cf. Matth.* 18 21. 22 *Luc.* 17 3. 4 310 Etsi] et deleuit *man. rec. cf. Sapient.* 15 2 313 *post* si *exigua litura* | palpans *corr. Areualus* 316 abscissi *Areualus* *Ceterum ultimae paginae inde a uersu* 307 *literae partim euanidae difficile leguntur.*

INDEX NOMINUM.

Asteriscus lectionem suspectam aut coniectura restitutam indicat.

SERMONIS DRACONTIANI SPECIMEN.

Nullus ab insidiis locus est qui fraude uacabit V 44 quis nisi caelesti demens compulsus ab ira *Sat.* 27 sol fuscatur ab umbra *Sat.* 243 mater ab undis *Thetis* IX 209 noster Narcissus ab undis II 136

manesque sepulcris abdicas IX 129

natorum turba stipatus abibat VIII 85 non inhonorus eram sed laude redemptus abirem VII 4 sed ne fraudatus abires V 300

ablatiuus fuderat Idalius gremio se forte parentis II 4 insula delubris natorum colla secabat V 146 solo cum mordet arenam V 284 ornatus fronte corymbis VI 67 delphine sedens Galatea minaci VII 151 Thessalus Emathia fratris nutritus Achilles VIII 321 ubi dispersos longo uidet aequore Troas VIII 400 Lacaenam litore non posuit media sed puppe locauit VIII 566 pietas si sancta manebit corpore belligero IX 31 pugnam thalamis exercet IX 59 tu caelo Cynthia regnas X 190 iacet hostia templis X 193 *domus est ora clarissima mundi X 400 qua (Luna) minuente polis *Sat.* 238 reptantia gramina terris *Sat.* 277 — muris depellite fratrem VIII 161 pectore Cisseo rapiatur pignus acerbum VIII 164 gurgite curuato rapiuntur ad astra liburnae VIII 387 extorquet uertice crines VIII 576 subduceret arbore lanas X 35 soluat ceruice catenas X 78 matrisque sinu se subtrahit ales X 145 uenatu rediens X 284 stratis rapitur X 360 *se tellure leuabant X 564

accipiat post crura rotas VII 85 accipiunt *sumunt* X 365

accusatiuus cum uerbis rogandi iungitur Telamona ducem conuentum exposce sororem VIII 226 dum peteret Dominum *Sat.* 168 qui poscit — Deum *Sat.* 305 *cf. Orest.* 533

acris auis *Sat.* 256

ad Cyprum uenientem VIII 573 ponens ad busta *coronam* X 496 infelix ad crimina conscius esse V 71 ad Persas honor est si — IX 80

(pius ardor) adfectus dispensat VIII 114

adiectiua in alis *desinentia* diademalis *Sat.* 33 pastoralis VIII 2 triumphalis V 270 uernalis X 115 uitalis IX 96 *Sat.* 75 iugalis maritalis matronalis mortalis regalis *saepius*

quando fames (leonis) ut sit adoptauit faucibus esca lepus? *Sat.* 270 conceptus lucis adoptat X 149 adoptatae *nouae nuptae* VI 118

hoc pauper adorat *pro simplici* V 167

*hoc uos adsumite fratres VIII 175

*(pius ardor) adfectus dispensat agens alternat utrique VIII 114 nec uice functus agis *Sat.* 6 captiuus securus agit *Sat.* 127 *cf. d. deo* I 536 *uer recreatus agens VII 5

infremerent omnes uno agmine ciues V 245

agnosco *cognosco* X 91

alumnus *seruus* V 55 fauoris alumnus VII 82

nec funus amat sub sole iacere IX 118

Solis amata *amica* II 55

***anacoluthon permirum* II 21 VIII 410

mentes armabat in iras VIII 285

male palpitat artus X 244 moriens tremibundos palpitat artus V 281 *cf. Orest.* 727

aspergant nostrum tua carmina pectus VI 31

te deus aspiciens effundere nolle cruorem *Sat* 211

ast ego VII 69 *Sat* 41 ast ubi VIII 357 400 582 *cf. Orest.* 752

*augur auerrunces sacris (uolucres) VIII 478

iudicium – barathri IX 134 post regna barathri X 414 regemque barathri X 434 *cf. Orest.* 482

barbaris *Vandalis* I 14 barbarus omnis eat V 34

post bella suis *debellato apro* II 94

turbine belligero IX 71

benignus grex *pecus mansuetum* I 4

blanda *amans* X 63

cadauer quem retines iratus adhuc IX 45

caeruleos imbres X 176

albentes canos VIII 589 canos IX 208

cantitare I 2 VII 66

capitolia V 41 celsa VIII 81

horrendus funesto carmine *bubo conqueritur X 307

non catulaster agit puerilia *Sat.* 225

pellis causas *res* X 352

uipereae cerastae X 440 *uide Orest.* 484 *et interpretes Lucani* VI 676

certe legatus adesto VIII 225 aut certe V 170 228 328 *Sat.* 134 sed si de nobis certe cantare placebat II 59

immania cete VII 148 *cf. Verg. Aen.* VI 822

*cetera *aduerbii loco ponitur* VIII 85

ceu *comparationi inseruiens simul et regens enuntiationem* VIII 447

ille (Neptunus) caput barbamque ciet VII 153 terra strepitum ciebat X 461

clausa carceris angusti IX 26

clientum turba superborum V 56 uota clientis ausus habere miser V 59 diuitis obsequio concurrit turba clientum V 180 solamen grande clientum VI 2
*bruma torpebat coacta gelu X 173
uenisse coegit VIII 262
orbem meliore coma perfundit Phoebus X 569
comparatiuus inutilis fortior Hector *saepe* saeuior ara X 177 antistita saeuior aris V 131
ego iurgia diuum compressi VIII 99 egregia compressit uoce furentem X 321
conceptus lucis adoptat Luna X 149
auctorem confessa X 300 *cf d. deo* I 4 te Triuiam confiteor perstans X 189
qui mortibus urbem congeret VIII 163 (Carthago) iacuit congesta ruinis V 113
coniunctiuo cum uerbis rogandi et iubendi iuncto saepe utitur. exempli causa uideas VIII 552 *Sat.* 134 *coniunctiuus alternat cum futuro saepe cf. etiam* IV 52
multis impia constas regibus VIII 138 iniuria constat IX 180
*copletur VII 36
reginam natarum turba coronat *circumdat* VIII 86
corripiuntur Admĕtus VIII 210 *Aeĕtis X 59 ăiebat X 327 *ălitem X 109 *ămens VIII 574 Chrysĕs ĭX 102 Clŏthŏ VIII 203 dĕtur VIII 314 IX 81 226 *al.* ĕolus VII 144 flăbello VII 30 *cf. d. deo* III 685 *et Draconti uersum d. deo* III *ante u.* 608 *quem e codice Uaticano 5884 Angelus Maius addidit in Noua Bibl. Patr. I 2 p. 164* dentibus adduntur rubicundo labra flabello idŏla *Sat.* 96 *cf. d. deo* II 579 impăr VIII 213 *mĭtescit X 834 Musăgenes VIII 23 Năĭdis II 81 nĭtitur V 25 Phoenĭcis V 116 *cf. d. deo* I 653 pĭcus *Sat* 268 senectŭs *Sat* 224 sorbĕre V 212 *tăbescens IV 31 *uĕneat IX 216 uĕniẹns IX 219 *uenustăs amoris X 53
prouida non credor VIII 159 *cf. Orest.* 707
crementa VI 101 *Sat.* 237
certa crepundia VIII 102
spes crimina ducit V 79
crispare *intransitiue dicitur* VIII 352 412 *cf. d. deo* I 238 *transitiuè Sat* 139
per cuncta II 153 VI 65 VII 98 VIII 237 491 X 100 165 *cf. Orest.* 120
regnis et cursibus apta (Diana) X 192 *cf.* X 10
cyproque ligat quod naufraga puppis perdiderat X 488

dantur post terga pharetrae II 73 cadauer per montes per saxa datum VIII 140 (augur) quem fors ad Cyprum dederat per festa dierum VIII 460 *cf. d. deo* I 160 dabis *sines* IX 127
datiuus eum Romanorum Gallis uexilla tulisset V 217 mortes transferre foro V 278 stabulisque refertur VII 87 mox pastor arenis exsiluit VIII 432 hospitio speratus

eat VIII 446 (templum Veneris) cui turba precantum uel conuentus erat VIII 451 conubio seruus ueniam VIII 524 capiti fera serta locat X 515 — Astyanax Danais muro iactatur ab alto VIII 146 — ast ego peccando regi dominoque deoque *Sat.* 41 regi dominoque reus sum *Sat.* 107

quaecunque latens surget de fluctibus imis VII 149 pellere pastorem patriis de sedibus umquam fata uetant VIII 190 raptas de flumine praedas IX 109 de fonte ueni X 29 ueniens de gurgite uirgo X 480 raptus de quinque sepulcris X 561 — de matre uenit, de matre creatur VIII 7 — de fratre maritus (Iuppiter) II 42 meruit de clade triumphum V 218 membrisque salutem membrorum de parte dabit VIII 173 fit felix de sorte mala VIII 334 imperium de clade tenet VIII 335 praestetur de morte salus IX 227 fecit de matre nouercam X 22 *cf. d. deo* III 341 de boue factus homo est *Sat.* 38 dicens de rupe maritum IX 155 — ueniam de prole rogabat VIII 108 consortem sanguinis unam non ualuit rector de rege mereri VIII 284 — sacrilegi de morte Iouem placate VIII 167

ossibus urnas dedignant animae IX 28

deflere *pro simplici* IX 175

deiecta oculos X 394 *cf. Sat.* 146

depositum *expositum* X 594

mater deuota coruscos indulget uultus II 6 sobrietas per cuncta uigil deuota cucurrit VI 65

dicite pastorem gladio pietatis obire VIII 177 *cf.* VII 79 *Sat.* 307.

Abydon et Seston dimisit aquis VIII 247

directa manus X 48 directis auribus VII 90

cinctus apostolica discipulante manu *Sat.* 154

longis dispersa comis IX 42

litera doctiloquax *Sat.* 61

sors cassa duelli VIII 344

eadem *spondeus Sat.* 161 eodem *Sat.* 181

ebria miscens uestigia thyrsis X 275

effigiat per cuncta uirum VIII 491

bellum si tempus eget perferre ualetis VI 15

elisiones raro admittuntur. exempla memorabilia *te in nosmet IV 18 te oblatiua petunt VIII 462 eripe me his X 207 et qui homo *Sat.* 38 astra poli et X 4 seruet aui ut laudes dicam *Sat.* 51 deum ut *Sat.* 305 tempora eunt *Sat.* 220 ite pares sponsi iam omina VIII 648 torpebat concreta gelu, *it X 173 — niueam cŭm Iasone Glaucen X 426 *ante* h *elisio admittitur* VII 9 *non admittitur* X 327 565

eleuat elisum caput VII 90 *cf. d. deo* I 741

captiuosque tuos deliciis epulas *Sat.* 122

errantes talis uindicta coercet VIII 56

VI 21 — in arma pares fuimus cum principe *Sat.* 203 quisquis in Aonio descendit fonte poeta VIII 14 — iusta succensus in ira VIII 291 — fortisque in paupere diues quid timet aut optet V 85 *uide* furis

per inane VIII 455 X 98 118 465

indicatiuus fortisque in paupere diues quid timet aut optet uos saltem aduertite ciues V 86 quod mihi si fortuna dedisset non inhonorus eram sed laude redemptus abirem VII 4 ut nossent quid puppis erat X 46

mater deuota coruscos indulget uultus II 7 *qui indulget culpas *Sat.* 150

sacrilegus temerator iners inimicus et hostis V 237 nunquam taurus iners lassa ceruice Tonanti uictima fessa datur V 313 uenator si cesset iners VIII 362 praeda fuisset iners *Sat.* 134 femina sexus iners *Sat.* 218 *cf. Orest.* 522 767

*et hic sceleris certus adulter inest *Sat.* 158

infinitiuus pro participio capitolia celsa petebat reddere uota Ioui laturus sacra Mineruae VIII 82

pauidos informat egestas V 194

infrendens VIII 584

hostibus externis grauis est inimicus in armis V 18

dentibus inlisis VIII 355 *cf. Orest.* 617

Polynices inops X 586

inquam X 506

*instar habent hostes V 233

inter uincla iacet X 19

interius uos Musa Uenus possidet VI 16

columbas molliter intendunt omnes per inane uagari VIII 455

pars militis intrat *particeps est Sat.* 205

sponte uenire decet non te decet ire rogatam VI 24 nolentibus ire per artus VI 26 plus eat in frenos VII 83 plus ire per aethram X 501 — *rediet VIII 141 periet VIII 200 exiet IX 151 *cf. Orest.* 168 rediebat X 272

quocunque iubes dirigis ingenia *Sat.* 12 (corda regentum) pius inclinas mox ubicunque iubes *Sat.* 104 iubet arma ministris X 318 *cf.* IV 15 — omnes ut ueniant rex ipse iubet VIII 242 imperat atque iubebit ut me restituat *Sat.* 49 sic sapiens olim Romana potentia iussit ne pereat Carthago nocens V 108 nonne dei praecepta iubent ne sol cadat intrans — sed pius extet homo? *Sat.* 155 iubet iacentem tendere colla uel pectora prona supinet X 197 *iubet uiro suspendat X 256

iucunda manus *pompa Bacchica* X 274

iuga pulchra uolucrum VI 77

iugales *equi* V 328

iugales *columbae* X 166 iugalis ales VI 78

iugalis *uxor* X 294 *cf. Orest.* 247 iugales *coniuges* X 270

iugiter I 9

parat uiolare modestus VIII 258 sic ore modesto VIII 517 culpa mihi fuerat dominos reticere modestos *Sat.* 93 *cf. quae de huius uocis usu creberrimo collegit Areualus in praefatione p.* 104 136
*modico sermone poeta Commodus Augustus *Sat.* 187
agmine mollifluo VII 11 (mellifluis labris IX 207)
saeuo molosso I 9 *al.*
tempus monet redeatur in urbem X 467
imago uirtutis monumenta tuae V 292
*mox haec est uerba locutus Tyndaridis faciles quatiunt suspiria sensus VIII 529 numquid mox natas segetes uiror armat aristis? *Sat.* 231

nam *particula ui sua causatiua* caret V 143 VIII 37 *Sat.* 10 *al.*
namque *Sat.* 121 181
illi purpureus natat ignis in ore II 67 Acheronta natare IX 127
precor ne uita negetur X 254
nec stabulum fessis hinnitibus implet VII 92 nec castus *et incestus* X 73 quem nec *et eum non* IX 137 macteturque nefas *nefandus* VIII 165
bella negare *impedire* IX 48
nimis *ualde* X 56 cum nimium laudatur Ylas II 109 nimium laetare beata II 162 *cf. Orest.* 290
obliuio longa moratur nominis inclusi VII 120
per nos *per me* IV 12 VII 135 nobis *mihi* IV 15 in nosmet *nobis* IV 18 carmina nostra III 19
nemo notet Uenerem II 48 uoce notabit IX 123 (Luna) cuius *ad aetatem plurima lege notant *Sat.* 236
Oceano nudante rotas VIII 371
tu mihi numen eris III 19 *cf. A. L. Riesii* 254 13

*limos obducit ager III 13
te oblatiua petunt auium responsa uolantum VIII 462
obreptio V *post* 182
ipsa medulla latens obseruat cornua lunae *Sat.* 241 *cf.* 242
occasus *qui cecidit* IX 219
et numquam positura comas flectatur oliua III 10 *cf. d. deo* II 221 I 166
*cui cancer domus est ora clarissima mundi X 400 (sol) conlustrans cardinis oras VI 74
loquentur consortes nunc ore meo VIII 264
ordines *in auditorio* I 15
Cypris in ornatu ueniens VII 145 *cf. d. deo* I 214
oxymora impietate pius V 257 *cf. Orest.* 8 feritate pia VIII 361 *Sat.* 274 potare cibos atque edere potus VIII 413 pallente rubore VIII 499 flammis pallentibus VIII 500 permixto pallore rubens X 229 *muta loqui *de pantomimo* X 18

si sceleris facti mens rea paeniteat *Sat.* 100 ni peccata dolens paeniteat sceleris *Sat.* 304
parcente mora X 96

nisi iura uetarent hospitii quae nemo parat uiolare modestus VIII 258 canes laniare cadauer ipse paras IX 79 colla paro feriat X 422
occidimus regina pares VIII 545 thalamos subiere pares X 338 VIII 648 se pariter mersere sub undas II 128 pariter tua regna petamus VIII 533 pariter fugerunt X 364
pars nostra *Aeacus de inferis* IX 139
parui pendentem putare V 236
natamque tyranno indicat ignoto passim nupsisse marito *id est temere* X 313
pendentibus astris X 93 *cf. d. deo* II 6
artus pensat (equus) VII 92 *in priore pentametri hemistichio ultima anceps Sat.* *80 92 102 140 160 *166 *262
candida peplo lilia X 116 *cf. d. deo* I 66 candida pepla uolant VIII 617
per *praepositionis usus latius patet ita ut ablatiui uel* ab apud in *praepositionum uice saepe fungatur* V 210 315 VI 34 VII 7 9 34 36 58 112 VIII 111 129 317 453 556 IX 101 135 145 178 X 199 205 305 *Sat* 52. 290 *al.*
(arma quibus) bellum si tempus eget perferre ualetis VI 15 uirgo molam perfert X 195 quae noua perferret pelagus X 41
medicina cerastis perficitur VII 50
confiteor perstans X 189 *cf. d. deo* I 93
peti *petii* IV 29
pignora *infantes Dracontius tam in nostris quam in carminibus de deo et Oreste appellat saepissume ita ut omnis prope originis sensus iam euanuerit. unum exemplum sufficiat quam luculentissimum* sic fiunt dulces modo pignora blanda parentes VII 55
(Augustus) meruit tempus habere pium *Sat.* 180
plaga *uulnus* IX 181 plagare *uulnerare* IX 75
plectriferi germana dei X 285 *cf. Orest.* 85
plurimus ora tegit serpens X 441
martia tela pluuntur V 27 *alia res est* VII 93 iam qua stat pluitur tellus sudore furoris
thalami populantem iura mariti VIII 4
populatorem Romanae gentis V 211
diffugiunt omnes populi X 522 populosque mouere in fescenninos fremitus VI 70 *cf. Orest.* 383
egressi puppes et litora poscunt VIII 540
et modo sic positus VII 71
nobile praeceptum rectores discite post me *Sat.* 189
pontifices Helenus Laocon sacrata potestas VIII 181 fit praeda potestas VIII 334
doctrina potens qua praeduce ductor III 15 te praeduce X 131 *cf. d. deo* II 23 praeduce iussu
male conceptis praegnatur terra uenenis X 577

diues praeiudicat urbi et pariter tua iura negat V 249

praescriptio surgit quae populo uitam libertatemque negabit V 250

praesens tempus pro praeterito et contra saepius ponitur cf. X 147

praesentet IX 209

diuitis optata praesentia turbida rostris adparet V 266

si nulla dedisset non exoratus praestita supplicibus *Sat.* 186 *cf.* 184

quando fugax praesumptus erit uel debilis audax? V 91

*prandia X 387 *cf. Orest.* 855

qui funera pressa reformat V 31

primus *prior* IX 138

cui turpiter audax sacrilegus processit amor X 293

proconsul almae Carthaginis V *in subscriptione,*

sex sunt aetates hominum procul usque senectam *Sat.* 221

productionis exempla duarum consonantium uel mutae cum liquida uel s *literae cum* c *uel* p *uel* t *concursu effectae in arsi permulta sunt. habeas nonnulla* IV 17 51 V 266 309 VI 64 VIII 2 (*cf. d. deo* III 605 *Orest.* 716) 195 280 299 330 IX 129 *Sat.* 137 315 *talem uero productionem in thesi admissam neque in nostris neque in aliis Dracontii carminibus usquam inueni qua re nescio an Orest.* 549 *legendum sit* uiuae

productionis exempla h *literae asperitate uel effectae uel subleuatae* āt his II 45 sūb hoste V 93 hinc Măriūs hinc Sylla ferūs hinc V 206 *rapiāt hac nocte VI 55 exclamāt Helenus VIII 189 memōr Heleni VIII 608 quīs hostis IX 69 āt hic IX 89 uidēt hoc IX 160 capīt haec IX 223 iratūs homines *Sat.* 13 perdidimūs hac luce diem *Sat.* 185 aduersūs hostes *Sat.* 207 qui poscīt hac lege *Sat.* 305 *al.*

arseos uel caesurae ui producuntur Gothūs Alamannus V 35 precibūs elementa X 139 ingratūs usta X 519

productiones uerborum abdīcas IX 129 abdīcor VIII 96 Dīone II 119 *nisi* Oenone *legendum est* egō VIII 94 95 522 *al.* Hēcuba VIII 145 *al.* Hēlena VIII 440 muliēris VIII 508 muliēre *Sat.* 161 *cf.* muliērem *Orest.* 660 muliēre *d. deo* II 133 660 muliēribus *d. deo* III 463 Năīdis II 81 Polyxēne IX 40 prōpitius *Sat.* 14 quōque VIII 637 X 439 *cf. d. deo* I 443 *ubi* quoque *restituendum est* repūdia X 295 Romulīdas I 14 schōlasticus VI 41 Stēphanus *Sat.* 171 *at* Stĕphano *d. deo* II 572 Tītus *Sat.* 183

quae nosse profanum est X 15

mater fit tota propago VIII 10

oscula pura rogans II 6 *cf. Orest.* 61

quamuis sis frater IV 41 II 50 *at* quamuis iactura sepulcri temnitur IX 10

sitiue dicitur IX 86 tunc Simois siccauit aquas VIII 75
simplex ac fidus amicus V 20 petulantia simplex VI 63 prudentia simplex VI 83 simplex aetas VII 65 infantia simplex X 533 *Sat.* 223 materies ferri simplex et noxia fertur *Sat.* 69 clementia simplex *Sat.* 191 bona simplicitas *Sat.* 173
phoenix sola genus X 104
Graecia sollers VIII 45 gaudia qui Phrygibus sollers in funera uertis IX 52
scelus hoc si forte sonet V 64 sonuit genitoris ad aures X 373
urens species *aromata* X 14 *cf. d. deo* I 745 species artis X 486
uertuntur sensus uertitur et species *Sat.* 30
per glacies stat barbara Colchis X 171 et genus humanum sic stat sub lege perenni VII 56 nunquam stare licebit hoste sine IV 16 surgens herbida tellus stabat VIII 33
uincant hostes quibus aspera mens est nec studium post bella manet V 17 VII 86
sub *praepositionis usus latius patet. uid.* V 74 82 93 VI 54 86 VII 101 126 155 VIII 223 IX 87 *Sat.* 131 *conferas exempla ex Oreste collecta apud Schenkl praef. p.* 26
maternis submissus aquis X 87
subuectus equo X 312 subuecta columbis VI 72
bucula summittit tauros VIII 418
uictum super ipse ministras *Sat* 129
super addo X 427
nil superesse fatentur montibus aequoreis VIII 390
suus *pro demonstratiuo pronomine saepe ponitur. uid.* V 222 *VII 11 VIII 281 IX 136 X 28 *Sat.* 43 281 sibi *pro* ei *Sat.* 166 *cf. Orest.* 392 590 622 819 894 901

temperet inuidia *intransitiue dicitur* VIII 330
templa Cupido *inclusit VI 5
lacerum tenuisse cadauer IX 143
uenatrix terrena micas X 191
uox tessera Martis VII 78
uocis textura sonet *carminis uerba* VII 32
theatra V 42 *cf.* X 17
togatus fori V *in subscriptione* gente* togata VII 116
umbone tonantem IX 67 II 26 IV 48
totum X 121 quidquid fluctus habet totum succendo pharetris II 35 totum cognosce poli III 3
maturus tractat *Sat.* 229 unde necem potuit pauper tractare potentis? V 175 et tractet de clade uiri de morte mariti V 76 *cf. Orest.* 333
partem *(Hectoris mortui)* tractura tenet IX 149
bella triumphigera *Sat.* 22

cur homicida uacas *(ab homicidio)* X 231 *non dissimile illud Clytaemnestrae* per te casta negor *Orest.* 177
uacuos dat post praesentia

cursus *(equus stabulo inclusus)* VII 95

pelagi rabidos fluctus pirata uagetur V 73 freta glauca uagatur VII 145 *al.*

dixere uale VIII 379

cuius sub iure uaporo II 9 blando feruore uaporat X 114

uel *propria ui plerumque caret ualetque idem quod* et. *uide* V 133 155 VI 6 36 *VII 21 VIII 77 515 IX 38 133 231 X 197 352 362 553 576 *Sat.* 230 257

ad te nunc princeps mea uela retorqueo supplex *Sat.* 117

*se uelut ostendit regni de stirpe creatum VIII 118

uendatur IX 215 *sed* ueneat IX 216 (ueniens IX 219)

uenialis imago V 227 *ueniale reatus VIII 361 ueniale minaris *Sat.* 121

lues nunquam sternenda uenit IV 34 conubio seruus ueniam VIII 524

uentilat matrem pampinus III 7

*uer recreatus agens VII 5

candor pallorque ruborque crinibus insidat qui uernat in ore puellis VI 9 gratia uernantes adnectat pulchra dolores VII 42 uernans ut credatur auis ramo cecinisse uirenti VII 104

palmes uerberet uuas III 8 *cf. d. deo* I 169—172

uester *tuus* I 16 III 16 IV 9 VIII 375 IX 135 147 X 95 596 *Sat.* 299 *cf. Orest.* 76 (*ubi* quasi iusseris ipse *legendum est cf.* VIII 263) — uos VIII 374 — si parcitis umbris IX 35

ut ueteranus amet senior ceu nuper adultus VI 29 cantitet hoc ueteranus amor VII 66

certamina Martis horrida concurrens uincat *Sat.* 208 quamuis magis ardua uincas II 13

qualiter impietas se uindicat V 159 numquid adultorum strepitus infantia simplex uindicat? *Sat.* 224

numquid mox natas segetes uiror armat aristis? *Sat.* 231

diurnis uisibus IX 91

mente oculis attenta uolat IX 201

uota *sponsalia* VI 3 32 121 VII 7 9 62 138 157 *Sat.* 52

uotiua *carmina sponsalia* VI 100

urna polorum IX 29

zelus X 424 *zelat II 119

ad zonam digiti mittuntur inermes X 234 *cf.* ad crines digiti mittuntur amantum II 114.

Flourished in 1st half of 5th Cent. A.D.

CLAVDII RVTILII NAMATIANI

DE REDITV SVO

LIBRI II.

ACCEDVNT

HADRIANI FLORI APVLEII ANNIANI SERENI

ALIORVMQVE SAEC. A. V. C. X POETARVM

RELIQVIAE.

RECENSVIT ET PRAEFATVS EST

LVCIANVS MVELLER.

LIPSIAE,

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXX.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI.

ZANGEMEISTERO · SVO

D

L · M

PRAEFATIO.

Claudius Rutilius Namatianus, de quo nihil nobis constat certi nisi quae carminibus suis memoravit, patre ortus illustrissimo et amplissimis ipse functus honoribus — nam et praefecturam gessit urbis — a. u. c. MCLXVIIII in Galliam, e qua ortus erat terra, tum temporis a Gothis vastatam rediit, cuius itineris memoriam duobus libris elegiaco metro scriptis propagavit, e quibus tamen partem quandam prioris cum longe maiore secundi nobis invidit fortuna. — Fuit homo liberaliter eruditus optimisque poetarum exemplis innutritus, id quod et sermonis urbanitate nec minus elegantia metrorum comprobatur, ut haud indignus sit Claudiano et Merobaude, inter quos aetate extitit medius. Idem satis felicis venae fuit poeticae nec fucatae rhetorum praestigiis appetens orationis (quam tamen ab optimorum saeculorum simplicitate recedere quid mirum?). Quippe facile agnosces sentire eum quae dicat, memorem Horatiani illius praecepti 'si vis me flere, dolendumst primum ipsi tibi,' cum alias tum ubi Romae, quae paullo ante ab Alarico erat direpta, casus memorat; quibus lectis qui non vehementius commovebitur, siliceo corde praeditus sit oportet. Religioni autem addictus fuit paganorum, unde passim in Iudaeos et Christianos invehitur. Ea etiam causa potissimum evenisse putem, ut Stilichonem proditi imperii argueret: cui vel maiori vertit probro, quod Sibyllina oracula cremarat.

Opus eius per medium aevum codice quodam coenobii Bobiensis, cui tot praeclara ingeniorum monumenta debemus, servatum cum anno 1494 a Georgio Galbiato esset inventum, paullo post a Thoma Inghiramio, cui Phaedri erat cognomen, descriptum et tandem Romam asportatum est; ex quo exemplari ductum aliud comparavit Iacobus Sannazarius. Dein compluries idem propagatum. Ipse autem archetypus Carolingicae ut videtur aetati compar et litteris exaratus Langobardicis cum Bobii remansisset, circa annum 1700 per Bonnevalum hominem Gallum monasterio subductus et fortasse Eugenio principi donatus ubi nunc terrarum extet — modo aetatem tulerit —, ignoratur. Ex apographo quodam illorum, quae passim ex codice Phaedri ducta sunt, a. 1520 Bononiae Iohannes Baptista Pius typis expressum Rutilii carmen edidit, satis fideliter, ut pro illis temporibus, sed exemplari usus minus bono. Praeter hunc solus Onuphrius Panvinius in recensione a. 1558 publicata scriptum in auxilium vocavit librum, nec ultra additos ab ipso versus l. I, 575—78. — Ex reliquis superiorum saeculorum editoribus, quibus sola ingenii ope res fuit agenda, satis multum profuit Rutilio Iosephus Castalio [a. 1582], minus Pithoeus, Barthiusque et Almeloveenius [a. 1590. 1623. 1687], e quibus is quem primo loco memoravi potuit quidem plurimum praestare illi si id egisset, alter ex more suo oneravit potius poetam, quem emendandum explicandumque sibi sumpserat, quam ornavit, tertius qua erat ingenii aequabili mediocritate in recensendis veterum libris potius culpam vitavit quam laudem meruit. — Sed optime meritus est de Rutilio, cuius librorum reliquias [a. 1731] poetarum latinorum qui vocantur minorum volumini alteri inseruit, Petrus Burmannus ob eam rem quod N. Heinsii plurimas coniecturas publici fecit iuris (nam etiam quae quasi propria affert commenta ex parte certe illum potius auctorem

indicant ac paene clamant). Mox eidem poetae Wernsdorfius haud spernendam et similem reliquis quibus plerosque poetas latinos prosecutus est curis navavit operam [T. V p. I a. 1778]. — Ceterum per saeculorum cursum et in tanta subsidiorum criticorum tenuitate sensim evenerat, ut et recte tradita multa interpolationibus perverterentur et saepe in vitiis tollendis via minus ac ratione quam pro captu et arbitrio cuiusque res gereretur. Huic incommodo primum obviam iit Wernsdorfius comparatis editionibus vetustissimis, et maiore cum cura Zumptius [a. 1840], qui Sannazarii exemplum, de quo supra memoravi, in bibliotheca Vindobonensi prostans illud primus adhibuit, collationem nactus a Ferdinando Wolfio. Idem et enarratione accuratissime facta bene de poeta meritus est, cuius vitam pariter et scripta iam antea observationibus a. 1836 editis illustraverat. — Sed enim hactenus ab illo dissentire cogor, quod cum ipse tanta cum fide vetustissimis librorum sive scriptorum sive impressorum testimoniis adhaeserit, saepe ne aperta quidem menda tollere ut sustineret, nos haudquaquam perinde difficiles fuimus admittendis coniecturis, etiam hic ut ubique rati non minus falli qui nimium codicibus tribuerent quam qui parum.

Ceterum cum suspitio esset orta collatione libri Vindobonensis non satis accurata usum esse Zumptium, de ea re adii Theodorum Gomperzium, virum celeberrimum, qui denuo pervolutato codice non lapsum esse me opinione magna cum comitate rescripsit. Huius igitur viri fide nituntur, siqua aliena a Zumptii testimoniis ex illa notavimus membrana. — Idem addidit dittographiis quae in margine prostant additum fere esse *f.* (i. e. *fortasse*), sed ut bis terve deleta sit haec vox lineola.

Itaque iam quae sive ex priorum inventis adsumpta sive primum novata nobis diversa a lectione Zumptii constituimus, hic loci sub conspectum dabimus. — Eum secuti editorem nota C significamus

codicem Vindobonensem, at illa quae est E editionem Romanam a. 1523, quae quidem ex Bononiensi, de qua supra dixi, est expressa.

Quantum ad nomina auctoris, etsi eo potius ordine antiquitus feruntur tradita, ut sit 'Rutilius Claudius Namatianus', tamen accedendum putavimus eis, qui primum cum altero locum permutare iusserunt, ut Claudius sit praenominis instar ad significandam nobilitatem, sicut Iulius et maxime Flavius. Namatianus dicitur poeta in codice Vindobonensi, Numatianus in editione Bononiensi; videnda quae Zumptius dixit praef. pgg. XX, XXI.

I, 3 *quater* N. Heinsius, *quantum* v. — *non est* idem, *possum* C, *possem* E.

ib. 9 *demissa et tradita caelo*, ut apud Vergilium de Aenea *dis genite et geniture deos* et apud Manilium de Caesare *ille etiam caelo genitus caeloque receptus.*

ib. 18 *concilium* C, *connubium* mire E.

ib. 26 *favor* Heinsius, *labor* v.

ib. 29 *saeva* C, *longa* quod e v. 27 irrepsit E.

ib. 35 *lassati* Schraderus, *laxatis* v.

ib. 52 *sospes; hospes* Cuperus.

ib. 67 *auctores* C, *auctorem* v.

ib. 81 *perpetuo — motu* Baehrensius, *perpetuos — motus* v.; *omnia* accusativum esse apparet.

ib. 84 *condomuere* de propria coniectura posui; et eadem circa hoc tempus voce usus Prudentius; *cum domuere* v.

ib. 91 *quod regnas minus est quam quod regnare mereris.* Illud *quod* accusativum esse scito; nam aliter debilis et indigna Rutilio sententia oritur.

ib. 100 *laudet* margo cod. Vind., Zumptius, *laudat* v.

ib. 104 *lotaque* scripsi; idem vitium in Tibulli IIII, 6, 3; *totaque*, quod e v. 102 huc illatum, v. Lucr. V, 950 *lubrica proluvie larga lavere umida saxa.* Idem II, 376, si fides Nonio, *litoris incurvi bibulam lavit — aequor harenam.*

ib. 135 *sexdecies*, in mg. *sedecies* C.

ib. 144 *barbara praeda*, Ov. her. I, 26.
ib. 151 *ipse triumphali*, Tib. II, 5, 5.
ib. 152 *usibus;* ita C, *ossibus* E, *classibus* v.
ib. 175 *imitantia* C, quod correxi, cf. m. Rh. XXIIII, 636; *imitatio* v.
ib. 188 *calet* scripsi, *cadit* v.; cf. quae dixi ad Prop. III, 16, 52.
ib. 205 *explorata* v., corr. Schraderus.
ib. 206 *se daret* Heinsius, *fideret* v.
ib. 209 *arvis* C, *oris* v.
ib. 227 *hinc canens* addidi, minus recte Barthius *hinc exesum;* cf. d. r. m. 298.
ib. 231, 32; 229, 30. Disticha locum inter se permutare recte iussit Dammius.
ib. 233 *immutavit* C.
ib. 234 *incubo* Burmannus, nisi potius est Heinsii haec coniectura; *incola* v.
ib. 235 *saecula* ego, cf. v. 365; *semina* reliqui.
ib. 252 *lymphave* Barthius, *lymphaque* v.
ib. 259 *ora* E, cf. aen. I, 658; *arma* C.
ib. 265 *lymphas* Wernsdorfius, *nymphas* v.
ib. 266 *ut* addidit idem.
ib. 275 *poscat;* immo *ponat.* — *legem* Crusius et Schraderus, *sedem* v.
ib. 279 *litus fugimus*, 280 *salo*, 292 *coniuratos;* ita C; v. *f. l.*, *solo*, *coniuratas.*
ib. 308 *vindex* Heinsius.
ib. 312. Cf. d. r. m. 257.
ib. 313 *discussis* Almelovenius, *detersis* Heinsius, *decessis*, quod dicendi genus non convenit nisi auctoribus Sulla prioribus sive christianis v.
ib. 322 *terra* Baehrensius, *cura* v.
ib. 364. Cf. Tib. I, 3, 50 *nunc mare, nunc leti multa reperta viast.*
ib. 379 *intra* Schraderus, Wernsdorfius, Zumptius, *inter* v.
ib. 382 *crudior* scripsi, *dirior* Drakenborchius, *durior* C E.

ib. 390 *sua; sua est* E.
ib. 396 *imperiisque* C, *imperioque* v.
ib. 421 *dederis* ego, *Veneris* v.
ib. 428 *fruor* C, *fruar* E.
ib. 436 *quem perarasse* scripsi; cf. Ov. am. II, 10, 33, 34; trist. I, 2, 76; *quippe natasse* v.
ib. 447 *fatorum* C, *ex fato* v.
ib. 461 *viam* C, *algam* E. — *symplegade, symplegmate* Zumptius.
ib. 463 *rabidus* ego, *rapidus* v.; ita habes apud Claudianum in Fescenninis '*rabidi tacete Cori.*'
ib. 489 *concepto* Baehrensius; cf. 483; *conspecto* v.
ib. 504 *media — in urbe* scripsi, *medio — in orbe* v. Cf. 155—160. Frustra provocant ad illud Claudiani de IIII consulatu Honorii v. 270 *totius medio telluris in orbe*, ubi etiam scribendum *media — in urbe.*
ib. 516 *Cyrnaicumque* C.
ib. 517 *aversor* vir doctus in observ. miscell. III, 368; *adversus* v.
ib. 521 *terrasque* C, *divosque* v.
ib. 522 *adit* Burmannus, *agit* C E. Est autem perfectum ut supra v. 234 *init.*
ib. 525 *non* Barthius, *num* v.
ib. 528 *late* scripsi; *latet* v.; omissum illud 'est' ut supra 389, 90. — ib. 535 *non nullus* C; *nonnullus* E.
ib. 539 *interligat* Castalio, *interrigat* v.
ib. 544 *speciem* C E. — *corde videre putet* Heinsius, cf. II, 18; *c. vidente petat* v.
ib. 555 *victores* Baehrensius, *rectores* v.
ib. 596 *Tibrigenas* scripsi, ut alibi *Tibricola, Niligena.* Barbare Dammius *Tyrrigenas;* nam in C legitur *terrigenas*, in E *turrigenas.* Firmatur autem coniectura nostra exemplo Vergiliano, quod haud dubie obversatum est Rutilio [aen. II, 781, 2] *et terram Hesperiam venies, ubi Lydius arva inter opima virum leni fluit agmine Thybris.*
ib. 609 *discerpitur* C, E *decerpitur;* 615 *Triturritam* C; 628 *laxet* C.

ib. 630 *reportanti* Castalio, *reportando* C, *reportanda* E.

ib. 638 *Orioni* C. — ib. 643 *orbi* scripsi; *orbe* v.

II, 12 *portu* C E; *e portu* Wernsdorfius.

ib. 42 *quod* C E.

ib. 56 *colos* C E.

DE METRICA ARTE RVTILII.

Rutilii numeri tanta cum cura sunt perpoliti, ut inter praestantissimos Romanorum versificatores merito habeatur. Illud solum culparim quod versus eius paullo magis quam decet poetam elegiacum σπονδειάζουσι; nam et quinto hexametri loco bis habet spondeum et saepius primo eiusdem mensurae vocabulum disyllabum collocat.

Caesurarum praeter penthemimerin non habet nisi has

– ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ | ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑
– ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑

Aeternum | tibi *Rhenus* aret | tibi Nilus inundet.
inde *Triturritam* petimus. | sic villa' vocatur.
ante diu | quam Troiugenas | fortuna penates.

Ex his primum genus reperitur exemplis IX, alterum XVI, tertium VII. Ceterum numquam incisio in praepositiones sive coniunctiones incidit.

Iam quantum ad rythmos primum monendum, quod quater [I, 585. II, 33. I, 239. 637] ultimos duos heroici metri pedes tetrasyllabis sive pentasyllabis vocabulis continet; in elegiaci fine trisyllaba habes ter [I, 160. 328. 526], tetrasyllaba novies [I, 56. 82. 124. 382. 564. 572. 608. II, 22. 42], pentasyllaba bis [I, 306. 472] nec rarius heptasyllaba [I, 450. 628].

Nam et idem semel pentametrum binis vocabulis constare passus est [I, 450] ita:

Bellerophonteis sollicitudinibus;

qualem alibi in litteris latinis invenire me non memini. Videnda tamen quae diximus l. n. pgg. 459. 60.

Interpunctio post pentametrum gravior neglecta v. 520, sed parata venia; cf. d. r. m. 231, 2.

Quantum ad synhaeresis vel dihaeresis leges, nihil dignum memoria nisi quod Harpyias bis quaternis syllabis dixit Rutilius.

Idem plurimum observantiae in elisione parce cauteque admittenda collocavit, quam fere intra primum choriambum hexametri pentametrive vel quartum pedem versus longioris consistere voluit. Itaque his solum locis praeter primam quidem arsin et extra caesuram vocales longas vel in m exeuntes elisit, nusquam tamen productas finales qualescumque sive dactylicas vel pyrrichiacas in m, o, a exeuntes sequente brevi. Iambicum vocabulum imminutum habes in antitheto et concurrentibus vocalibus isdem I, 328:

sive loci ingenio seu domini genio;

atque ita liquefacta longa finalis praecedente diphthongo in nomine proprio I, 615:

inde Triturritam Pisaea ex urbe reversus.

Elisio in altero pentametri hemistichio nulla.

Positionis lex quae dicitur ea, qua severissimi auctores artis usi, hoc est ne copularetur brevis vocalis in exitu metri posita nisi insequente muta cum liquida praeter gn, neve eadem umquam porrigeretur.

Productio caesurae vi effecta nulla.

CLAVDII RVTILII NAMATIANI

DE REDITV SVO

LIBER PRIMVS.

Desunt nonnulla.

Velocem potius reditum mirabere, lector,
  Tam cito Romuleis posse carere bonis.
Quid longum toto Romam venerantibus aevo?
  Nil umquam longumst, quod sine fine placet.
O quater et quotiens non est numerare beatos,
  Nasci felici qui meruere solo!
Qui Romanorum procerum generosa propago
  Ingenitum cumulant urbis honore decus!
Semina virtutum demissa et tradita caelo
  Non potuere aliis dignius esse locis.
Felices etiam, qui proxima munera primis
  Sortiti Latias optinuere domos.
Relligiosa patet peregrinae curia laudi;
  Nec putat externos, quos decet esse suos.
Ordinis imperio collegarumque fruuntur
  Et partem Genii, quem venerantur, habent.
Quale per aetherios mundani verticis axes
  Concilium summi credimus esse Dei.
At mea dilectis fortuna revellitur oris,
  Indigenamque suum Gallica rura vocant.
Illa quidem longis nimium deformia bellis,
  Sed quam grata minus, tam miseranda magis.

Securos levius crimen contemnere cives:
Privatam repetunt publica damna fidem.
Praesentes lacrimas tectis debemus avitis:
Prodest admonitus saepe dolore favor.
Nec fas ulterius longas nescire ruinas,
Quas mora suspensae multiplicavit opis.
Iam tempus laceris post saeva incendia fundis
Vel pastorales aedificare casas.
Ipsi quin etiam fontes si mittere vocem,
Ipsaque si possent arbuta nostra loqui:
Cessantem iustis poterant urgere querelis,
Et desideriis addere vela meis.
Iamiam lassati carae complexibus urbis
Vincimur, et serum vix toleramus iter.
Electum pelagus: quoniam terrena viarum
Plana madent fluviis, cautibus alta rigent.
Postquam Tuscus ager postquamque Aurelius agger
Perpessus Geticas ense vel igne manus
Non silvas domibus, non flumina ponte cohercet:
Incerto satius credere vela mari.
Crebra relinquendis infigimus oscula portis:
Inviti superant limina sacra pedes.
Oramus veniam lacrimis et laude litamus,
In quantum fletus currere verba sinit.
Exaudi, regina tui pulcherrima mundi,
Inter sidereos Roma recepta polos;
Exaudi, genetrix hominum, genetrixque deorum.
Non procul a caelo per tua templa sumus.
Te canimus semperque, sinent dum fata, canemus:
Sospes nemo potest immemor esse tui.
Obruerint citius scelerata oblivia solem,
Quam tuus ex nostro corde recedat honos.
Nam solis radiis aequalia munera tendis,
Qua circumfusus fluctuat Oceanus.
Volvitur ipse tibi, qui continet omnia, Phoebus,
Eque tuis ortos in tua condit equos.
Te non flammigeris Libye tardavit harenis,
Non armata suo reppulit Vrsa gelu:

Quantum vitales natura tetendit in axes,
Tantum virtuti pervia terra tuae.
Fecisti patriam diversis gentibus unam:
Profuit invitis, te dominante, capi.
Dumque offers victis proprii consortia iuris,
Vrbem fecisti, quod prius Orbis erat.
Auctores generis Venerem Martemque fatemur,
Aeneadum matrem Romulidumque patrem:
Mitigat armatas victrix clementia vires;
Convenit in mores numen utrumque tuos.
Hinc tibi certandi bona parcendique voluptas:
Quos timuit, superat; quos superavit, amat.
Inventrix oleae colitur vinique repertor
Et qui primus humo pressit aratra puer
Aras Paeoniam meruit medicina per artem;
Factus et Alcides nobilitate deus:
Tu quoque, legiferis mundum complexa triumphis,
Foedere communi vivere cuncta facis.
Te, dea, te celebrat Romanus ubique recessus,
Pacificoque gerit libera colla iugo.
Omnia perpetuo quae servant sidera motu,
Nullum viderunt pulchrius imperium.
Quid simile Assyriis conectere contigit armis?
Medi finitimos condomuere suos:
Magni Parthorum reges Macetumque tyranni
Mutua per varias iura dedere vices.
Nec tibi nascenti plures animaeque manusque,
Sed plus consilii iudiciique fuit.
Iustis bellorum causis nec pace superba
Nobilis ad summas gloria venit opes.
Quod regnas minus est quam quod regnare mereris:
Excedis factis grandia fata tuis.
Percensere labor densis decora alta tropaeis,
Vt siquis stellas pernumerare velit.
Confunduntque vagos delubra micantia visus:
Ipsos crediderim sic habitare deos.
Quid loquar aerio pendentes fornice rivos,
Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas?

Hos potius dicas crevisse in sidera montes;
Tale giganteum Graecia laudet opus.
Intercepta tuis conduntur flumina muris;
Consumunt totos celsa lavacra lacus.
Nec minus et propriis celebrantur roscida venis
Lotaque nativo moenia fonte sonant.
Frigidus aestivas hinc temperat halitus auras;
Innocuamque levat purior unda sitim.
Nempe tibi subitus calidarum gurges aquarum
Rupit Tarpeias hoste premente vias.
Si foret aeternus, casum fortasse putarem:
Auxilio fluxit, qui rediturus erat.
Quid loquar inclusas inter laquearia silvas,
Vernula qua vario carmine ludit avis?
Vere tuo numquam mulceri desinit annus;
Deliciasque tuas victa tuetur hiems.
Erige crinales lauros seniumque sacrati
Verticis in virides, Roma, refinge comas.
Aurea turrigero radient diademata cono,
Perpetuosque ignes aureus umbo vomat.
Abscondat tristem deleta iniuria casum:
Contemptus solidet vulnera clausa dolor.
Adversis solemne tuis sperare secunda.
Exemplo caeli ditia damna subis.
Astrorum flammae renovant occasibus ortus;
Lunam finiri cernis, ut incipiat.
Victoris Brenni non distulit Allia poenam:
Samnis servitio foedera saeva luit.
Post multas Pyrrhum clades superata fugasti;
Flevit successus Hannibal ipse suos.
Quae mergi nequeunt, nisu maiore resurgunt,
Exiliuntque imis altius acta vadis.
Vtque novas vires fax inclinata resumit,
Clarior ex humili sorte superna petis.
Porrige victuras Romana in saecula leges,
Solaque fatales non vereare colos,
Quamvis sedecies denis et mille peractis
Annus praeterea iam tibi nonus eat.

Quae restant, nullis obnoxia tempora metis;
  Dum stabunt terrae, dum polus astra feret.
Illud te reparat, quod cetera regna resolvit:
  Ordo renascendist, crescere posse malis.
Ergo age, sacrilegae tandem cadat hostia gentis:
  Submittant trepidi perfida colla Getae.
Ditia pacatae dent vectigalia terrae:
  Impleat augustos barbara praeda sinus.
Aeternum tibi Rhenus aret, tibi Nilus inundet:
  Altricemque suam fertilis orbis alat.
Quin et fecundas tibi conferat Africa messes,
  Sole suo dives, sed magis imbre tuo.
Interea et Latiis consurgant horrea sulcis,
  Pinguiaque Hesperio nectare prela fluant.
Ipse triumphali redimitus arundine Tibris
  Romuleis famulas usibus aptet aquas;
Atque opulenta tibi placidis commercia ripis
  Devehat hinc ruris, subvehat inde maris.
Pande, precor, gemino placatum Castore pontum,
  Temperet aequoream dux Cytherea viam;
Si non displicui, regerem cum iura Quirini,
  Si colui sanctos consuluique Patres.
Nam quod nulla meum strinxerunt crimina ferrum,
  Non sit praefecti gloria, sed populi.
Sive datur patriis vitam componere terris,
  Sive oculis umquam restituere meis:
Fortunatus agam votoque beatior omni,
  Semper digneris si meminisse mei.
His dictis iter arripimus. Comitantur amici.
  Dicere non possunt lumina sicca 'vale'.
Iamque aliis Romam redeuntibus haeret eunti
  Rufius, Albini gloria viva patris;
Qui Volusi antiquo derivat stemmate nomen
  Et reges Rutulos teste Marone refert.
Huius facundae commissa palatia linguae:
  Primaevus meruit principis ore loqui.
Rexerat ante puer populos pro consule Poenos;
  Aequalis Tyriis terror amorque fuit.

Sedula promisit summos instantia fasces.
Si fas est meritis fidere, consul erit.
Invitum tristis tandem remeare coegi:
Corpore divisos mens tamen una tenet.
Tum demum ad naves gradior, qua fronte bicorni
Dividuus Tiberis dexteriora secat.
Laevus inaccessis fluvius vitatur arenis;
Hospitis Aeneae gloria sola manet.
Et iam nocturnis spatium laxaverat horis
Phoebus Chelarum pallidiore polo.
Cunctamur temptare salum portuque sedemus,
Nec piget oppositis otia ferre moris,
Occidua infido dum saevit gurgite Plias,
Dumque procellosi temporis ira calet.
Respectare iuvat vicinam saepius urbem,
Et montes visu deficiente sequi;
Quaque duces oculi grata regione fruuntur,
Dum se, quod cupiunt, cernere posse putant.
Nec locus ille mihi cognoscitur indice fumo,
Qui dominas arces et caput orbis habet;
Quamquam signa levis fumi commendat Homerus,
Dilecto quotiens surgit in astra solo:
Sed caeli plaga candidior tractusque serenus
Signat septenis culmina clara iugis.
Illic perpetui soles, atque ipse videtur
Quem sibi Roma facit purior esse dies.
Saepius attonitae resonant Circensibus aures;
Nuntiat accensus plena theatra favor.
Pulsato notae redduntur ab aethere voces,
Vel quia perveniunt, vel quia fingit amor.
Expectata fides pelagi ter quinque diebus,
Dum melior lunae se daret aura novae.
Tum discessurus studiis urbique remitto
Palladium, generis spemque decusque mei.
Facundus iuvenis Gallorum nuper ab arvis
Missus, Romani discere iura fori.
Ille meae secum dulcissima vincula curae,
Filius affectu, stirpe propinquus, habet:

Cuius Aremoricas pater Exuperantius oras
  Nunc postliminium pacis amare docet;
Leges restituit libertatemque reducit
  Et servos famulis non sinit esse suis.
Solvimus aurorae dubio, quo tempore primum
  Agnosci patitur redditus arva color.
Progredimur parvis per littora proxima cymbis;
  Quarum perfugio crebra pateret humus.
Aestivos penetrent oneraria carbasa fluctus:
  Tutior autumnus mobilitate fugae.
Alsia praelegitur tellus, Pyrgique recedunt;
  Nunc villae grandes, oppida parva prius.
Iam Caeretanos demonstrat navita fines:
  Aevo deposuit nomen Agylla vetus.
Stringimus *hinc canens* et fluctu et tempore Castrum:
  Index semiruti porta vetusta loci.
Praesidet exigui formatus imagine saxi,
  Qui pastorali cornua fronte gerit:
Multa licet priscum nomen deleverit aetas,
  Hoc Inui castrum fama fuisse putat.
Seu Pan Tyrrhenis mutavit Maenala silvis,
  Sive sinus patrios incubo Faunus init.
Dum renovat largo mortalia saecula fetu,
  Fingitur in venerem pronior esse deus.
Ad Centumcellas forti defleximus austro:
  Tranquilla puppes in statione sedent.
Molibus aequoreum concluditur amphitheatrum,
  Angustosque aditus insula facta tegit;
Attollit geminas turres bifidoque meatu
  Faucibus artatis pandit utrumque latus.
Nec posuisse satis laxo navalia portu,
  Ne vaga vel tutas ventilet aura rates:
Interior medias sinus invitatus in aedes
  Instabilem fixis aera nescit aquis;
Qualis in Euboicis captiva natatibus unda
  Sustinet alterno brachia lenta sinu.
Nosse iuvat tauri dictas de nomine thermas.
  Nec mora difficilis milibus ire tribus.

Non illic gustu latices vitiantur amaro,
Lymphave fumifico sulphure tincta calet:
Purus odor mollisque sapor dubitare lavantem
Cogit, qua melius parte petantur aquae.
Credere si dignum famae, flagrantia taurus
Investigato fonte lavacra dedit,
Vt solet excussis pugnam praeludere glebis,
Stipite cum rigido cornua prona terit:
Sive deus, faciem mentitus et ora iuvenci,
Noluit ardentis dona latere soli;
Qualis Agenorei rapturus gaudia furti
Per freta virgineum sollicitavit onus.
Ardua non solos deceant miracula Graios.
Auctorem pecudem fons Heliconis habet:
Elicitas simili credamus origine lymphas,
Musarum ut latices ungula fodit equi.
Haec quoque Pieriis spiracula comparat antris
Carmine Messallae nobilitatus ager;
Intrantemque capit discedentemque moratur
Postibus adfixum dulce poema sacris.
Hic est, qui primo seriem de Consule ducit,
Vsque ad Publicolas si redeamus avos:
Hic et praefecti nutu praetoria rexit.
Sed menti et linguae gloria maior inest.
Hic docuit, qualem ponat facundia legem.
Vt bonus esse velit quisque, disertus erit.
Roscida puniceo fulsere crepuscula caelo:
Pandimus obliquo lintea flexa sinu.
Paulisper litus fugimus Munione vadosum:
Suspecto trepidant ostia parva salo.
Inde Graviscarum fastigia rara videmus,
Quas premit aestivae saepe paludis odor:
Sed nemorosa viret densis vicinia lucis,
Pineaque extremis fluctuat umbra fretis.
Cernimus antiquas nullo custode ruinas
Et desolatae moenia foeda Cosae.
Ridiculam cladis pudet inter seria causam
Promere: sed risum dissimulare piget.

Dicuntur cives quondam migrare coacti
  Muribus infestos deseruisse lares.
Credere maluerim Pygmaeae damna cohortis
  Et coniuratos in sua bella grues.
Haud procul hinc petitur signatus ab Hercule portus.
  Vergentem sequitur mollior aura diem.
Inter castrorum vestigia sermo retexit
  Sardoam Lepido praecipitante fugam.
Littore namque Cosae cognatos depulit hostes
  Virtutem Catuli Roma secuta ducis.
Ille tamen Lepidus peior, civilibus armis
  Qui gessit sociis impia bella tribus:
Qui libertatem Mutinensi Marte receptam
  Obruit auxiliis, urbe pavente, novis.
Insidias paci moliri tertius ausus,
  Tristibus excepit congrua fata reis.
Quartus, Caesareo dum vult inrepere regno,
  Incesti poenam solvit adulterii.
Nunc quoque — sed melius de nostris fama queretur:
  Iudex posteritas semina dira notet.
Nominibus certos credam decurrere mores?
  Moribus an potius nomina certa dari?
Quidquid id est, mirus Latiis annalibus ordo,
  Quod Lepidum toties reccidit ense malum.
Nec dum discussis pelago permittimur umbris.
  Natus vicino vertice ventus adest.
Tenditur in medias mons Argentarius undas
  Ancipitique iugo caerula curva premit.
Transversos colles bis ternis milibus artat;
  Circuitu ponti ter duodena patet:
Qualis per geminos fluctus Ephyreius Isthmos
  Ionias bimari littore findit aquas.
Vix circumvehimur sparsae dispendia rupis;
  Nec sinuosa gravi terra labore caret:
Mutantur toties vario spiramina flexu.
  Quae modo profuerant vela, repente nocent.
Eminus Igilii silvosa cacumina miror:
  Quam fraudare nefas laudis honore suae.

Haec proprios nuper tutatast insula saltus
  Sive loci ingenio seu domini genio;
Gurgite cum modico victricibus obstitit armis,
  Tamquam longinquo dissociata mari:
Haec multos lacera suscepit ab urbe fugatos;
  Hic fessis posito certa timore salus.
Plurima terreno populaverat aequora bello
  Contra naturam classe timendus eques.
Vnum mira fides vario discrimine portum
  Tam prope Romanis, tam procul esse Getis.
Tangimus Vmbronem: non est ignobile flumen;
  Quod tuto trepidas excipit ore rates:
Tam facilis pronis semper patet alveus undis,
  In pontum quoties saeva procella ruit.
Hic ego tranquillae volui succedere ripae:
  Sed nautas, avidos longius ire, sequor.
Sic festinantem ventusque diesque relinquit;
  Nec proferre pedem nec revocare licet.
Littorea noctis requiem metamur arena:
  Dat vespertinos myrtea silva focos:
Parvula subiectis facimus tentoria remis;
  Transversus subito culmine contus erat.
Lux aderat: tonsis progressi stare videmur:
  Sed cursum prorae terra relicta probat.
Occurrit chalybum memorabilis Ilva metallis,
  Qua nil uberius Norica gleba tulit;
Non Biturix largo potior strictura camino,
  Nec quae Sardonico cespite massa fluit.
Plus confert populis ferri fecunda creatrix
  Quam Tartessiaci glarea fulva Tagi.
Materies vitiis aurum letale parandis:
  Auri caecus amor ducit in omne nefas:
Aurea legitimas expugnant munera taedas,
  Virgineosque sinus aureus imber emit:
Auro victa fides munitas decipit urbes:
  Auri flagitiis ambitus ipse furit.
At contra ferro squallentia rura coluntur,
  Ferro vivendi prima reperta viast.

Saecula semideum, ferrati nescia Martis,
  Ferro crudeles sustinuere feras.
Humanis manibus non sufficit usus inermis,
  Si non sint aliae ferrea tela manus.
His mecum pigri solabar taedia venti:
  Dum resonat variis vile celeuma modis.
Lassatum cohibet vicina Faleria cursum,
  Quamquam vix medium Phoebus haberet iter.
Et tum forte hilares per compita rustica pagi
  Mulcebant sacris pectora fessa iocis:
Illo quippe die tandem renovatus Osiris
  Excitat in fruges germina laeta novas.
Egressi villam petimus lucoque vagamur;
  Stagna placent saepto deliciosa vado.
Ludere lascivos intra vivaria pisces
  Gurgitis inclusi laxior unda sinit.
Sed male pensavit requiem stationis amoenae
  Hospite conductor crudior Antiphate.
Namque loci querulus curam Iudaeus agebat,
  Humanis animal dissociale cibis.
Vexatos frutices, pulsatas imputat algas,
  Damnaque libatae grandia clamat aquae.
Reddimus obscaenae convicia debita genti,
  Quae genitale caput propudiosa metit:
Radix stultitiae: cui frigida sabbata cordi,
  Sed cor frigidius relligione sua.
Septima quaeque dies turpi damnata veterno,
  Tamquam lassati mollis imago Dei.
Caetera mendacis deliramenta catastae
  Nec pueros omnes credere posse reor.
Atque utinam numquam Iudaea subacta fuisset
  Pompeii bellis imperiisque Titi!
Latius excisae pestis contagia serpunt,
  Victoresque suos natio victa premit.
Adversus surgit Boreas: sed nos quoque remis
  Surgere certamus, dum tegit astra dies.
Proxima securum reserat Populonia litus,
  Qua naturalem ducit in arva sinum.

Non illic positas extollit in aethera moles
  Lumine nocturno conspicienda Pharos:
Sed speculam validae rupis sortita vetustas,
  Qua fluctus domitos arduus urget apex,
Castellum geminos hominum fundavit in usus,
  Praesidium terris indiciumque fretis.
Agnosci nequeunt aevi monumenta prioris:
  Grandia consumpsit moenia tempus edax.
Sola manent interceptis vestigia muris:
  Ruderibus latis tecta sepulta iacent.
Non indignemur mortalia corpora solvi.
  Cernimus exemplis oppida posse mori.
Laetior hic nostras crebrescit fama per aures:
  Consilium Romam paene redire fuit.
Hic praefecturam sacrae cognoscimus urbis
  Delatam meritis, dulcis amice, tuis.
Optarem verum complecti carmine nomen,
  Sed quosdam refugit regula dura pedes.
Cognomen versu dederis, carissime Rufi:
  Illo te dudum pagina nostra canit.
Festa dies pridemque meos dignata penates
  Poste coronato vota secunda colat:
Exornent virides communia gaudia rami:
  Provectast animae portio magna meae.
Sic mihi, sic potius placeat geminata potestas:
  Per quem malueram, rursus honore fruor.
Currere curamus velis aquilone reverso,
  Cum primum roseo fulsit Eous equo.
Incipit obscuros ostendere Corsica montes,
  Nubiferumque caput concolor umbra levat.
Sic dubitanda solet gracili vanescere cornu
  Defessisque oculis Luna reperta latet.
Haec ponti brevitas auxit mendacia famae:
  Armentale ferunt quem perarasse pecus,
Tempore Cyrnaeas quo primum venit in oras
  Forte secuta vagum femina Corsa bovem.
Processu pelagi iam se Capraria tollit.
  Squallet lucifugis insula plena viris.

Ipsi se monachos Graio cognomine dicunt,
  Quod soli nullo vivere teste volunt.
Munera fortunae metuunt, dum damna verentur.
  Quisquam sponte miser, ne miser esse queat?
Quaenam perversi rabies tam stulta cerebri,
  Dum mala formides, nec bona posse pati?
Sive suas repetunt fatorum ergastula poenas,
  Tristia seu nigro viscera felle tument.
Sic nimiae bilis morbum assignavit Homerus
  Bellerophonteis sollicitudinibus:
Nam iuveni offenso saevi post tela doloris
  Dicitur humanum displicuisse genus.
In Volaterranum, vero Vada nomine, tractum
  Ingressus dubii tramitis alta lego.
Despectat prorae custos clavumque sequentem
  Dirigit et puppim voce monente regit.
Incertas gemina discriminat arbore fauces
  Defixasque offert limes uterque sudes:
Illis proceras mos est adnectere lauros
  Conspicuas ramis et fruticante coma,
Vt praebente viam densi symplegade limi
  Servet inoffensas semita clara notas.
Illic me rabidus consistere Corus adegit,
  Qualis silvarum frangere lustra solet.
Vix tuti domibus saevos toleravimus imbres.
  Albini patuit proxima villa mei.
Namque meus, quem Roma meo subiunxit honori,
  Per quem iura meae continuata togae.
Non exspectatos pensavit laudibus annos;
  Vitae flore puer, sed gravitate senex.
Mutua germanos iunxit reverentia mores,
  Et favor alternis crevit amicitiis.
Praetulit ille meas, cum vincere posset, habenas:
  At decessoris maior amore fuit.
Subiectas villae vacat aspectare salinas:
  Namque hoc censetur nomine salsa palus,
Qua mare terrenis declive canalibus intrat,
  Multifidosque lacus parvula fossa rigat.

Ast ubi flagrantes admovit Sirius ignes,
Cum pallent herbae, cum sitit omnis ager:
Tum cataractarum claustris excluditur aequor,
Vt fixos latices torrida duret humus.
Concipiunt acrem nativa coagula Phoebum,
Et gravis aestivo crusta calore coit;
Haud aliter quam cum glacie riget horridus Hister
Grandiaque adstricto flumine plaustra vehit.
Rimetur solitus naturae expendere causas,
Inque pari dispar fomite quaerat opus:
Vincta fluenta gelu concepto sole liquescunt,
Et rursus liquidae sole gelantur aquae.
O, quam saepe malis generatur origo bonorum!
Tempestas dulcem fecit amara moram:
Victorinus enim, nostrae pars maxima mentis,
Congressu explevit mutua vota suo.
Errantem Tuscis considere compulit agris
Et colere externos capta Tolosa lares.
Nec tantum duris nituit sapientia rebus:
Pectore non alio prosperiora tulit.
Conscius Oceanus virtutum, conscia Thyle,
Et quaecumque ferox arva Britannus arat:
Qua praefectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni faenus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tamquam media rector in urbe fuit.
Plus palmaest illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.
Illustris nuper sacrae comes additus aulae
Contempsit summos ruris amore gradus.
Hunc ego complexus ventorum adversa fefelli,
Dum videor patriae iam mihi parte frui.
Lutea protulerat sudos aurora iugales:
Antemnas tendi littoris aura iubet.
Inconcussa vehit tranquillus aplustria flatus,
Mollia securo vela rudente tremunt.
Adsurgit ponti medio circumflua Gorgon
Inter Pisanum Cyrnaicumque latus.

Aversor scopulos, damni monumenta recentis:
Perditus hic vivo funere civis erat.
Noster enim nuper iuvenis maioribus amplis,
Nec censu inferior coniugiove minor,
Impulsus furiis, homines terrasque reliquit,
Et turpem latebram credulus exul adit.
Infelix putat illuvie caelestia pasci,
Seque premit laesis saevior ipse deis.
Non, rogo, deterior Circeis secta venenis?
Tunc mutabantur corpora, nunc animi.
Inde Triturritam petimus: sic villa vocatur,
Quae late expulsis insula paene fretis.
Namque manu iunctis procedit in aequora saxis,
Quique domum posuit, condidit ante solum.
Contiguum stupui portum, quem fama frequentat
Pisarum emporio divitiisque maris.
Mira loci facies. Pelago pulsantur aperto
Inque omnes ventos litora nuda patent:
Non ullus tegitur per brachia tuta recessus,
Aeolias possit qui prohibere minas:
Sed procera suo praetexitur alga profundo,
Molliter offensae non nocitura rati;
Et tamen insanas cedendo interligat undas,
Nec sinit ex alto grande volumen agi.
Tempora navigii clarus reparaverat Eurus:
Sed mihi Protadium visere cura fuit;
Quem qui forte velit certis cognoscere signis,
Virtutis specimen corde videre putet:
Nec magis efficiet similem pictura colore,
Quam quae de meritis mixta figura venit.
Aspicienda procul certo prudentia vultu,
Formaque iustitiae suspicienda micat.
Sit fortasse minus, si laudet Gallia civem:
Testis Roma sui praesulis esse potest.
Substituit patriis mediocres Vmbria sedes:
Virtus fortunam fecit utramque parem.
Mens invicta viri pro magnis parva tuetur,
Pro parvis animo magna fuere suo.

Exiguus regum victores cespes habebat,
Et Cincinnatos iugera pauca dabant.
Haec etiam nobis non inferiora feruntur
Vomere Serrani Fabriciique foco.
Puppibus ergo meis fida in statione locatis
Ipse vehor Pisas qua solet ire pedes.
Praebet equos, offert etiam carpenta tribunus,
Ex commilitio carus et ipse mihi,
Officiis regerem cum regia tecta magister,
Armigerasque pii principis excubias.
Alpheae veterem contemplor originis urbem,
Quam cingunt geminis Arnus et Ausur aquis;
Conum pyramidis coeuntia flumina ducunt:
Intratur modico frons patefacta solo:
Sed proprium retinet communi in gurgite nomen,
Et pontum solus scilicet Arnus adit.
Ante diu, quam Troiugenas fortuna penates
Laurentinorum regibus insereret,
Elide deductas suscepit Etruria Pisas;
Nominis indicio testificata genus.
Hic oblata mihi sancti genitoris imago,
Pisani proprio quam posuere foro.
Laudibus amissi cogor lacrimare parentis:
Fluxerunt madidis gaudia maesta genis.
Namque pater quondam Tyrrhenis praefuit arvis,
Fascibus et senis credita iura dedit.
Narrabat, memini, multos emensus honores
Tuscorum regimen plus placuisse sibi:
Nam neque opum curam, quamvis sit magna, sacrarum
Nec ius quaesturae grata fuisse magis:
Ipsam, si fas est, postponere praefecturam
Pronior in Tuscos non dubitabat amor.
Nec fallebatur, tam carus et ipse probatis:
Aeternas grates mutua cura canit;
Constantemque sibi pariter mitemque fuisse,
Insinuant natis qui meminere senes.
Ipsum me gradibus non degenerasse parentis

Gaudent, et duplici sedulitate fovent.
Haec eadem, cum Flaminiae regionibus irem,
Splendoris patrii saepe reperta fides:
Famam Lachanii veneratur numinis instar
Inter Tybrigenas Lydia tota suos.
Grata bonis priscos retinet provincia mores
Dignaque rectores semper habere bonos,
Qualis nunc Decius, Lucilli nobile pignus,
Per Coryti populos arva beata regit.
Nec mirum, magni si redditus indole nati
Felix tam simili posteritate pater.
Huius vulnificis satira ludente Camenis
Nec Turnus potior nec Iuvenalis erit.
Restituit veterem censoria lima pudorem:
Dumque malos carpit, praecipit esse bonos.
Non olim sacri iustissimus arbiter auri
Circumsistentes reppulit harpyias?
Harpyias, quarum discerpitur unguibus orbis,
Quae pede glutineo quod tetigere trahunt:
Quae luscum faciunt Argum, quae Lyncea caecum:
Inter custodum publica furta volant.
Sed non Lucillum Briareia praeda fefellit,
Totque simul manibus restitit una manus.
Iamque Triturritam Pisaea ex urbe reversus,
Aptabam nitido pendula vela Noto:
Cum subitis tectus nimbis insorduit aether;
Sparserunt radios nubila rupta vagos.
Substitimus. Quis enim sub tempestate maligna
Insanituris audeat ire fretis?
Otia vicinis terimus navalia silvis,
Sectandisque iuvat membra movere feris.
Instrumenta parat venandi vilicus hospes
Atque olidum doctas nosse cubile canes.
Funditur insidiis et rara fraude plagarum
Terribilisque cadit fulmine dentis aper,
Quem Meleagrei vereantur adire lacerti,
Qui laxet nodos Amphitryoniadae.
Tum responsuros persultat bucina montes,

Fitque reportanti carmine praeda levis.
Interea madidis non desinit Africus alis
Continuos picea nube negare dies.
Iam matutinis Hyades occasibus udae:
Iam latet hiberno conditus imbre Lepus,
Exiguum radiis, sed magnis fluctibus, astrum,
Quo madidam nullus navita linquit humum.
Namque procelloso subiungitur Oarioni
Aestiferumque Canem roscida praeda fugit.
Vidimus excitis pontum flavescere arenis
Atque eructato vertice rura tegi:
Qualiter Oceanus mediis infunditur agris,
Destituenda vago cum premit arva salo;
Sive alio refluus nostro conliditur orbi,
Sive corusca suis sidera pascit aquis.

LIBER SECVNDVS.

Nondum longus erat nec multa volumina passus,
Iure suo poterat longior esse liber:
Taedia continuo timuit censura labori,
Sumere ne lector iuge paveret opus.
Saepe cibis adfert serus fastidia finis:
Gratior est modicis haustibus unda siti.
Intervalla viae fessis praestare videtur
Qui notat inscriptus milia crebra lapis.
Partimur trepidum per opuscula bina ruborem,
Quem satius fuerat sustinuisse semel.
Tandem nimbosa maris obsidione solutis
Pisano portu contigit alta sequi.
Arridet placidum radiis crispantibus aequor,
Et sulcata levi murmurat unda sono.

Incipiunt Appennini devexa videri,
  Qua fremit aerio monte repulsa Thetis.
Italiam rerum dominam qui cingere visu
  Et totam pariter cernere mente velit,
Inveniet quernae similem procedere frondi,
  Artatam laterum conveniente sinu.
Milia per longum decies centena teruntur
  A Ligurum terris ad freta Sicaniae:
In latum variis damnosa amfractibus intrat
  Tyrrheni rabies Adriacique sali.
Qua tamen est iuncti maris angustissima tellus,
  Triginta et centum milia sola patet.
Diversas medius mons obliquatur in undas,
  Qua fert atque refert Phoebus uterque diem:
Vrget Dalmaticos Eoo vertice fluctus,
  Caerulaque occiduis frangit Etrusca iugis.
Si factum certa mundum ratione fatemur,
  Consiliumque dei machina tanta fuit;
Excubiis Latii praetexuit Appenninum
  Claustraque montanis vix adeunda viis.
Invidiam timuit natura parumque putavit
  Arctois Alpes opposuisse minis:
Sicut vallavit multis vitalia membris,
  Nec semel inclusit, quae pretiosa tulit.
Iam tum multiplici meruit munimine cingi
  Sollicitosque habuit Roma futura Deos.
Quo magis est facinus diri Stilichonis acerbum,
  Proditor arcani qui fuit imperii.
Romano generi dum nititur esse superstes,
  Crudelis summis miscuit ima furor:
Dumque timet, quidquid se fecerat ipse timeri,
  Immisit Latiae barbara tela neci.
Visceribus nudis armatum condidit hostem,
  Illatae cladis liberiore dolo.
Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,
  Et captiva prius, quam caperetur, erat.
Nec tantum Geticis grassatus proditor armis:
  Ante Sibyllinae fata cremavit opis.

Odimus Althaeam consumpti funere torris:
Nisaeum crinem flere putantur aves.
At Stilicho aeterni fatalia pignora regni
Et plenas voluit praecipitare colos.
Omnia Tartarei cessent tormenta Neronis,
Consumat Stygias tristior umbra faces.
Hic immortalem, mortalem perculit ille;
Hic mundi matrem perculit, ille suam.
Sed deverticulo fuimus fortasse loquaces:
Carmine propositum iam repetamus iter.
Advehimur celeri candentia moenia lapsu:
Nominis est auctor sole corusca soror.
Indigenis superat ridentia lilia saxis,
Et levi radiat picta nitore silex.
Dives marmoribus tellus, quae luce coloris
Provocat intactas luxuriosa nives.

Reliqua desunt.

I. INDEX CARMINVM.

II. INDEX NOMINVM.

III. INDEX GRAMMATICVS.

DE POETIS SAECVLI V. C. X.

Hadriani a tempore cum ipsius principis auctoritate rursus coalita esset imitatio scriptorum antiquissimorum, quamquam suus semper mansit honos Vergilio, tamen priorum aetate poetarum magis observarunt exempla Frontoni aequales. E quibus maxime fama percrebuere praeter ipsum Hadrianum P. Annius Florus, amicus eius, et paullo posteriores aetate Annianus Faliscus, Iulius Paullus, L. Appuleius. Vnde nonnulli Plauti Terentiique senarios iambicos et trochaicos septenarios propriis carminibus restauravere. Sed plures multo Laevii Varronisque et aequalium hisce metrorum numerositatem approbaverunt. Qui fuere multiformes, tenelli, arguti, nitoris supra quam credi potest studiosi, quamquam certum est simplicem pulchri rectique sensum nullo fuco nullisque lenociniis posse compensari. Nempe dum varietati metrorum et elegantiae consulitur, minore cum cura habuerunt illud quae cuique essent apta carmini. Vnde et Serenus res leviculas haud raro cothurnatis persequitur numeris et quidam eo dementiae progressi, ut epici carminis materiam dimetris iambicis attenuarent. Hoc est quod dicit Quintilianus circa stilicidia affici, de maiestate populi Romani demisse agere et subtiliter.

Ceterum omisi versus illos, qui apud scriptores historiae Augustae occurrunt, ne barbaries horum Anniani ac Sereni et reliquorum officeret nitori, simul quia persuasum erat eos melius reservari sylloge illi, quo omnia, quotquot extant, Romanorum carmina popularia complectimur.

I. AELIVS HADRIANVS.

Videnda quae dixit de Hadriano Bernhardyus h. l. L. ed. III pgg. 297, 8. Hic imperator inter cetera vitae oblectamenta etiam versibus mediocribus Graeca pariter ac Latina lingua scriptis haud mediocrem operam insumpsit. Fuit enim ut ait Spartianus et poematum et litterarum omnium, maxime veterum, studiosissimus; nam et Ciceroni Catonem, Vergilio Ennium, Sallustio Caelium praetulit. Fuere autem scripta diversi generis, sed saepius tenuis. Pueros quos habebat delicatos versibus eum celebrasse aliaque amatoria carmina condidisse narrat Spartianus [c. XIIII]. Quid quod eundem equi sui venatici cui nomen erat Borystheni tumulo epigrammata ab ipso composita insculpsisse auctor est Cassius Dio [LXVIIII, 10]?

1. ego nolo Florus esse,
amblare per tabernas,
latitare per popinas,
culices pati rutundos.

Spartianus in vita Hadriani c. 16: Floro poetae scribenti ad se 'ego nolo Caesar esse' e. q. s. rescripsit. — V. 2 'amblare' Casaubonus, cf. d. r. m. 366; 'ambulare' v.

2. lascivus versu, mente pudicus eras.

Appul. apol. pg. 410 ed. Oud. 'divus Hadrianus cum Voconi amici sui poetae tumulum versibus muneraretur, ita scripsit 'lascivus' e. q. s. Cet. cf. Mart. I, 4, 8.

3. animula vagula blandula,
hospes comesque corporis,
quae nunc abibis in loca,
pallidula, rigida, nudula!
nec ut soles dabis iocos.

Spart. ib. c. 25: et moriens quidem hos versus fecisse dicitur 'animula' e. q. s. tales autem, nec multo

meliores fecit et Graecos. — Post v. 4 fortasse quaedam lacuna hausta.

Praeter haec quae recte tribuantur Hadriano carmina Latina non extant. Nam tale 'ut belli sonuere tubae' et parodia eius 'Almo, Theon, Thyrsis' [210. 253 M.] cum nulla fere membranarum auctoritate addita sint Hadriano (nam codicem Parisinum 6630, saeculo si dis placet XIII tribuendum, in quo et haec poemata et illud 'Borysthenes Alanus' huic adscripta esse testatur catalogus non moror) silentio mittemus; nec minus illa 'Mantua da veniam', 'Thrax puer adstricto' [554. 69], e quibus hoc ne antiquum quidem videri assentior Schradero. Denique restant inscriptiones duae 'ille ego Pannoniis' et 'Borysthenes Alanus', quarum origo ut incerta satis tamen suspecta et ab Hadriano utique aliena. Quis enim putabit hominem cultissimum Graeculorum serae aetatis vel aliquando Romanorum more [cf. d. r. m. 355] nomen suum choriambica mensura extulisse [209, 3], aut nocendi verbum iunxisse accusativo [211, 7], aut versus Aristophanei trochaeum priorem violasse spondeo [ib. 4] et illius pariter atque anacreontei alternantem seriem confusis metris turbasse sicut evenit in epigrammate de Borysthene. Quod equidem puto compositum ab eo, qui Mysiam, in qua Hadrianum venationi indulsisse refert Dio, putaret Moesiam, cum potius sit Asiae regio.

II. P. ANNIVS FLORVS.

Dixerunt de Floro Iahnius et Muellerus, quorum utrique Ottonis est praenomen, ille in praefatione librorum historici Flori pgg. XXXVIIII sqq., hic in dissertatione de P. Annio Floro poeta a. 1855 Berolini edita pgg. 6 sqq.

P. Annius Florus cuius dissertationis qua quaeritur Vergilius utrum oratoribus magis an poetis sit

annumerandus (eandem etiam de Lucano motam quaestionem constat) particula quaedam ante annos circiter XXV innotuit quin idem sit cum Floro poeta, Hadriani amico illo, cuius extant quaedam epistularum ad imperatorem datarum reliquiae, non videtur posse dubitari. Is igitur c. a. p. Chr. 74 natus in Africa cum puero coronam in certamine poetarum Iovi Capitolino sacrato ab Domitiano propter invidiam imperatoris assequi non licuisset quamquam efflagitante populo, taedio repulsae victus peragrato orbe terrarum tandem in Hispania Tarraconensi constitit ibique ludum aperuit. Deinde Romam regressus in amicitiam Hadriani qui plurimum vixit cum hominibus litteratis videtur pervenisse, nisi eam iam ante cum homine ex Hispania genus ducente contraxit. — Sed enim fata Flori qui volet ex tractatu illo obvio plerisque cognoscet. Nunc de poematis videamus; nam historiarum T. Livii epitomen, quam liber Bambergensis Iulio Floro, Nazarianus L. Annaeo Floro tribuit, etsi huius quoque auctorem Hadriano aequalem fuisse constat, alienum esse a poeta facile adducor ut credam. Ceterum dolendum quod huius tam pauca eaque dubitationi non prorsus exempta prostant carmina. Ac primum quidem certo eius esse apparet versus apud Spartianum extantes; neque falsi videntur esse qui tetrametros quos proximo loco exhibemus servata Salmasiani libri scriptura in quo est Flori (nam in Thuaneo legitur 'Floridi', quae sequente 'de' evenit labes) eidem adscribunt Annio. Nam et pleraque omnia Salmasiani codicis carmina Afrorum sunt poetarum. Minus certa res de illo 'venerunt aliquando rosae'. Quamquam quod Rivinus pro eo quod est Flori scribendum esse putat de Floribus, praecedentium eiusdem argumenti carminum titulis confutatur. Et aliquando in libro Salmasiano eorundem auctorum carmina longo extant intervallo dirempta. Quae cum ita sint, poematium illud Flori, quo certe non est indignum,

reliquiis addendum esse censui. Praeterea Riesius dubitavit an praecedentia tria opuscula quae in libro Salmasiano unam paginam duobus versibus minus complent, ita quidem ut ab illo 'Flori' incipiat nova, eidem sint tribuenda. Quae opinio quaquam incerta habet tamen quo commendetur. Certe haec carmina non sine causa nexa in libro scripto sed mutua imitatione orta facile tibi persuadebis. Simillimi autem argumenti nec ad illa emendanda inutile idyllium de rosis, quod recte seu secus inter Ausonii legitur opera.

Denique fuere qui pervigilium Veneris tribuerent Floro: nimis tamen res ambigua.

1. ego nolo Caesar esse,
amblare per Britannos
*
* *
Scythicas pati pruinas.

Spartianus in vita Hadriani c. 16. — 'Amblare' Casaubonus, 'ambulare' v. — Post Britannos lacunam unius versus esse Hadriani responso probari adnotavit Jahnius.

[de qualitate vitium]

2. Bacche, vini tu repertor, plenus adsis vitibus,
effluas dulcem liquorem conparandum nectari,
conditumque fac vetustum, ne malignis venulis
asperum ducat saporem, versus usum in alterum.

In eis carminibus quae Salmasiano et Thuaneo libris tradita extant, ne nimius essem non nisi potissimas dittographias adposui, cum reliquae facili opera peti possint ex Riesii sylloge.

De qualitate vitium; 'vitium' ego; 'vitae' cdd. — V. 2, scripsi 'vini tu' pro 'vitium' sive 'vitum', quod irrepsit mendum ex eo quod sequitur 'vitibus'. Ita vini repertor dicitur Bacchus a Rutilio Namatiano I, 73. — ib. 2 'comparandum' T. — ib. 3 'ne' T, 'nec' S. — ib. 4 'alterum' docti; 'altero' T, 'alteros' S.

3\. mulier intra pectus omnis celat ulcus pestilens:
dulce de labris locuntur, corde vivunt noxio.

V. 1. 'mulier intra pectus omnis' Piersonus; 'o. m. i. p.' v. — ib. 'ulcus' Bouhierius, 'virus' cdd.

4\. sic Apollo, deinde Liber sic videtur ignifer:
ambo sunt flammis creati prosatique ex ignibus,
ambo de donis calorem vite, radio conferunt,
noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

V. 3 'donis' Schraderus, 'comis' v. — ib. 'vite, radio conferunt' idem ('conferunt' iam Salmasius); 'vitae (om. T) et r. conserunt' ST.

5\. quando ponebam novellas arbores mali et piri,
cortici summae notavi nomen ardoris mei.
nulla fit iam exinde finis vel quies cupidinis:
crescit arbor, gliscit ardor, animus implet litteras.

V. 3 'fit iam' ego, 'fit' v.; 'facta' Baehrensius; 'fuit' Schraderus contra rationem musicam. — v. 4 'animus' Peerlcampius, 'ramus' cdd.; ita leg. 'animorum lib. pr.' pro 'amorum' in Parisino 7311. — 'implet' i. e. 'aequat'.

6\. qui mali sunt, non fuere matris ex alvo mali,
sed malos faciunt malorum falsa contubernia.

V. 1 'ex' vel 'abs' Pithoeus, 'ab' cdd. Cf. Theogn. v. 305, 6.

7\. sperne mores transmarinos, mille habent offucias.
cive Romano per orbem nemo vivit rectius:
quippe malim unum Catonem, quam trecentos Socratas.

V. 1 'offucias' Salmasius, 'officia' vel 'offugia' cdd.; fort. 'offucia'. — ib. 3 'Socratas' docti, 'Sogrates' S, 'Socreteas' T.

8\. tam malumst habere nummos, non habere quam malumst;
tam malumst audere semper, quam malumst semper pudor;
tam malumst tacere multum, quam malumst multum loqui;
tam malumst foris amica, quam malumst uxor domi.

nemo non haec vera dicit, nemo non contra facit.

V. 2 pudor, dictus ut apud Hor. sat. I, 6, 57; Tac. ann. XI, 35.

9. consules fiunt quodannis et novi proconsules;
solus aut rex aut poeta non quodannis nascitur.

10. venerunt aliquando rosae. per veris amoeni
ingenium una dies ostendit spicula florum,
altera pyramidas nodo maiore tumentes,
tertia iam calathos, totum lux quarta peregit
floris opus. pereunt hodie, nisi mane leguntur.

V. 1 amoene S. — ib. 3 'per' Baehrensius; 'pro' cdd., non recte; qui enim indignantis interiectio huic loco apta? — ib. 5 'leguntur' Baehrensius, 'legantur' v. Ceterum quantum ad sententiam carminis conferenda Hieronymi epistul. 26 illa 'quis parturientem rosam et papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis et tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immature demessum aequis oculis marcescere videat?'

* * *

de rosis.

11. [a quales ego mane rosas procedere vidi!
nascebantur adhuc neque erat par omnibus aetas.
prima papillatos ducebat tecta corymbos,
altera puniceos apices umbone levabat,
tertia iam totum calathi patefecerat orbem,
quarta simul nituit nudati germine floris.
dum levat una caput dumque explicat altera nodum,
sic, dum virgineus pudor exinuatur amictu,
ne pereant lege mane rosas: cito virgo senescit.]

V. 1 'a' add. Baehrensius, al. 'o'. — ib. 3 'tecta' add. Oudendorpius. — ib. 5 'tertia iam' ego, in S utrum 'tertiam' an 'tertiam non' legatur non satis apparet ex adnotatione Riesii. Sed quid reponendum sit utique, probatur c. 10 v. 4. — ib. 6 'nudati' Oud., 'mutato' S; cf. idyll. de rosa vv. 23, 4.

— ib. 8 'exsinuatur' Salmasius, cf. id. carm. v. 29; 'extenuatur' S. — ib. 9 'cito' add. Salm.

Eiusdem.
de rosa.

12. [aut hoc risit Amor aut hoc de pectine traxit
purpureis aurora comis aut sentibus haesit
Cypris et hic spinis insedit sanguis acutis.]

V. 2 'purporeis' S.

Eiusdem.
de rosis.

13. [hortus erat Veneris, roseis circumdatus herbis,
gratus ager dominae, quem qui vidisset amaret.
dum puer hic passim properat decerpere flores
et velare comas, spina libavit acuta
marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus
sanguineamque manum, tinxit sua lumina gutta.
pervenit ad matrem frendens defertque querellas.
'unde rosae, mater, coeperunt esse nocentes?
unde tui flores pugnare latentibus armis?
bella gerunt mecum. floris color et cruor unumst'.]

* * *

V. 3 'hic puer dum' S, corr. Salmasius. — ib. 9 'pugnare' idem, 'pugnant' S, 'pungunt latitantibus' Scriverius, fort. 'pugnant latitantibus'. — ib. 'gerunt' v., 'gerant' S; 'est' quod in codice legitur post 'floris' ad finem metri revocavit Baehrensius. Veneris responsum lacuna haustum recte statuit Riesius.

Denique addidi fragmenta pedestri sermone conscripta, quae leguntur apud Charisium pgg. 38. 113. 99, quoniam videri possunt sumpta ex praefatione poematum datorum ad Hadrianum. Sunt autem haec: Annius Florus ad Divum Hadrianum 'poematis delector' (ea bis leguntur verba) et porro: Fl. ad D. H. 'quasi de Arabe aut Sarmata manubias'.

III. APVLEIVS.

I. LIBER LVDICRORVM.

Ex libro ludicrorum quae servata sunt praeter unum versum leguntur in apologia Apulei. Ceterum etiam Anniani Falisca carmina ludicra vocavit Terentianus.

1. Calpurniane, salve properis versibus.
misi, ut petisti, mundicinas dentium,
nitelas oris ex Arabicis frugibus,
tenuem, candificum, nobilem pulvisculum,
complanatorem tumidulae gingivulae,
converritorem pridianae reliquiae,
nequae visatur tetra labes sordium,
restrictis forte si labellis riseris.

Ap. apol. pg. 391 ed. Oud.: primo igitur legerunt e ludicris epistolium de dentifricio versibus scriptum ad quendam Calpurnianum.

V. 2 'mundicinas' Lipsius, cdd. 'munditias' sive 'mundicias'.

2. et Critias mea deliciast et salva, Charine,
pars in amore meo, vita, tibi remanet.
ne metuas: nam me ignis et ignis torreat, ut vult,
hasce duas flammas, dum potior, patiar.
hoc modo sim vobis, unus sibi quisque quod ipsest.
hoc mihi vos eritis, quod duo sunt oculi.

Apol. pg. 401: venio ad ceteros versus, ut illi vocant, amatorios, quos tamen tam dure et rustice legere, ut odium moverent. Sed quid ad magica maleficia, quod ego pueros Scriboni Laeti, amici mei, carmine laudavi? An ideo magus, quia poeta? recitem denuo, ut sciant me eorum non pigere.

V. 1 'delicia est et' Kruegerus, 'deliti stet' .. Victorianus, 'delitescet' Florentinus, ut tamen ultimae sex litterae m. 2 scriptae sint in rasura.

3. florea serta, meum mel, et haec tibi carmina dono.
carmina dono tibi, serta tuo genio;
carmina, uti, Critia, lux haec optata canatur,
quae bis septeno vere tibi remeat;
serta autem, ut laeto tibi tempore tempora vernent,
aetatis florem floribus ut decores.
tu mihi des contra pro verno flore tuum ver,
ut nostra exuperes munera muneribus.
pro implexis sertis complexum corpore redde,
proque rosis oris savia purpurei.
quod si animam inspires donaci, iam carmina nostra
cedent victa tuo dulciloquo calamo.

Apol. p. 402: 'florea — calamo'. — recitem nunc et alios, quos illi quasi intemperatissimos postremum legere. Habes crimen meum, Maxime, quasi improbi comissatoris de sertis et canticis compositum. Hic illud etiam reprehendi animadvertisti, quod, cum aliis nominibus pueri vocentur, ego eos Charinum et Critiam appellitarim.

V. 5 'des' Kruegerus, 'das' cdd., v. 'da'. ib. 11 'animam' Colvius, 'animum' cdd.; 'donaci' Hauptius Hermae II, 222, 'dona et' v. Id vocabulum etiam reperitur versu illo 'tale quale vere dulce sibilat teres donax'.

4. nei fuisti quondam Athenis parcus atque abstemius.

Nonius pg. 68 s. v. abstemius 'Apuleius in se f. e. q. s. in libro ludicrorum'. Scripsi 'nei'; 'inse' Guelf., 'in sise' Turic., 'in se' compuncto 'in' Leidensis prior; ib. 'parcus' docti, 'paucius' cdd.

II. ORACVLVM APOLLINIS MILESII.

5. montis in excelsi scopulo tu siste puellam,
ornatam mundo funerei thalami.
nec speres generum mortali stirpe creatum,
sed saevum atque ferum, vipereumque malum,

qui pinnis volitans super aethera cuncta fatigat,
flammaque et ferro singula debilitat,
quo tremit ipse Iovis, quo numina terrificantur,
fulmina quem horrescunt et Stygiae tenebrae.

Apul. Metam. pg. 301 Oud.: sed infortunatissimae filiae miserrimus pater suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens dei Milesii vetustissimum percontatur oraculum et a tanto numine precibus et victimis ingratae virgini petit nuptias et maritum, sed Apollo quamquam Graecus et Ionicus propter Mileti conditorem sic Latina sorte respondit.

V. 1 'tu siste' Iahnius, 'iste' cum ras. m. 1 cd., m. 2 'subsiste'. — ib. 7 'quo' docti, 'quod' v. — De forma 'Iovis' videnda quae diximus in libro nostro pg. 379. — ib. 8 'fulmina quem' ego, 'fluminaque' cd.

IIII. ANNIANVS.

De Anniano et Septimio praeter plurimos alios dixere Wernsdorfius in epimetro p. L. m. p. II paginis 282 sqq. et Santenius ad Terentiani Mauri v. 1816. Meliora longe (nam hi ut vera passim falsis contaminarent ea re sunt inducti quod Terentianum putarunt circa finem saec. p. Chr. n. primi floruisse) protulit Lachmannus in praefatione Mauri. Denique de utroque poeta diximus libri nostri pgg. 96—98. Ibi etiam carminum Sereni potissima collegimus.

De Anniano extant Auli Gellii, cuius fuit aequalis, testimonia l. VI c. 7, VIIII 10, XX 8. Eorum adscribam initia.

Annianus poeta praeter ingenii amoenitates literarum quoque veterum et rationum in literis oppido quam peritus fuit et sermocinabatur mira quadam et scita suavitate.

Annianus poeta et plerique cum eo eiusdem Mu-

sae viri summis assiduisque laudibus hos Vergilii versus ferebant, quibus Volcanum et Venerem iunctos mixtosque iure coniugii, rem lege naturae operiendam, verecunda quadam translatione verborum cum ostenderet demonstraretque protexit.

Annianus poeta in fundo suo, quem in agro Falisco possidebat, agitare erat solitus vindemiam hilare atque amoeniter.

Igitur hic vir quem et litteratorem veterum scriptorum cum primis curiosum pariterque poetam fuisse tradit Gellius scripsit idyllia quibus ruralis vita depingeretur incerto librorum numero; nec enim quicquam efficias versu Terentiani 1820. Eis de fundo illo in Faliscorum terra sito Faliscis nomen indidit. Ceterum his quamquam haud dubie etiam inserta fuere erotica carmina, idem tamen argumentum propriis Fescenninorum opusculis videtur esse persecutus. Nam Ausonius, qui solus eorum meminit in epilogo centonis nuptialis [pg. 214 ed. Bip.], Annianum memorat inter eos auctores, qui totis libris lascivam tractaverint materiam.

Difficillima est quaestio de Sereno Anniani sectatore, quam tamen longe aliter expediendam censeo ac visum est Lachmanno, qui disseruit de poetis quos dixi in praefatione Terentiani [pg. XIII sqq.], ubi Anniano Falisco Fescenninos sive ludicra carmina adscribit, quod genus poematis postmodo Septimius Serenus Faliscis suis renovaverit. Sed primum omnium testimonia veterum quibus tangitur res, de qua agitur, cum cura expendenda. Itaque apud Ter. vv. 1988 sqq. haec leguntur:

syllaba praeterea numero superadditur isti.
non refert qualis, cum sit suprema futura.
hoc refert sane, brevis ut paenultima fiat,
ultima quae metro fuit hoc inventa Sereni.
nam lyrici quotiens sua volunt
carmina per varios dare sonos,
pluribus illa modis ita novant.

dactylicum hoc fieri magis amat;
vel si ponitur unus alius
pes, modo tertius hunc retineat.
talia docta Falisca legimus.
nam tibi notius hoc genus erit,
carmine siquid ab hoc posuero.
'quando flagella iugas, ita iuga,
vitis et ulmus uti simul eant.
nam nisi sint paribus fruticibus,
umbra necat teneras Amineas'.

Iam ut concedam ex his verbis certum prorsus de auctore ultimorum versuum statui non posse, tamen simpliciter iudicaturis facile persuadebitur ipsis illis probari sat certo non fuisse Serenum eum qui docta illa Falisca, e quibus quaedam deprompsit Terentianus, scripsit. Praeterea cum notum utique esset Mauro Annianum et Falisca scripsisse carmina et in his etiam usum esse metro Calabrio, non facile adducor ut credam illum tam ambiguo sermone fuisse usurum, si Sereni versus exhibuisset, praesertim ubi mentio eius facillime potuit adnecti ad exempla ex eiusdem nominatim compellati carminibus opusculorum ruralium prolata vv. 1973—1991.

Iam ex Terentiano ducta, ut saepe, alio tamen simul adhibito auctore, qui nescio an Iuba fuerit, apud Marium Victorinum pg. 178 G. leguntur haec 'item ex tribus dactylis accedente ad extimam clausulam pyrrhichio seu iambo lyrici versus metrum, quod Graeci Calabrion appellant, informabitur, usurpatum a pastoribus Calabris, qui decantare res rusticas his verbis solent, quod genus metri Annianus Faliscum carmen inscribit, tamquam

carmina per varios dare modos;

ut est illud apud Septimium Serenum: quando flagella ligas, ita liga, vitis et ulmus uti simul eant'. Idem pg. 180 et metrum tale 'pergat amica Venus modo iocis' et paroemiacum illud 'unde, unde colonus? Eoi a flumine venit Oronti' dicit vocitata Falisca.

Sed quod adscribit Sereno ea quae sunt 'quando flagella ligas', aut egregie fallor aut verba Terentiani quae supra posui male intellecta non ipsius Sereni exemplar, quali umquam eum usum esse non potest probari, secutus est. Nec existet facile quisquam, qui Sereno pervicacius adscribat versus istos, si solo ea res adseratur testimonio Victorini. Nam mirificus haud raro stupor eiusdem in adhibendis Terentiani verbis. Ita pg. 177 ex vv. huius 1967, 68 hoc si dis placet Pomponium metro usum elicere sibi visus est:

Priamique aras damnare pias tunc,

cum illud *tunc* ipsius sit Mauri. Aliud insignis eiusdem neglegentiae exemplum Lachmannus notat ad v. Ter. 2881.

At enim etiam Servius in eis quae profert ad aen. IIII, 291 versum ut puta 'quando flagella ligas, ita liga' adscribit Sereno, cuius carminum notitiam non ex solo Terentiano hausit ille. Audio; sed cum huius metrici haud raro librum adhibuerit scholiasta, vel illum versiculum ex eodem petitum satis fit probabile. Quamquam potuit etiam sumi ex libris Victorini. Nam et alibi eiusdem mentionem videtur inicere [ad georg. IIII, 373]. Servium ut solet excripsit scholiasta Statii Bambergensis ad theb. III, 311.

Frustra autem Lachmannus provocat ad alterum eiusdem quod ipsi videtur Servii testimonium. Nam in centimetro pg. 1824 cum haec legantur ut exemplum metri Falisci

docta Falisca Serene reparas,

demonstrari ait ille etiam ab ipso Servio profecta, non ab interpolatore addita ea quae sunt adscripta ad aen. IIII, 291. Sed illud argumentum qualecumque ne pondus habere videatur, iam demonstrabo non posse centimetrum illum — quem ipse vocavit auctor — scriptum esse a Servio. Id cur negem tres potissimum causas habeo.

Ac primum quidem non adducor ut credam opusculum tam ieiunum et indoctum a grammatico sui temporis eruditissimo esse profectum; neque enim, ut hoc exemplo utar, verus ille Servius galliambum ex dimetro iambico catalectico cum anapaesto vel spondio et duobus iambis constare dixisset. Etiam hoc notandum quod cum in scholiis Servius poetarum versus ex plurima lectione petitos afferat paene innumerabiles, centimetri auctor adeo eos reformidat, ut ne in notissimis quidem metris Vergilii sive Horatii exempla promere sustineat, quae siquando succurrerunt ea proprio periculo invertere quam integra adhibere maluit, sicut factum in Sapphico illo:

Faune nympharum metus et voluptas.

Denique versu illo

mortem contemnunt laudato vulnere Getae

indicari auctorem non Rhadagaiso et Alarico aequalem (is enim odium potius vel contemptum quam laudem huius gentis declararet) sed qui fuerit Gothorum regibus, ut est in chronicis, obtinentibus Italiam iam alibi monui [ann. phil. a. 1866 p. 565]. Vnde eadem verba similis condicionis homo Isidorus per errorem poetae nescio cui adscripta ad extollendam Getarum virtutem affert in chronicis [pg. 731 ed. Grot.].

Quae cum ita sint, Albinus ille qui in praefatione centimetri memoratur videtur fuisse filius eius qui a. p. Chr. 493 consul factus est imperii occidentalis.

Notum autem Servii vel Sergii nomen saepe a librariis medii aevi adscriptum aliorum auctorum enchiridiis grammaticis sive metricis. Nam et tractatus de finalibus qui Prisciano fuit recentior [cf. ann. phil. l. m.] et incerti temporis libellus de metris Horatianis eidem tributi homini.

Sed ut revera scripserit centimetrum Servius, non tamen probabitur testimonio eius Sereni esse illa 'quando flagella ligas, ita liga'. Nam versum, unde

orta est disputatio nostra 'docta Falisca Serene reparas' ex Terentiani illis 'talia docta Falisca legimus' esse fictum nemo ut opinor dubitabit. Ex eodem apertissime fonte ducta quamquam diverso errore quae Augustinus in quarto de musica libro profert cap. 30: neque enim si Faliscus nescio qui metra ita composuit ut haec sonant 'quando flagella ligas, ita liga, vitis et ulmus uti simul eant', scire hoc possumus. Ceterum non erat cur miraretur Santenius epitheton illud 'docta'. Nam id Terentianus ut adderet videtur esse impulsus ea re quod Laevii omnino et aequalium eius ad imitationem fuere composita carmina Falisca, quae et dictionum proprietate et numerorum multitudine pariter ac difficultate referebant illos. Quamquam quis ignorat a Catulli inde tempore nihil frequentius appellatione illa in poetis vel carminibus laudandis?

Sed ut redeam in viam, de versibus illis 'quando flagella ligas, ita liga' e. q. s. ita mihi videtur statuendum, ut dicatur eos in enchiridio illo quo pariter usi sunt Terentianus et Victorinus ut Calabrii metri exemplum ex Faliscis petitum carminibus sine nomine auctoris, quippe noti plerisque et obvii, esse prolatos; quos cur Sereno adscripserint auctorum Terentiano posteriorum plerique nullam aliam esse causam quam quod proxime praegresso in huius versibus nomine illius per errorem sane facilem ac frequentem Septimii ut praecedens ita etiam posterius crediderunt esse exemplum, cum Anniani libros inspiciendi aut voluntas eos deficeret aut facultas.

Ceterum vel hoc videtur dubium, num recte asserat Victorinus metrum quod est 'quando flagella ligas, ita liga' Faliscum carmen vocatum ab Anniano. Certe non solo hoc numero opuscula eius quae inscripsit Falisca composita esse constat. Quare propius a fide abesse existimo hic quoque eum ut saepe lapsum esse interpretando Terentiano. Nam eodem certissime errore praeceps datus falsus Servius, qui

cum aperte solo sit usus Mauro hoc etiam Faliscum dicit metrum. Accedit quod Victorinus eiusdem Terentiani verbis deceptus paroemiacum quoque metrum dicit Faliscum vocitatum.

Quae si recte disputata esse videbuntur, apparet simul quadamtenus inverti, quae Henricus Keilius in quaestionibus grammaticis Erlangae a. 1860 editis de aetate Iubae metrici disseruit. Nam cum hic exemplo ab ipso ut videtur conficto 'siqua flagella iugabis ante putare decet' aperte prodat peritiam versus qui est 'siqua flagella iugas ita iuga', Keilius pg. 19 eum Sereno posteriorem esse dixit atque adeo saeculi III fini vel initio quarti adscribendum. Sed enim si Anniani est metrum istud, nihil obstat quin Iubam Hephaestioni fere aequalem hoc est circa finem saeculi praecedentis floruisse existimemus. Et tutius erit, ni fallor, — ut in re incerta — Iubam, qui Victorino teste [pg. 127] inter metricos auctoritatem primae eruditionis obtinuit, quam potest fieri antiquissimo adscribi tempori.

Longe expeditior res est in altero Terentiani testimonio, quod habetur ubi paroemiaci affert metri exempla. Ibi haec leguntur vv. 1816 sqq.:

atque ille poeta Faliscus
cum ludicra carmina pangit
'uva una set uva Falerna,
et ter feror et quater anno'.
libro quoque dixit eodem
'unde, unde colonus? Eoi
a flumine venit Oronti.'

Nempe haec salva Latinitate referri posse ad Serenum nego. Quid enim? ut ille aemulatione Anniani inductus scripserit librum Faliscorum titulo, num ideo recte dicetur poeta Faliscus? Quis hercule, ut hoc exemplo utar, eum qui *Λοκρικὰ ᾄσματα* imitetur argumento atque adeo inscriptione ideo Locrum poetam nominabit? Quis Horatium Aeolium appellavit vatem, quia principem se Aeolium carmen ad Italos

modos deduxisse gloriatur? Nec vero Annianus ideo Faliscus poeta audit quod Faliscorum carminum edidit libros sed quod fundum in agro Falisco habuit.

Quae cum ita se habeant, apparet falli qui Serenum Faliscorum carminum librum composuisse testimoniis veterum credunt adstrui; neque ea per se opinio umbram habet probabilitatis. Quid enim? Annianus cum Sueium secutus et Laevium idylliis suis quae inscripsit Falisca ruralis vitae suavitatem descripserit, nonne eandem plane materiam ruralibus opusculis tractasse constat Septimium? Qui igitur unus homo idem argumentum etiam altero recoqueret opere? Nam illud mitto ipsum Faliscorum titulum, cum aptissimus sit libris Anniani, ineptum esse Sereni carminibus, nisi forte etiam hunc fundum in Faliscorum agro possedisse existimabimus.

Ceterum ne illud quidem sat constat fueritne revera, id quod vulgo credunt, exemplo Annianus Sereno. Neque tamen potest negari opinionem hanc sua defendi probabilitate. Nam idem plane argumentum et Faliscis carminibus et opusculis ruralibus, similis utrique poetae variorum pariter atque insolentium metrorum amor, ut omittam comparem poetarum Augusto priorum aemulationem. Ita etiam paroemiacum numerum utrumque adhibuisse constat, neque est cur Serenum Calabrio metro usum esse negemus, quod placuisse sui temporis lyricis satis aperte declarat Terentianus vv. 1992 sqq. — Ceterum ipsis verbis Terentiani quae sunt 'talia docta Falisca legimus; nam tibi notius hoc genus erit, carmine siquid ab hoc posuero' abunde declarari existimo non ignotum neque inglorium fuisse Annianum apud saeculi III homines. Mox sensim idem abire in oblivionem. Certe praeter Victorinum et Ausonium disertam eius mentionem factam non inveneris; neque sat constat, Boethius qui in libris de consolatione philosophiae [III, 1] versibus qui sunt 'qui serere ingenum volet agrum, liberat arva

prius fruticibus' aperte tangit illud 'nam nisi sint paribus fruticibus' ipsius Anniani librum an Terentiani memoriam respexerit.

I. CARMINA FALISCA.

1. uva una, set uva Falerna,
et ter feror et quater anno.

Terentianus ubi metrum enarrat paroemiacum vv. 1816 sqq.: atque ille poeta Faliscus cum ludicra carmina pangit. De coniectura scripsi 'una set'; vulgo sine sensu ac durissimo metro 'uva sum et'.

2. unde, unde colonus? Eoi
a flumine venit Oronti.

Terentianus Maurus v. 1820 libro quoque dixit eodem (poeta Faliscus) e. q. s. 'unde unde'. Hinc Mar. Vict. pg. 180: inde intellegi datur ex huiusmodi anapaestis carmen illud Faliscum, quod constat ex spondeo duobus anapaestis et syllaba esse compositum 'unde' e. c. — Omittit alterum unde Victorini liber Parisinus. Correxi interpunctionem. 'Eoi' docti, 'Eoae' Ter. et Mar. — Oronti, cf. Verg. Aen. I, 220. Vulgo inepte ac pessimo metro scribitur 'undae, unde colonus Eoi' e. r. — Ceterum illud 'venit' utrum a veniendo an a veneundo descendat incertum.

3. quando flagella iugas, ita iuga,
vitis et ulmus uti simul eant.
nam nisi sint paribus fruticibus,
umbra necat teneras Amineas.

Ter. Maurus ad exemplum metri quod Calabrion esse vocitatum a Graecis narrat Victorinus pg. 178 (constat autem priore parte hexametri qui fit caesura instituta semiquinaria et paeone quarto sive proceleusmatico) ita pergit vv. 1995 sqq. 'dactylicum hoc fieri magis amat: vel si ponitur unus alius pes, modo tertius hunc retineat. talia docta Falisca legi-

mus: nam tibi notius hoc genus erit, carmine siquid ab hoc posuero 'quando flagella' e. q. s. Marius Victorinus pg. 178 in eiusdem metri exemplo: ut est illud Sereni 'quando — eant'; idem paullo post rursus adfert v. 2. — Servius ad aen. IIII, 291: sane quando do brevi est naturaliter; sic Serenus qu. — liga. — Eadem Schol. Stat. ad theb. III, 311. — Augustinus de musica IIII, 30: si Faliscus nescio qui metra ita composuit ut haec sonant 'quando flagella' e. q. s. — Versum primum et secundum Iuba metricus respexit in exemplo confusorum ac mixtorum dactyli spondeique ac trochaei, quod affert Priscianus in libro de metris Terentii pg. 1322. 'Iugas' 'iuga' Terentianus; et confirmatur hoc eis quae sunt apud Iubam; 'ligas' 'liga' Victorinus, Servius, schol. Stat., ap. quem est 'italica', Augustinus. Nota illud 'Amineas' efferri correptis secunda et tertia, quas producunt Vergilius georg. II, 97 et Samm. 544. Nec tamen id mirum, cum quidam Servio auctore Amineum vinum dictum esse putarint quasi sine minio. Vnde et Ausonius epist. XVIII, 31 pro choriambo posuit Amineum. Ceterum cum recordatione huius fragmenti compositum est metrum Boetii illud [d. c. ph. III, 1] 'qui serere ingenuum volet agrum, liberat arva prius fruticibus'.

4. [acuta falce si virentes aesculos]

Mar. Vict. pg. 131: sed et bacchiacis et creticis coniugationibus adaeque usi sunt ut est hoc 'acuta' e. q. s. Vulgo 'esculos'. Haec Anniano quam Sereno tribui tutius. — Ceterum nugatur grammaticus; nam habes ingenuum trimetrum iambicum admisso in pari sede spondeo.

II. FESCENNINI.

Ausonius in epimetro centonis nuptialis, ubi excusat eius lasciviam 'nam quid Anniani Fescenninos,

quid antiquissimi poetae Laevii Erotopaegnion libros loquar? quid Euenum, quem Menander sapientem vocavit? quid ipsum Menandrum? quid comicos omnes? quibus severa vita est et laeta materia'.

V. SEPTIMIVS SERENVS.

Septimius Serenus incertae originis (quamquam Afrum fuisse non abhorret a probabilitate, nihil tamen ut statui possit certi) circa annum u. c. millesimum floruisse est existimandus. Is Sueium et Laevium et aequales huius secutus plane ut Annianus quem et ipsum videtur esse aemulatus opuscula ruralia composuit, incerto voluminum numero. E quibus secundum memorat scholiasta Iuvenalis. Neque repugnat versus ille Terentiani:

Septimius docuit quo ruris opuscula libro.

Etenim librum saepe pro toto opere poni quis ignorat?

In his carminibus Septimius bucolicorum more ruris opera pariterque res amatorias persequitur; nec enim ullum est fragmentum, quod non ad hanc facili opera referri possit materiam.

Hic est poeta, quo nullus e Latinis exceptis tamen ut videtur Laevio ac Varrone et Terentiano plura metra adhibuit. Idem etsi nec ipse vitii eius fuit expers quod poetis saeculi a. u. c. decimi adfuisse supra memoravi tamen insigni excellit suavitate, magnopere ut sit dolendum eius libros intercidisse. Et hercule non exigua floruit idem existimatione apud posteros.

1. a. inquit amicus ager domino
'si bene mi facias, memini'.

1. b. pinea brachia cum trepidant,
audio canticulum Zephyri.

Terentianus ubi de tetrametro dactylico agit vv.

1975 sqq. Septimius docuit quo ruris opuscula libro, hoc genere adsidue cecinit. ponere pauca mihi sat erit. Ex Terentiani carmine ut pleraque petita habet eadem Marius Victorinus pg. 177 G, ubi minus bene legitur 'dum' pro 'cum', et 'mihi' pro 'mi'. Versus 3. 4 ex alterius carminis principio sumpti.

2. rure puella vagat virido.

Nonius pg. 467 s. v. vagas pro vagaris. Serenus opusculis.

3. pingere collibitumst. graphidem date. promite chromatium.

Diomedes pg. 516 Sereni aliud tale est: pingere e. q. s. — superius comma est tetrametrum heroum ex superiore, posterius comma est dimidium elegiaci. — 'chromatium' scripsi, quam facile patiar coniecturam potiori cedere; 'volarium' cdd.

4. labiumque insigne revellit.

Nonius s. v. labium pg. 210: Serenus in opusculis. — 'labiumque' edd., 'laviumque' cdd. — Quantum ad rem, cf. Hor. c. I, 13, 11—15.

5. culicellus amasio Tullae.

Diomedes pg. 513, qui nugas affert de hoc metro. 'Tullae' Wernsdorfius, 'Tulle' v.

6. callet senium arte bibendi.

Nonius pg. 257: callet significat scit — Serenus in opusculis. — 'callet' Genevensis liber cum priore Lugd., 'callent' Guelf. 'bibendi' Iunius, 'vivendi' v.

7. [distractos atque sallitos]

Fuere qui haec verba quae leguntur ap. Diomedem pg. 372, cum Severo adscripta essent a grammatico, Sereno poetae tribuenda esse censerent, subtracta equidem l, ut paroemiacum aequarent. Sed illi quam longe a vero aberrarint ut plene intellegatur legenda quae adnotavit Keilius l. m.

8. cedo testula trita solo! cor iet tibi per speculum, Panope.

Diomedes pg. 511: anapaesticus, qui ex pedibus anapaestis constat, talis est in Sereno. — 'cedo'

Scaliger, 'caelo' vel 'cede' cdd. — 'solo. cor iit' idem ('iet' ego, cf. d. r. m. 403), 'sol occurrit' sive 'solem occurret' scripti.

9. quodsi tibi virgo favens reseret cita claustra puerperii.

Diomedes pg. 516 Sereni aliud tale: quodsi e. q. s. — hic si primum semipedem detrahas, erit simile proximo superiori (3). — 'virgo', Diana. — 'favens' Wernsdorfius, 'fervens' cdd.

10. qui naufragio naviculam aufers Picenae marginis acta.

Diomedes pg. 516. Serenus fecit huiusmodi versum: qui e. q. s. superius comma est ex anapaestico chorico de quo supra dictum est. nam hoc 'qui navigium navicula aufers' simile est illi 'audax nimium qui freta primus'. inferius autem comma quod est tale 'Picenae marginis acta' simile est illi 'Troiae qui primus ab oris'. — 'naufragio naviculam' scripsi, 'navigium navicula' cdd. excepto quod posteriore loco 'navigius' alter Parisinus. 'Picenae' docti, scripti 'Picenee' vel similia.

11. animula miserula properiter abiit.

Diomedes pg. 513 proceleumaticum metrum est quale fecit Serenus. Eundem versum ipsius vel potius librariorum errore — de qua re diximus nuper ad Catulli LXIV, 235 — Nonius pg. 517 s. v. properiter adscribit Catullo. 'propter iter' cdd. Diomedis. 'abiit' Lachmannus, 'abit' Nonius, 'obit' vel 'obiit' libri Diomedis. Cf. Hadr. 3, 3. — Sed enim ne illud quidem quod est 'obiit' male habere comprobatur versiculo '*perit* abit avipedis animula leporis'. — Ceterum imitatus est hoc carmen Ausonius parental. 27, 1 'et amita Veneria properiter obiit'.

12. [perit abit avipedis animula leporis]

Haec verba ad proceleusmatici numeri exemplum affert Terentianus v. 1464 et secutus hunc Victorinus pg. 134. 202, Sereno adscribit Martianus Capella pg. 171 ed. Eyss., qui aliquotiens usus metrico illo.

Sed enim haud improbabiliter statuit Westphalius in libris de re rhythmica Graecorum t. II pg. 2 pg. 129 hunc per errorem et deceptum alterius versus qui haud dubie est Sereni similitudine ut puta huius 'animula miserula properiter abiit' Septimio adscripsisse metrum quod potius a grammaticis latinis sit expressum ad exemplum Graeci versiculi qui est 'ἴθι μόλε ταχύποδος ἐπὶ δέμας ἐλάφου'.

13. [nemus ave reticuit, ager homine silet]

Affert Marius Victorinus pgg. 70. 104. 134 ut exemplum tetrametri proceleusmatici catalectici. Sereno non sine specie quadam tribuere docti. Ceterum loco altero et tertio pro 'silet' legitur 'sonat'. Praeterea in Parisino libro est ubique illud 'hominem'.

14. aut zonulam aut ricam aut acum.

Nonius pg. 539 s. v. rica. Serenus opusculorum (vulgo 'opusculo') lib. I. — 'Zonulam' edd., 'zonula' cdd. — 'aut ricam aut acum' ego, 'aut acum aut ricam' libri.

15. occatio occaecatiost.

Nonius pg. 61 s. v. occationis: Serenus. — Occationem ab occaecando dictam esse auctor est M. Tullius d. sen. XV, 51. Cf. et Isidorus XVII, 2.

16. non dignus in quem debeam
saturam calentem adcingier.

Schol. Iuv. ad IIII, 2 ad partes: aut ad partes quasi comoediae, quae multae sunt in eum, aut ad partes quasi convivii et copulationis mensae. ita et Sesenus ('Serenus' docti) libro II ait. — 'calentem adcingier' ego, 'calente vi adingerere' cdd.

17. ⏑ – ⏑ suave sibilum

Non pg. 223: sibilum neutro ut apud Serenum. — Nota sigmatismum.

18. (laeva manus infuderat).
'inferis manu sinistra
immolamus pocula.

laeva quae vides Lavernae,
Palladis sunt dextera.'

Barthii commentator ad Theb. IIII, 502 'quod inferis diis laeva manu immolaverint indicat, quod ad poculenta tamen solum intelligimus, ut scriptum est apud Serenum'. Apud Lindenbrogium haec leguntur adscripta ad locum quem dixi 'qui sinistra manu funduntur; leva manu ('manus' Paris. 8063) infuderat. inferis sinistra manu immolamus pocula'. Haec etiamsi ex parte Barthii dubiae fidei hominis testimonio nituntur, tamen subtrahere non sustinui. Ceterum dimetros constitui pro tetrametris, et scripsi 'Palladis' pro 'Palladi'.

19. Semiremex Hercules.

Servius ad aen. V, 116: erit nominativus remex. Serenus 's. r.' — Cdd. 'Hercules' vel 'Hercule'. Docti quidam 'Herculis'. Prius verbum corruptum.

20. [pastor ille saepe mane dulce carmen insonat]

Fl. Mallius Theodorus pg. 547 affert exemplum tetr. trochaici qui spondeis caret.

21. [tale quale vere dulce sibilat teres donax]

Mar. Vict. pg. 114, At. Fort. 344 (ubi est 'vere primo') ponunt exemplum puri tetrametri trochaici.

Hos versus, si sunt Sereni, continuos positos fuisse existimem.

22. pusioni meo
septuennis cadus.

Diomedes pg. 516 Serenus mirum comma huiusmodi fecit in his versiculis: pusioni e. q. s. — haec dimetra ex epitrito sunt. — Egregie fallitur Diomedes. — 'pusioni' Monacensis m. 2, 'iusioni' idem m. 1, 'visioni' libri Parisini; praeterea in libris scriptis est 'septuenis' et in isdem 'cadens', quod correxit vitium Scioppius.

23. Iane pater, Iane tuens, dive biceps, biformis,
o cate rerum sator, o principium deorum,
stridula cui limina, cui cardinei tumultus,

cui reserata mugiunt aurea claustra mundi,
tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.

Terentianus vv. 1889 sqq. postquam descripsit choriambicum illud, quo prima usa Sappho '*δεῦτέ νυν ἄβραι Χάριτες καλλίκομοί τε Μοῖσαι*', haec addit: qui multos legere, negant hoc corpore metri Romanos aliquid veteres scripsisse poetas. dulcia Septimius qui scripsit opuscula nuper, ancipitem tali cantavit carmine Ianum. Tum adlatis vv. 1—4 sic pergit: ecce vides *ta mugiunt* esse duos iambos: temporibus namque pares saepe sibi vicissim cedere vel tribrachyn admittere saepe possunt 'tibi vetus' e. q. s. V. 2 adfert Victorinus pg. 116, 4 idem 185, 5 186 et 201, omisso ubique nomine auctoris. Ceterum apud eundem legitur v. 4 illud 'templa' pro eo quod est 'claustra', fortasse rectius, firmatum certe exemplo Lucretii, quod imitatum esse Serenum facile potest credi. Nam ita dixit ille V, 1436 mundi magnum versatili' templum et I, 1039 caeli lucida templa. Sunt preces Sereni ad Ianum sive initio anni sive ea occasione, quam Cato in libro d. r. r. cap. 134 tangit, vel alia factae.

24. [rumpunt teneras uviferae comas lagei]

Mar. Vict. pg. 104 Sotadius dicitur, ut est ille (vulgo 'et est illae'). Sereno tribuit Wernsdorfius.

25. ad mercatum eo, vilice:
quid vis inde vehi aut agi?

Nonius pg. 431: mercatus est locus, in quo agitur mercatura. Serenus opusculis. Prior versus legitur apud eundem grammaticum pg. 212 s. v. mercatus, ubi Serenus ruralibus memoratur.

26. geritque intus in oppidum
anhelos Panope greges.

Ter. M. ubi memorat in basi metri glyconii saepe et iambum admitti vv. 2627 sqq.: hoc de Septimii potes iunctis noscere versibus. — 'Panope' docti, 'Panopae' ed. princ. — Panope vilica eademque amica Septimii.

27. [iuverunt segetes meum laborem]

Ter. 2855 sqq. sed iste versus (anacreontius) quali compositus tome sit edam 'iuverunt' e. c.

Haec Petronii inter reliquias rettulere nonnulli, rectius Sereno tribuas, nisi ipse finxit Terentianus.

28. et nihil est quod amem Flaminia minus.

Mallius Theodorus de metris pg. 538 G.: metrum aliud dactylicum pentametrum recipit pedes hos: dactylum sive spondium loco primo et secundo, catalecton in medio, inde duos dactylos sine catalecto, ut est illud Sereni e. q. s. 'Flaminia minus' cd. Paris., 'flammiamuni' Guelf. Flaminiam viam respici putat Wernsdorfius; ego feminae potius nomen esse existimarim; nam pleraque Sereni fuere erotica.

29. [tibi nascitur omne pecus, tibi crescit herba]

Ter. vv. 1913 sqq. dum metrum archebulium enarrat: 'turba terribilem sonitum dedit aere curvo' (ex Verg. VIIII, 503) anapaestus inest quater, ultimus antibacchos. similem dabo versiculum, magis ut probetur 'tibi' e. q. s.; cf. et 1918. Eundem versiculum afferunt Marius Victorinus pg. 183, Diom. 498, Atilius 313. 'Herba' semel Victorinus et sic bis Diom. et Atil.; 'haedus' bis Ter. et Vict. Ceterum Pana sive Palem alloqui quicumque scripsit hunc versum sat apertum.

30. [caduca popli coma glauca iam per agros]

Mar. Vict. pg. 81: hypercatalectum vero (trimetrum iambicum) cum ad integram coniugationem una abundat syllaba, ut est hoc trimetrum choriambicum 'caduca' e. q. s. Idem pg. 164: ponamus enim exempli causa choriambicum trimetrum hypercatalectum, non ex solis choriambis sed admixtum, ut sit prima quaedam coniugatio diiambus, secunda choriambus, tertia diiambus et syllaba, quando hypercatalectum est ut est 'caduca' e. q. s. Idem versus pg. 165 bis recurrit leniter inmutatus. Scripsi de coniectura 'popli', id quod optimo confirmatur libro in quo est pg. 81 'poplicum aglauca'.

Atque idem restituendum ubique. — Videnda quae nuper disputavimus m. Rh. XXV, 2.

Fictum esse hunc versum a grammatico propter ipsam illam syncopen 'popli', quae exemplo caret alias, equidem minime crediderim; sed est fortasse Anniani. — Metrum autem idem, quod habes in Aeschyli Prometheo vincto vv. 128. 144

μηδὲν φοβηθῇς· φιλία γὰρ ἅδε τάξις.
λεύσσειν, Προμηθεῦ· φοβερὰ δ' ἐμοῖσιν ὄσσοις.

Aliud eiusdem numeri exemplum affert ad locum priorem scholiasta ex Sophoclis Tyro. — Eodem compositum Optatiani carmen XIIII.

31. Servius ad aen. II, 15 instar — caret praepositione sicut peregre, quamvis Serenus lyricus *ad instar* dixerit. Exscripsit haec scholiasta Statii Bambergensis ad Theb. I, 419. — Serv. ad XII, 923 instar ut supra diximus per se plenum est nec recipit praepositionem, licet Serenus *ad instar* dixerit, quod in idoneis non invenitur auctoribus.

32. Servius ad aen. VI, 289: Serenus tamen poeta dicit Gorgonas puellas fuisse summae (vulgo 'unius') pulchritudinis, quas cum vidissent adulescentes stupore torpebant. unde fingitur quod siquis eas vidisset vertebatur in lapidem.

33. Servius ad aen. VIIII, 762: poples po correpta est, sicut in Sereno legitur, sed producitur positione.

VI. ALPHIVS AVITVS.

De Alphio Avito post Wernsdorfium praef. in poet. lat. min. p. III pg. 31 dixit Lachmannus in praefatione Ter. Maur. pg. XII; non tamen satis plene. De eodem egimus l. n. pg. 102 sq.

Libri Excellentium.

Ter. Maur. vv. 2446 sqq. de dimetro iambico:

plerumque nec carmen modo,
sed et volumen explicat.
ut pridem Avitus Alphius
libros poeta plusculos
usus dimetro perpeti
conscribit excellentium.

Ex libro I.

1. marite, si sanguis Curis,
Sabina si caedes placet,
in me, oro, convertas manus.

Apud Priscianum pg. 633 post illa 'nunc in usu non sunt' quidam cdd. haec addunt: Alpheus (corr. Bondamus) tamen Avitus in I excellentium Curis posuit pro Quiris.

Ex libro II.

2. tum litterator creditos
ludo Faliscum liberos
causatus in campi patens
exteraque muri ducere
spatiando paulatim trahit
hostilis ad valli latus.

Priscianus pg. 823: illud tamen sciendum, quod in o supina tam corripiunt quam producunt auctores more verborum sive adverbiorum in o terminantium. Alphius Avitus in II excellentium. — V. 5 ad eandem rem probandam etiam adhibet Priscianus pgg. 809. 1136. 'Exteraque' Lachmannus, 'extraque' cdd.

3. seu tute malis hospites
seu tute captivos, habe.

Priscianus pg. 947 ubi ait id quod est tute correpta esse finali haec habet: 'Alphius Avitus in II excellentium 'seu tute' e. q. s. Sunt enim dimetri iambici. — 'Habe' Valesius, 'habes' cdd. (adhaesit s ex proximo vocabulo). Idem criticus minus recte ut puto illa 'mavis' et 'obsides'. Sunt autem verba litteratoris ad imperatorem Romanum.

VII. MARIANVS.

De Mariano Lupercaliorum poeta disseruimus l. n. pg. 103. Videnda etiam quae notavit Leo ad ea quae adscripsit Servius sive potius interpolator nescioqui eclog. Verg. I versui 20.

1. sed diva flava et candida
Roma Aesculapi filia
nomen novum Latio facit,
quo conditricis nomine
iam Romam ab ipso omnes vocant.

Philargyrius ad ecl. I, 20: Roma et ante Romulum fuit; et a dea eam sibi nomen adquisisse Marianus Lupercaliorum poeta sic ostendit 'sed' e. q. s. Eosdem versus, si fides codicibus nonnullis, etiam Servius protulit ad h. l. Secuti sumus praeter ultimum v. Scaligeri, quae ad Manil. IIII, 775 prompsit, inventa. Nam apud Philargyrium haec leguntur testante Hageno: 'sed de flavo et cano ita Roma abs colapia nomen novum Latio facit, quod conditricis nomine ab ipso omnes Romam vocant'. Apud Servium, ubi similes sunt sordes, sed magis etiam incerta traditionis fides Marinus Lupercorum poeta audit.

INCERTI AVCTORES.

1. dum semhiulco savio
meum puellum savior
dulcemque florem spiritus
duco ex aperto tramite,
anima aegra amore et saucia
cucurrit ad labias mihi,
rictumque in oris pervium
et labra pueri mollia,
rimata itineri transitus,
ut transiliret, nititur.

tum si morae quid plusculae
fuisset in coetu osculi,
amoris igni percita
transisset et me linqueret,
et mira prorsum res foret,
ut fierem ad me mortuus,
ad puerulum intus viverem.

Gell. XVIIII, 11: Celebrantur duo isti Graeci versiculi multorumque doctorum hominum memoria dignantur, quod sint lepidissimi et venustissimae brevitatis. Neque adeo pauci sunt veteres scriptores, qui quidem eos Platonis esse philosophi adfirmant, quibus ille adulescens luserit, cum tragoediis quoque eodem tempore faciendis praeluderet:

τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χεί[λεσι]ν ἔσχον·
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

Hoc *δίστιχον* amicus meus, *οὐκ ἄμουσος* adulescens, in plures versiculos licentius liberiusque vertit. Qui quoniam mihi quidem visi sunt non esse memoratu indigni, subdidi.

V. 1 scripsi 'semhiulco' pro semihiulco. — ib. 2 'meum' v., 'meo' cdd. — ib. 4 'amore' add. Hertzius. — ib. 16 'ut fierem ad me' nos, 'ut ad me fierem' v.; cf. d. r. m. 248. — ib. 17 'puerulum' Hertzius, 'puerum' libri.

2. Elio nam gabalus

Hoc fragmentum heroici versus aequalis ut videtur Heliogabalo auctoris inter exempla tmesis affert Pompeius pg. 309 L. Cet. cf. d. r. m. 347. 366 sq.

3. natura sic est fluminis,
ut obvias imagines
receptet in lucem suam.

Servius ad aen. VIII, 96: ostendit adeo perspicuam fuisse naturam fluminis, ut in eo apparerent imagines nemorum quas Troianae naves secabant. Terentianus 'natura' e. q. s. Haec quae frustra quaeruntur apud Maurum cum vix sit probabile posita fuisse in ultima operum eius parte, alii potius

poetae neoterico ac fortasse Sereno videntur adscribenda. Ceterum in Parisino libro 7929 perperam legitur 'sic est natura' et 'imaginis'.

4. huc ades Lyaee,
Bassareu, bicornis,
Maenole, bimater,
crine nitidus apto;
luteis corymbis
hedera te coronet.
hasta viridis armet.
placidus ades ad aras,
Bacche, Bacche, Bacche.

Affert Atilius Fortunatianus pg. 312 in exemplum metri ithyphallici. Vltimum versum ibidem etiam promit, nec minus Terentianus v. 2594 et Victorinus pg. 162. Idem carmen ex inediti tractatus de versibus codice Neapolitano descripsit Heinsius. Primum metrum Diomedi quoque memoratum pg. 511. Denique Victorinus pg. 125 ubi narrat ithyphallicum numerum saepe solvi in tribrachyn profert vv. 7. 8, sed alterum per interpolationem foedissimam scriptum ita: 'placidus percipe munus'. Cf. ann. philol a. 1866 pg. 863. V. 3 'Maenole' Vngerus in analectis Propertianis pg. 53; v. 'Maenale' sive 'Maemalie', unde Aldus per interpolationem 'Nyctelie' — 'apto' nos, 'apte' v. — Anniani vel Sereni esse hoc carmen non abhorret a probabilitate.

5. [Roma, Roma, cerne quanta sit deum benignitas]

Mar Vict. pg. 70 et Augustinus de musica V, 7 et saepius pro exemplo tetrametri trochaici afferunt. Ceterum videndum frg. 8.

6. Inachiae puellae
seu bovis ille custos.

Ter. v. 2525 sqq.: et choriambus unus praeditus antibacclo claudicat ut priores. videro si novelli versus erit poetae.

7. hostem tegerest paratus et stat ipse nudus.
Ter. v. 2046.

8. urbem tenuem fovent opum benignitate.
Ter. postquam enarravit etiam quinque trochaeos in metro sotadeo reperiri v. 2044 sic pergit: dabo versiculos quo tibi res magis probetur 'urbem' e. q. s.

9. uvas nitidis frontibus Euhan hederis inligat.
Exemplum tetrametri ionici acatalecti affert Victorinus pg. 123 sine nomine auctoris. Falsus Atilius pg. 345 cuinam tribuat non satis constat. Nam quod legitur in codice Vaticano 'apud Cleomaeum invenitur' aperte corruptum est, ut editionis Mediolanensis illud 'apud C. Ienatem'. Alii Maecenati tribuere; sed est haud dubie poetae saec. u. c. X.

10. o qui chelyn canoram plectro regis Italo.
Atilius pg. 320 ubi metrum galliambicum describit 'et ille alterius auctoris: o qui' e. q. s. Hunc versum cum sequente cur neoterico potissimum poetae tribuam apparebit ei qui legerit quae libri nostri pg. 109 dicta sunt. — De coniectura mea venit illud 'regis'; vulgo 'regit'.

11. rutilos recide crines habitumque cape viri.
Affert Diomedes, ubi de galliambico metro agit pg. 514. Videnda quae dixi ad fragmentum praecedens.

12. Diomeden modo magnum dea fecit, dea belli
dominatrix, Phrygas omnis ut in armis superaret.
patulis agmina campis iacuerunt data leto.
pavidi tergaque dantes petierunt trepidae moenia Troiae.

Terentianus vv. 2056 sqq.: apelassonos autem ratione qua regatur cum de pedibus dissererem satis probavi [1511—1516]. Sed quale metrum continuet nunc referemus. dixi Diomeden pedis huius esse formam. in carmine sic est 'Diomeden modo magnum'. Sequentia tribus tetrametris unoque trimetro dispescunt Santenius, Gaisfordius, Lachmannus. At Bent-

leius ad Hor. c. III, 12, 1 totum fragmentum eo modo constituit quem ipsi probavimus. Possis et aliter dispescere. Sed Bentleio ea maxime causa subscribimus, quod ita versuum et sensuum fines ter consentiunt. Ceterum quod dubitat ille, hi versus ipsius sint Terentiani an Sereni, ego neutrius esse existimo; nempe abhorret a modestia illius exempla ex propriis carminibus petita inserere libro; nec Septimii esse res bellicas canere alias memoravi.

13. opima adposui senex
Amori arma Feretrio.

Ter. ubi refert de glyconeis cum basi iambica v. 2631 sqq.: alter consimiles dedit.

14. a purpurae leguli senes.

---

14. b intus hic ubi consitumst.

Ter. ib. 2634 trochaeum quoque sic locat.

Sed finis aliquando faciendus operi; nam pleraque grammaticorum exempla omittenda, quae utrum sint poetarum an ipsorum numquam poterit certo definiri, licet facile adducare ut credas haud paucos Sereni et aequalium huius versus delitescere in eis.

I. INDEX METRORVM.

---

1. versus heroicus.
2. disticha.
3. tetrametri dactylici catal. in syll.

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ –

Sereni 1. 2.

4. tetr. dact. cum trimetris catalecticis in syllabam.

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

Ser. 3.

5. versus paroemiaci.

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑

Anniani 1. 2 et Ser. 4—7.

6. tetrametri anapaestici brachycatalectici.

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

Ser. 8. 9.

7. metrum aristophanium.

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – | ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑

Ser. 10.

8. anapaestici ut videtur dimetri soluta nimirum ubique praeter ultimam arsi.

⏑ ⏑ ⏑⏑ ⏑ ⏑ ⏑⏑ ⏑ ⏑ ⏑⏑ ⏑ ⏑ –

Ser. 11—13.

9. dimetri iambici.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Hadr. 2. Ser. 14—17. Alph. 1—3. Mar. 1. Inc. 1. 3.

10. trimetri admissis promiscue spondeis.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Apul. 1. Annianus 4.

11. versus ityphallici.

– ⏑ – ⏑ – ⏑

Inc. 4.

12. dimetri troch. acatal.

– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 18.

13. dimetr. catal.

– ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Ser. 18. 19.

14. tetr. catal.

– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ | – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Flor. 2—9. Ap. 4. Ser. 20. 21. Inc. 5.

15. dimetri cretici.

– ⏑ – – ⏑ –

Ser. 22.

16. versus choriambici Aristophanei.

– ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Inc. 6.

17. tetrametri choriambici catalectici.

– ⏑ ⏑ – – ⏑ ⏑ – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 23.

18. tetrametri ionici a maiori catalectici in disyllabum (versus Sotadei).

–́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –

Ser. 24. Inc. 7. 8.

19. tetr. ion. a maiori acatalectici.

–́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑

Inc. 9.

20. versus dimetri ionici a minori cum anaclasi, qui et anacreontei.

⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Hadr. 1. Florus 1.

21. versus galliambici duplicato orti anacreonteo, sed altero catalectico.

⏑ ⏑ –́ ⏑ –́ ⏑ –́ –́ | ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑́⏑ ⏑ –́

Inc. 10. 11.

22. tetrametri ionici a minori.

⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́

Inc. 12.

23. item pentametri.

⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ –́ –́

24. metrum calabrium.

–́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ –́ | ⏑́⏑ ⏑ –́

Ann. 3.

25. versus glyconei.

–́ – –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –́

–́ ⏑ –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –́

⏑ –́ –́ ⏑ ⏑ – ⏑ –

Ser. 25. 26. Inc. 13. 14.

26. versus phalaecii.

– – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 27.

27. pentameter elegiacus cretico finitus.

–́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ ⏑ –́ | –́ ⏑ ⏑ –́ ⏑ –́

Ser. 28.

28. metrum archebuleum.

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 29.

29. versus ex penthemimeri iambica et ionico anacreonteo compositi.

⏓ – ⏑ – ⏓ | ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Ser. 30.

II. INDEX NOMINVM

III. INDEX GRAMMATICVS.